

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

**ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Βελκοπούλου Αικατερίνη

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου
Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στα
Οικονομικά της Εκπαίδευσης

Πειραιάς, Ιανουάριος 2021

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM ON
ECONOMICS OF EDUCATION

THE EFFECTS OF MIGRATION ON
HIGHER EDUCATION

By

Velkopoulou Aikaterini

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economics of Education

Piraeus, Greece, January 2021

Ευχαριστίες

Με την περάτωση της διπλωματικής εργασίας μου θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κυρία Ιωάννα Κοκορέ για την πολύτιμη υποστήριξή της, τη βοήθειά της, τον πολύτιμο χρόνο που διέθεσε και για την άριστη συνεργασία που είχαμε. Ευχαριστώ επίσης τα μέλη της τριμελούς Επιτροπής, τον Αντιπρύτανη Διοικητικών Υποθέσεων, Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας, Καθηγητή κ. Παντελή Παντελίδη και τον πρώτο διευθυντή του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών «Οικονομικά της Εκπαίδευσης» Καθηγητή κ. Ευάγγελο Σαμπράκο, για την υποστήριξή τους και την ευκαιρία που μου έδωσαν να παρακολουθήσω το ΠΜΣ «Οικονομικά της Εκπαίδευσης». Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύζυγό μου και την κόρη μου, οι οποίοι με την αγάπη και τη συμπαράστασή τους με βοήθησαν να ολοκληρώσω τη διπλωματική μου εργασία.

Οι Συνέπειες της Μετανάστευσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Σημαντικοί Όροι: Μετανάστευση, τριτοβάθμια εκπαίδευση, διεθνείς φοιτητές, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Ηνωμένο Βασίλειο, Ελλάδα

Περίληψη

Η παρούσα εργασία στοχεύει στη μελέτη των συνεπειών που έχει η μετανάστευση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της μετανάστευσης, τόσο εντός, όσο και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την εκπαίδευση. Πολλές είναι οι χώρες που φιλοξενούν διεθνείς φοιτητές από όλο τον κόσμο, με πρώτη τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο. Ως εκ τούτου στη συγκεκριμένη ανάλυση θα μελετηθούν οι συνέπειες της μετανάστευσης, τόσο στις δύο προαναφερθείσες χώρες, όσο και στην Ελλάδα, παρόλο που δεν παρατηρείται έντονο το φαινόμενο της εισόδου διεθνών φοιτητών, για λόγους που πρόκειται να αναλυθούν.

The Effects of Migration on Higher Education

Keywords: Migration, higher education, international students, United States of America, United Kingdom, Greece

Abstract

The present study aims at examining the effects of migration on higher education. In recent years, a strong current of migration is observed both inside and outside the European Union, for educational purposes. There is a vast number of countries that host international students from all over the world, with the United States of America being in first place and the United Kingdom in second. Therefore, in this analysis, the effects of migration will be studied, both in the two aforementioned countries, as well as Greece, although the entry of international students phenomenon is not systematically observed here, for reasons that will be further analyzed.

Περιεχόμενα

Περίληψη	ix
Abstract	xi
Κατάλογος Πινάκων.....	xv
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xix
Κατάλογος Σχημάτων	xxi

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

1.1 Εισαγωγή	1
1.2 Θεωρίες μετανάστευσης.....	1
1.3 Είδη μετανάστευσης	3
1.4 Αίτια μετανάστευσης.....	4
1.5 Διεθνείς φοιτητές και περίοδοι κινητικότητας	8
1.5.1 Πρώτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (1999–2006)	12
1.5.2 Δεύτερο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (2006–2013)	14
1.5.3 Τρίτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (2013–2020)	16
1.6 Πού μεταναστεύουν οι διεθνείς φοιτητές;	19
1.7 Διεθνείς πολιτικές αντιμετώπισης της κινητικότητας των φοιτητών	20
1.8 Covid 19 και επιδράσεις στη μετανάστευση διεθνών φοιτητών	27
1.9 Επίλογος.....	30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

2.1 Εισαγωγή	33
2.2 Τριτοβάθμια εκπαίδευση	33
2.3 Πολιτική εισόδου	36
2.4 Αριθμός διεθνών φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο	43
2.5 Χώρες προέλευσης	47
2.6 Επίπεδο και τομέας σπουδών που επιλέγουν οι διεθνείς φοιτητές.....	53
2.7 Ακαδημαϊκή επίδραση	55

2.8	Οικονομική επίδραση.....	57
2.9	Κοινωνική επίδραση των διεθνών φοιτητών.....	59
2.10	Διεθνείς φοιτητές και Brexit.....	60
2.11	Επίλογος.....	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

3.1	Εισαγωγή.....	63
3.2	Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ΗΠΑ.....	63
3.2.1	Τύποι πτυχίων.....	64
3.3	Η πολιτική εισόδου διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ.....	66
3.4	Ο αριθμός διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ.....	68
3.5	Χώρες προέλευσης.....	69
3.6	Τομέας σπουδών.....	72
3.7	Ακαδημαϊκό επίπεδο.....	74
3.8	Οικονομική επίδραση.....	78
3.9	Κοινωνική επίδραση.....	80
3.10	Επίλογος.....	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1	Εισαγωγή.....	85
4.2	Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	86
4.3	Πολιτική εισόδου.....	88
4.4	Αριθμός διεθνών φοιτητών στην Ελλάδα.....	89
4.5	Χώρες προέλευσης.....	90
4.6	Τομέας σπουδών.....	94
4.7	Ακαδημαϊκό επίπεδο.....	97
4.8	Οικονομική επίδραση.....	102
4.9	Κοινωνική επίδραση.....	102
4.10	Επίλογος.....	103

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	105
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	113

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1.1: Προορισμοί διεθνών φοιτητών κατά περιοχή.....	20
Πίνακας 2.1: Επίπεδο γνώσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	33
Πίνακας 2.2: Σημαντικοί Παράγοντες Επιλογής Χώρας.....	40
Πίνακας 2.3: Σύγκριση Διεθνών Στρατηγικών και Στόχων Πρόσληψης.....	41
Πίνακας 2.4: Σύγκριση Εργασιακών Δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια Σπουδών.....	41
Πίνακας 2.5: Σύγκριση Δικαιωμάτων μετά την Εργασία.....	42
Πίνακας 2.6: Διεθνείς φοιτητές ανώτερης εκπαίδευσης.....	45
Πίνακας 2.7: Χώρες προέλευσης.....	48
Πίνακας 2.8: Χώρες με τους περισσότερους φοιτητές.....	49
Πίνακας 2.9: Διεθνείς εγγραφές φοιτητών στο Η.Β.	53
Πίνακας 2.10: Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών στο Η.Β. 2019.....	54
Πίνακας 3.1: Χώρα προέλευσης διεθνών φοιτητών.....	70
Πίνακας 4.1: 10 χώρες με το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών που σπουδάζουν στην Ελλάδα	93
Πίνακας 4.2: 10 χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό Ελλήνων φοιτητών.....	94

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1.1: Διεθνής Ανάπτυξη Φοιτητών τα τελευταία 5 έτη	10
Διάγραμμα 1.2: Χώρες Υποδοχής Διεθνών Φοιτητών	12
Διάγραμμα 1.3: Φοιτητές από Αναδυόμενες Οικονομίες.....	18
Διάγραμμα 2.1: Διεθνείς Φοιτητές ανά Ακαδημαϊκό Επίπεδο.....	35
Διάγραμμα 2.2: Τάσεις στη μετανάστευση φοιτητών.....	44
Διάγραμμα 2.3: Visas των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.....	45
Διάγραμμα 2.4: Συνολικός αριθμός διεθνών φοιτητών ανώτερης εκπαίδευσης.....	46
Διάγραμμα 2.5: Διεθνείς πρωτοετείς φοιτητές	50
Διάγραμμα 2.6: Διανομή ξένων και διεθνών φοιτητών ανά χώρα προορισμού.....	51
Διάγραμμα 2.7: Αλλαγή αριθμού χορηγούμενης φοιτητικής βίζας	52
Διάγραμμα 2.8: Εγγραφές φοιτητών ανά αντικείμενο	55
Διάγραμμα 3.1: Αριθμός διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ	68
Διάγραμμα 3.2: Διεθνείς φοιτητές στις ΗΠΑ μεταξύ ακαδημαϊκών ετών 1948/1949 – 2018/2019	69
Διάγραμμα 3.3: Αριθμός διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ	72
Διάγραμμα 3.4: Τομείς σπουδών.....	73
Διάγραμμα 3.5: Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών.....	73
Διάγραμμα 3.6: Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών ανά χώρα προέλευσης	74
Διάγραμμα 3.7: Αριθμός διεθνών φοιτητών σε όλα τα ακαδημαϊκά επίπεδα	75
Διάγραμμα 3.8: Διεθνείς φοιτητές ανά ακαδημαϊκό επίπεδο	75
Διάγραμμα 3.9: Εθνικότητα διεθνών φοιτητών	77
Διάγραμμα 3.10: Πηγές χρηματοδότησης διεθνών φοιτητών	79
Διάγραμμα 4.1: Φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (γενικά σύνολα) στην Ελλάδα (1929-2000).....	86
Διάγραμμα 4.2: Φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα (1929-1998)	90
Διάγραμμα 4.3: Προέλευση αλλοδαπών φοιτητών (γεωγραφική κατανομή) στην Ελλάδα (1968-1998).....	91

Διάγραμμα 4.4: Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με την προέλευσή τους (1968-1998).....	92
Διάγραμμα 4.5: Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με το φύλο και την προέλευσή τους (1968-1998)	92
Διάγραμμα 4.6: Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, σε σχέση με την επιλογή σπουδών (1968-1986).....	95
Διάγραμμα 4.7: Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με την επιλογή σπουδών και την προέλευσή τους (1968-1986).....	96
Διάγραμμα 4.8: Ερευνητές ΑΕΙ με βάση την εθνικότητα στην Ελλάδα (2011-2013)	96
Διάγραμμα 4.9: Αλλοδαποί ερευνητές στα ΑΕΙ (2013).....	97

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1.1: Αριθμός Διεθνών Φοιτητών	11
Σχήμα 1.2: Διεθνής Φοιτητική Κινητικότητα	11
Σχήμα 1.3: Αντίκτυπος Covid-19 στην Ευρώπη	30
Σχήμα 2.1: Μερίδιο διεθνών φοιτητών και φοιτητών Ηνωμένου Βασιλείου ανώτερης εκπαίδευσης	47
Σχήμα 2.2: Περιοχές υποδοχής και προέλευσης διεθνών φοιτητών	49
Σχήμα 3.1: Διεθνείς φοιτητές ανώτερης εκπαίδευσης στις ΗΠΑ	69
Σχήμα 3.2: Χώρα προέλευσης διεθνών φοιτητών	71
Σχήμα 3.3: Διεθνείς φοιτητές ανά κράτος	79

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

1.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά θα αναφερθούν οι διαφορετικές θεωρίες μετανάστευσης που έχουν δοθεί από την αρχαία Ελλάδα έως σήμερα. Θα πραγματοποιηθεί διεξοδική ανάλυση των ειδών μετανάστευσης, καθώς και οι αιτίες οι οποίες οδήγησαν σε αυτήν. Έπειτα, θα αποδοθούν διαφορετικοί ορισμοί για το τι είναι στην πραγματικότητα οι διεθνείς φοιτητές, καθώς και θα πραγματοποιηθεί μελέτη των τριών μεταναστευτικών κυμάτων των διεθνών φοιτητών. Επιπλέον, σημαντικό σημείο στην παρούσα εργασία αποτελεί και η αναφορά των χωρών, που αποτελούν σημεία υποδοχής των διεθνών φοιτητών, όπως επίσης και η μελέτη των διεθνών πολιτικών για την αντιμετώπιση της κινητικότητας των φοιτητών. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί ανάλυση των επιδράσεων που έχει στη μετανάστευση των διεθνών φοιτητών ο ιός Covid-19.

1.2 Θεωρίες μετανάστευσης

Από τα αρχαία κείμενα γίνεται γνωστό πως μαθητές μετανάστευαν στην Αθήνα, με σκοπό να διδαχθούν από τη σοφία των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων. Από ιστορικής πλευράς η διεθνής κινητικότητα των φοιτητών ξεκίνησε μεταξύ του δεύτερου και του πέμπτου αιώνα π.Χ. στην Αθήνα.¹ Εδώ και αιώνες, τα πανεπιστήμια ενδιαφέρονται να επεκτείνουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε διεθνείς φοιτητές που πληρούν προϋποθέσεις εισδοχής και διδασκαλίας, μεταξύ άλλων κριτηρίων. Για τους διεθνείς φοιτητές που αναζητούν εκπαίδευση στις ανεπτυγμένες χώρες, τα πανεπιστήμια θεωρούνται κορυφαία διεθνή ιδρύματα, στα οποία πηγαίνουν με στόχο να αποκτήσουν την επιθυμητή εκπαίδευση και κατάρτιση. Η αναζήτηση για προχωρημένη εκπαίδευση από τον Μεσαίωνα, είχε σαν αποτέλεσμα τη μετανάστευση των φοιτητών από διάφορες περιοχές, ώστε να παρακολουθήσουν τα πρώτα μεσαιωνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα σε πόλεις, όπως είναι το Παρίσι και η Μπολόνια τον 12ο αιώνα.²

¹Akanwa E., 2015. *International Students in Western Developed Countries: History, Challenges, and Prospects*, Journal of International Students, Vol. 5, pp. 271-284.

²Ο.π..

Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας η μετακίνηση ατόμων και πληθυσμών είναι εντονότερη από ότι στο παρελθόν³. Άλλωστε, το φαινόμενο της μετακίνησης πληθυσμών εξελίσσεται από αρχαιοτάτων χρόνων έως και σήμερα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες δημιουργήθηκαν από μετανάστες, ενώ ευρωπαϊκές χώρες κατά την πάροδο των χρόνων έγιναν αποστολείς μεταναστών αλλά επίσης ενσωμάτωσαν μετανάστες στους πολίτες τους. Οι ιστορικοί διακρίνουν τέσσερις περιόδους στην ιστορία της μετανάστευσης στην Ευρώπη.

- Η πρώτη είναι μεταξύ των ετών 1945 και 1955 ακριβώς μετά το Β΄ΠΠ, περίοδος ανοικοδόμησης και από-αποικισμού.
- Η δεύτερη είναι μεταξύ των ετών 1955 και 1973, περίοδος κατά την οποία μετακινήθηκαν πληθυσμοί από το Νότο στην Ηπειρωτική Ευρώπη προς ανεύρεση εργασίας.
- Η τρίτη, ανάμεσα στα έτη 1973 και 1988 είναι η περίοδος κατά την οποία οι χώρες υποδοχής περιορίζουν τις εισροές των μεταναστών που αναζητούν εργασία.
- Τέλος, η περίοδος μετά το 1988 κατά την οποία μετακινούνται πληθυσμοί.

Όσον αφορά το φαινόμενο της μετανάστευσης έχουν διατυπωθεί διαφορετικές θεωρητικές απόψεις, οι οποίες αναπτύσσονται ανεξάρτητα, εμποδίζοντας έτσι την ύπαρξη μιας κοινής αποδεκτής θεωρίας. Οι Lewis⁴, Ranis & Fei⁵ ερμηνεύουν το φαινόμενο της μετανάστευσης ως μέρος της εξελικτικής διαδικασίας της οικονομικής ανάπτυξης. Οι Harris & Todaro⁶ εξετάζουν το φαινόμενο από τη μικροοικονομική πλευρά, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι η διεθνής μετανάστευση είναι αποτέλεσμα γεωγραφικών διαφορών στη ζήτηση και στην προσφορά εργασίας. Ο Tiebout⁷ εξειδικεύει με τη θεωρία του τον προσδιορισμό της μετανάστευσης σύμφωνα με τον οποίο η μετανάστευση εξαρτάται από τον βαθμό της ικανοποίησης των δυνητικών μεταναστών στη χώρα υποδοχής⁸. Οι αριθμοί των μεταναστών τόσο των νόμιμων

³ Επιμ. Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., (2002). *Μετανάστες και Μετανάστευση. Οικονομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Πτυχές*, σελ.18, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

⁴ Lewis W. A., (1954). *Economic development with unlimited supplies of labor*, The Manchester School of Economic and Social Studies, Vol. 22, pp. 139-191.

⁵ Ranis G., Fei J.C.H., (1961). *A theory of economic development*, American Economic Review, Vol. 51, pp. 533-565.

⁶ Harris, J.R., Todaro, M.P., (1970). *Migration, Unemployment and Development, a Two-sector Analysis*, American Economic Review, Vol.60, pp.126-142.

⁷ Tiebout Ch., M., (1956). *A Pure Theory of Local Expenditures*, Journal of Political Economy, Vol. 64(5), pp. 416-424.

⁸ Καρασαββόγλου Α.Γ., (2002). *Μετανάστες και Μετανάστευση*, σελ.196-197, επιμ. Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

αλλά και των παράνομων⁹ έχουν αυξηθεί τα τελευταία χρόνια τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Ένα σοβαρό πρόβλημα που προκύπτει είναι η συνύπαρξη μεταναστών και γηγενών. Η Ελλάδα σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρώπη, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Αυστραλία, δεν έχει εμπειρία στην οργανωμένη υποδομή υποδοχής και ένταξης μεταναστών στην κοινωνία της.

1.3 Είδη μετανάστευσης

Καθημερινά πληθυσμοί επιλέγουν να μετακινηθούν από τη χώρα τους προκειμένου να αναζητήσουν έναν τόπο καλύτερης διαβίωσης με καλύτερες συνθήκες εργασίας¹⁰. Κάποιοι από αυτούς θα είναι νόμιμοι μετανάστες και όσοι δεν πληρούν τα κριτήρια της χώρας υποδοχής θα μεταναστεύσουν παράνομα. Επομένως υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στην παράνομη και τη νόμιμη μετανάστευση.

Οι Tapinos & Delaunay¹¹ ορίζουν τη μετανάστευση (εξωτερική διεθνή μετανάστευση) ως μια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία τα άτομα περνούν τα σύνορα της χώρας στην οποία κατοικούν μόνιμα, αλλάζουν τόπο διαμονής και είναι ξένης εθνικότητας όταν εισέρχονται στην χώρα προορισμού τους. Οι Μπάκαβος και Παπαδοπούλου¹² ορίζουν τη μετανάστευση ως τη διαδικασία αλλαγής κατοικίας για μεγάλο χρονικό διάστημα, άρα αποτελεί προσωρινή ή μόνιμη αλλαγή του τόπου εγκατάστασης. Επομένως, η μετανάστευση δεν αποτελεί τη σταθερή μετακίνηση νομάδων, ούτε την προσωρινή μετακίνηση των τουριστών, καθώς ούτε τη μετοίκηση ή την καθημερινή μετακίνηση εργαζομένων προς και από τον τόπο της εργασίας τους. Η μετανάστευση αποτελεί ένα συνεχές πολυδιάστατο παγκόσμιο φαινόμενο, που επηρεάζει το οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, όπως και πολιτιστικό γίνεσθαι ενός κράτους.

Με βάση την προσωπική επιλογή ενός ατόμου η μετανάστευση μπορεί να διακριθεί σε εκούσια και αναγκαστική, ενώ με βάση το κριτήριο της χρονικής διάρκειας παραμονής ενός μετανάστη στη χώρα προορισμού διακρίνεται σε προσωρινή ή μόνιμη. Οι αναγκαστικές μεταναστεύσεις έχουν να κάνουν κυρίως με τη δημιουργία δύσκολων συνθηκών διαβίωσης σε

⁹ Επιμ. Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., (2002). *Μετανάστες και Μετανάστευση. Οικονομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Πτυχές*, σελ.14, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

¹⁰ Weiner W., (1987). *Educational inequality among White and Mexican-origin adolescents in the American Southwest: 1990*, Sociology of Education, Vol. 69, pp. 142-158.

¹¹ Tapinos, G., & Delaunay, G., (2000). *Can one really talk of the globalisation of migration flows?* In OECD Globalisation, migration and development. Paris: OECD.

¹² Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., (2006). *Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία*, εκδόσεις Τυπωθήτω-Γ., Δαρδανός, Αθήνα.

βάρος συγκεκριμένων κατηγοριών ατόμων και μερίδας πληθυσμών, οι οποίες επιβάλλονται από τις δημόσιες αρχές του κράτους (απελάσεις, μετατοπίσεις πληθυσμών, αναγκαστικές ανταλλαγές πληθυσμών, αναγκαστικός εποικισμός). Από την άλλη πλευρά, η εκούσια μετανάστευση πραγματοποιείται για λόγους καλύτερης διαβίωσης, ή ανεύρεσης καλύτερων συνθηκών εργασίας. Στο παρελθόν, οι λόγοι που τροφοδότησαν, αλλά ακόμη και σήμερα τροφοδοτούν τις εκούσιες μεταναστεύσεις είναι κυρίως ο συνδυασμός των διαφορετικών αναπτυξιακών επιδόσεων και ταχυτήτων, η συγκέντρωση πλούτου σε συγκεκριμένες περιοχές και η ανέχεια σε άλλες, οι διαφορετικοί ρυθμοί των δημογραφικών εξελίξεων, η κατάρρευση οικονομικών συστημάτων, οι ευκολίες πληροφόρησης και μετακίνησης, καθώς και η επιθυμία για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης¹³.

Η μετανάστευση θεωρείται μόνιμη από την πλευρά του μετανάστη, όταν απομακρυνθεί από την χώρα προέλευσής του μόνιμα και παραμένει σε χώρες υποδοχής προσωρινά¹⁴. Στον ορισμό της μόνιμης μετανάστευσης συμπεριλαμβάνεται και η έννοια της προσωρινής μετανάστευσης, επομένως η μόνιμη μετανάστευση αποτελεί μια ειδική μορφή της προσωρινής μετανάστευσης. Πιο συγκεκριμένα όταν τα οφέλη από τη μετανάστευση είναι μεγαλύτερα από τα κόστη της τότε η μόνιμη μετανάστευση θεωρείται μια ακραία εκδοχή της προσωρινής¹⁵.

1.4 Αίτια μετανάστευσης

Τα αίτια της μετανάστευσης μπορούν να επικεντρωθούν κυρίως σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο¹⁶. Όμως, τα αίτια της μετανάστευσης δεν είναι μονάχα οικονομικά. Πηγή της οικονομικής μετανάστευσης είναι η ίδια η αναπτυξιακή διαδικασία, η οποία και επηρεάζεται άμεσα. Το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης παράγει τους μετανάστες καθώς αυτό στηρίζεται στην κινητικότητα της εργασίας. Παράλληλα, η μετανάστευση εξυπηρετεί την

¹³ Λαμπριανίδης Λ., (2002). Έρευνα αγοράς εργασίας της Αλβανίας, Επιχορήγηση ΟΑΕΔ.

¹⁴ Bohning R.W., (1984). *Studies in international labour migration*, London: Macmillan, Glytsos N., (1988). *Remittances in temporary migration: a theoretical model and its testing with the Greek-German experience*, Review of World Economics, Vol. 3, pp. 124, Dustmann C., Weiss Y., (2007). *Return migration: theory and empirical evidence from the UK*, British Journal of Industrial Relations, Vol. 45(2), pp. 236-256.

¹⁵ Dustmann C., Weiss Y., (2007). *Return migration: theory and empirical evidence from the UK*, British Journal of Industrial Relations, Vol. 45(2), pp. 236-256.

¹⁶ Επιμ. Ναξάκης Χ., Χλέτσος Μ., (2002). *Μετανάστες και Μετανάστευση. Οικονομικές, Πολιτικές και Κοινωνικές Πτυχές*, σελ.23, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

οικονομική ανάπτυξη και σε παγκόσμια κλίμακα¹⁷ και αποτελεί μέρος της καπιταλιστικής διαδικασίας.

Η νεοκλασική προσέγγιση εξετάζει τη μετανάστευση μέσω ενός μικροοικονομικού μοντέλου ατομικής απόφασης¹⁸ το οποίο αναφέρει ότι η μετανάστευση οφείλεται στις διαφορές μισθών ανάμεσα σε γεωγραφικές περιοχές που αποτελούν κίνητρο για τα άτομα να μεταναστεύσουν, με σκοπό την αύξηση των εισοδημάτων ενός ατόμου. Οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι δίνουν μεγάλη βαρύτητα στις διαφορές που υπάρχουν στους μισθούς και στις συνθήκες εργασίας ανάμεσα στις χώρες, καθώς και στα κόστη μετανάστευσης. Επομένως, τα άτομα υπολογίζουν τα κόστη και τα οφέλη της μετακίνησής τους και τελικά μεταναστεύουν εκεί όπου οι καθαρές αναμενόμενες προεξοφλημένες αποδόσεις είναι μεγαλύτερες των αντίστοιχων προεξοφλημένων ζημιών μέσα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Επομένως, τα άτομα θα μετακινηθούν εκεί όπου τα αναμενόμενα καθαρά οφέλη είναι τα υψηλότερα καθαρά, και θα είναι πιο παραγωγικά δεδομένων των ικανοτήτων τους¹⁹.

Τόσο η χώρα προέλευσης όσο και η χώρα υποδοχής απολαμβάνουν θετικά οφέλη από τους μετανάστες, καθώς μειώνεται η πίεση της πληθυσμιακής αύξησης και το ποσοστό ανεργίας, ενώ αυξάνεται η εισροή του εισοδήματος στη χώρα. Επιπλέον, σε πολλές περιπτώσεις η επιστροφή μεταναστών συμβάλλει και στη μεταφορά γνώσεων. Οι μετακινήσεις πληθυσμών επηρεάζουν σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής, όσο και της χώρας από την οποία μετακινούνται. Σε περίπτωση υπερπληθυσμού μιας χώρας, η μετανάστευση μπορεί να επηρεάσει θετικά την οικονομία γιατί μπορεί να καλυφθούν καλύτερα οι ανάγκες, όπως για παράδειγμα τη μείωση της ανεργίας²⁰ αλλά και το αντίθετο, δηλαδή στην περίπτωση που δεν υπάρχει υπερπληθυσμός να επηρεάσει αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη.

¹⁷ Ο.π., σελ. 12.

¹⁸ Sjaastad L.A., (1962). *The costs and returns of human migration*, Journal of Political Economy, Vol. 70(5), pp. 80-93, Todaro M.P., Maruszo L., (1987). *Illegal migration and US immigration reform: a conceptual framework*, Population and Development Review, Vol. 13, pp. 101-114, Todaro M.P., (1989). *Economic Development in the Third World*, New York: Longman.

¹⁹ Borjas, G.J., (1990). *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S. Economy*, Basic Books, New York.

²⁰ Harris, J.R., Todaro, M.P., (1970). *Migration, Unemployment and Development, a Two-sector Analysis*, American Economic Review, 60.

Στη μακροοικονομική προσέγγιση όπως διατυπώνεται από τους Portes & Walton 1981²¹, Petras 1981²², Castells 1989²³, Morawska 1990²⁴ και Sassen 1991²⁵ δίνεται βάρος στη δομή της παγκόσμιας αγοράς²⁶, δηλαδή στις επιχειρήσεις των αναπτυγμένων οικονομιών, που εισέρχονται σε λιγότερο αναπτυγμένες οικονομίες άλλων χωρών προς εξεύρεση φθηνού εργατικού δυναμικού, πρώτων υλών κ.ά.. Σύμφωνα με τον Massey et al.,²⁷ τα άτομα τείνουν να μεταναστεύουν σε περιοχές που έχουν περισσότερα κοινά πολιτισμικά και γλωσσικά στοιχεία. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι στη μακροοικονομική προσέγγιση η μετανάστευση οφείλεται περισσότερο στο επίπεδο των επιχειρήσεων και τη διεθνή ροή αγαθών και υπηρεσιών και λιγότερο στους μισθούς και την απασχόληση των χωρών υποδοχής.

Μια άλλη εξίσου σημαντική θεωρία είναι αυτή των δικτύων, με βάση την οποία η μετανάστευση αποτελεί απόφαση ατομική ή οικογενειακή, που μπορεί να αλλάζει σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή. Η αλλαγή αυτών των αποφάσεων αυξάνει την πιθανότητα τα άτομα να μετακινηθούν και σε άλλες χώρες εκτός από την χώρα του αρχικού προορισμού²⁸. Η διόγκωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των φτωχότερων και των πλουσιότερων χωρών εντείνει το φαινόμενο της μετανάστευσης. Η ξηρασία, οι επιδημίες, οι ακραίες καιρικές συνθήκες και η αύξηση της στάθμης της θάλασσας αποτελούν επίσης αιτίες που εντείνουν το φαινόμενο της μετανάστευσης.

²¹ Portes A., Walton J., (1981). *Labor, Class and the International System*, New York: Academic Press.

²² Petras E.M., (1981). *The global labor market in the modern world-economy*, in Mary M. Kritz, Charles B. Keely and Silvano M. Tomasi (eds.), *Global Trends in Migration: Theory and Research on international Population Movements*, Staten Island, NY: Center for Migration Studies, pp. 44-63.

²³ Castells M., (1989). *The informational city: information technology, economic restructuring and the urban-regional process*, Oxford: Basil Blackwell.

²⁴ Morawska E., (1990). *The sociology and historiography of immigration*, In Virginia yans-McLaughlin (ed.), *Immigration Reconsidered: History, Sociology and Politics*, New York: Oxford University Press, pp. 187-240.

²⁵ Sassen S., (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo, Princeton*: Princeton University Press.

²⁶ Wallerstein I., (1974). *The modern world systems, capitalist agriculture and the origins of the European World Economy in the Sixteenth Century*, New York: Academic Press.

²⁷ Massey D.S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A., Taylor J.E., (1993). *Theories of international migration: a review and appraisal*, Population and Development Review, Vol. 19(3).

²⁸ Hugo G.J., (1981). *Village-community ties, village norms, and ethnic and social networks: a review of evidence from the Third World*, In: Gordon F. DeJong and Robert W. Gardner (eds), *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, New York: Pergamon Press, pp. 186-225, Taylor J.E., (1986). *Differential migration, networks, information and risk*, In: Oded Stark (ed.), *Research in Human Capital and Investment, Migration, Human Capital and Development*, Greenwich, Conn: JAI Press, Vol. 4, pp. 147-171, Massey D.S., Espana F.G., (1987). *The social process of international migration*, Science 237, pp. 733-738, Massey D.S., (1990). *The social and economic origins of immigration*, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 510, pp. 60-72, Gurak, D.T., Caces F., (1992). *Migration Networks and the Shaping of Migration Systems*, In: *International Migration Systems: A Global Approach* by Kritz et al. Oxford, Clarendon Press.

Στα πολιτισμικά αίτια θα μπορούσαμε να καταχωρίσουμε την αναζήτηση εξειδικευμένης αγοράς εργασίας, την ανάγκη για εκπαίδευση ή την αναζήτηση διαφορετικής πολιτισμικής κουλτούρας. Καθοριστικό σημείο που εντείνει το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι η πολιτική αντιμετώπισης του φαινομένου, τόσο από τη χώρα αναχώρησης, όσο και από τη χώρα υποδοχής. Οι χώρες στις οποίες ο πληθυσμός τους είναι περισσότερο επιρρεπής στις μεταναστεύσεις δεν θέτουν ιδιαίτερους περιορισμούς στα σύνορά τους, σε αντίθεση με χώρες, οι οποίες είναι πόλος έλξης μεγάλου αριθμού μεταναστών και θέτουν περισσότερους περιορισμούς που αφορούν τις πολιτικές εισόδου των μεταναστών. Επακολούθως, το μέγεθος του ποσοστού της μετανάστευσης και η επιλογή της κατεύθυνσης της μετανάστευσης καθορίζεται από τις πολιτικές των κρατών.

Τα κριτήρια που επηρεάζουν τον τόπο μετάβασης ενός μετανάστη είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με τις αιτίες που τον οδηγούν σε αυτή την απόφαση. Οι επικρατέστεροι λόγοι είναι κυρίως η καλή οικονομική κατάσταση που επικρατεί στη χώρα υποδοχής, η παρουσία ατόμων οικογενειακού συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος του μετανάστη, η αυξημένη ζήτηση εργατικού δυναμικού, καθώς και η ύπαρξη αυξημένης πληροφόρησης για τον προορισμό. Σημαντική επίδραση ασκεί το υψηλό επίπεδο εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας υποδοχής, χαρακτηριστικό που αφορά κυρίως νέα άτομα τα οποία αναζητούν στο εξωτερικό αρτιότερες και νεότερες πηγές γνώσης. Η γεωγραφική και πολιτισμική εγγύτητα είναι τα βασικά χαρακτηριστικά ροής του μεταναστευτικού κύματος. Η Ελλάδα θεωρείται ένας από τους εύκολους τόπους προορισμού αφού έχει γίνει μάρτυρας ενός τέτοιου κύματος²⁹.

Η διεθνοποίηση της εκπαίδευσης δεν είναι νέο φαινόμενο και δεν έχει συγκεκριμένο ορισμό. Εντούτοις, εμπεριέχει γενικά τις διεθνείς δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν, ενδεικτικά, την είσοδο διεθνών φοιτητών, την προσφορά ξένων γλωσσών, τη δημιουργία προγραμμάτων ανταλλαγής διεθνών φοιτητών και καθηγητών, από δύο διαφορετικές χώρες, ανάμεσα σε δύο ή παραπάνω ιδρύματα, καθώς και την καθιέρωση διεθνών προγραμμάτων σπουδών³⁰. Φοιτητές από την Ευρώπη, ήδη από τον Μεσαίωνα, ταξίδευαν σε αραβικές και μουσουλμανικές χώρες, όπου η ελληνική φιλοσοφία μεταφράστηκε και διατηρήθηκε, για να μάθουν την αραβική

²⁹ Hatziprokopiu P., (2005). *Migration and changing urban geographies in the European South: Evidence from the case of Immigrants in Thessaloniki*, Migration and Ethnic themes (Migraciske etnicke teme 1/2/2006), Vol. 22, pp. 113-121.

³⁰ Pickert S., (2001). *Changing views about international activities in American teacher education programs*. Retrieved from Eric database.

γλώσσα και τις επιστήμες, όπως τη γεωργία, την αρχιτεκτονική, την αστρονομία, τη χημεία, τα μαθηματικά, την ιατρική, την οπτομετρία, τη φαρμακολογία και τη φιλοσοφία. Στον αντίποδα, μετά την εποχή του Διαφωτισμού, ο αραβικός και μουσουλμανικός κόσμος έχουν δει περιόδους διανοητικής στασιμότητας που προκαλούνται πάντοτε από εσωτερική διαφθορά, πολιτικές και θρησκευτικές διαμάχες και τον συνεχιζόμενο ευρωπαϊκό αποικισμό μεγάλων μερών της Αφρικής και της Ασίας που συνεχίστηκε στα μέσα του εικοστού αιώνα.

Η παρακμή της χρυσής μουσουλμανικής περιόδου³¹, η εμφάνιση του Διαφωτισμού στην Ευρώπη, η ανακάλυψη του Νέου Κόσμου και η υιοθέτηση της «Αγγλικής γλώσσας ως lingua franca (κοινής γλώσσας) για την επιστημονική επικοινωνία»³² αντέστρεψαν τους ρόλους των παρόχων εκπαίδευσης. Ολοένα και περισσότεροι φοιτητές από την Αφρική και την Ασία ταξίδευαν στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική για να συνεχίσουν την τριτοβάθμια εκπαίδευσή τους.

Μια ακόμη σημαντική αλλαγή που προκαλείται από αυτή τη μετατόπιση των παγκόσμιων πολιτισμών είναι η εμπορευματοποίηση της διεθνούς εκπαίδευσης, καθώς πιστεύεται ότι παρέχει εκπαιδευτικά και πολιτιστικά οφέλη στους πολίτες των χωρών υποδοχής. Η διεθνοποίηση της εκπαίδευσης αποτελεί σημαντική οικονομική δύναμη. Οι επικριτές της παγκοσμιοποίησης υποστηρίζουν ότι οι δυτικές οικονομικές υπερδυνάμεις είναι οι πρωταρχικοί δικαιούχοι της παγκοσμιοποίησης³³.

1.5 Διεθνείς φοιτητές και περίοδοι κινητικότητας

Ένας ορισμός για το ποιος αποτελεί έναν διεθνή φοιτητή δίνεται από τους Shapiro, Farrelly και Tomas (2014), «ένας φοιτητής που μετακομίζει σε άλλη χώρα (η χώρα υποδοχής) με σκοπό την τριτοβάθμια επιδίωξη ή τριτοβάθμια εκπαίδευση, π.χ. κολέγιο ή πανεπιστήμιο»³⁴. Η

³¹http://www.mhs.ox.ac.uk/scienceislam_education/docs/Science_and_technology_in_Medieval_Islam-Teachers_notes.pdf (Η ισλαμική χρυσή εποχή ήταν μια περίοδος πολιτιστικής, οικονομικής και επιστημονικής ακμής στην ιστορία του Ισλάμ, που χρονολογείται από τον 8ο έως τον 14ο αιώνα. Αυτή η περίοδος θεωρείται ότι ξεκίνησε με τα εγκαίνια της Βουλής της Σοφίας στη Βαγδάτη, τη μεγαλύτερη πόλη του κόσμου μέχρι τότε, όπου Ισλαμιστές μελετητές και μελετητές από διάφορα μέρη του κόσμου ανέλαβαν να συγκεντρώσουν και να μεταφράσουν όλες τις κλασικές γνώσεις του κόσμου στα αραβικά και περσικά. Εκείνη την περίοδο αρκετές ιστορικές εφευρέσεις και ανάπτυξη της γνώσης σε πολλά πεδία έφεραν επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία.)

³² Altbach P.G., Knight J., (2007). *The internationalization of higher education: Motivations and realities*. Journal of Studies in International Education, Vol. 11(3-4), pp. 290-305.

³³ Jourdini, M. (2020). *The Impact of International Students on American Students And Faculty At An Appalachian University*. Retrieved from Encompass.

³⁴ Bista K., 2016. *(Re)Examining the Research on International Students: Where Are We Today?*, Journal of International Students, Vol. 6(2), pp. I-X.

UNESCO ορίζει τους «διεθνείς φοιτητές» ως εκείνους που διασχίζουν τα σύνορα για να αναζητήσουν εκπαίδευση. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ και οι υπηρεσίες μετανάστευσης³⁵ ορίζουν ως διεθνή φοιτητή «όποιον είναι εγγεγραμμένο σε ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις Ηνωμένες Πολιτείες που δεν είναι πολίτης των ΗΠΑ, μετανάστης (μόνιμος κάτοικος) ή πρόσφυγας». Στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ΗΠΑ, υπάρχουν πολλές ορολογίες που ταξινομούν διεθνείς φοιτητές. Μερικά παραδείγματα είναι αλλοδαποί φοιτητές, μη μετανάστες φοιτητές, κινητοί φοιτητές, διακρατικοί φοιτητές, εισερχόμενοι/εξερχόμενοι φοιτητές, φιλοξενούμενοι φοιτητές και άλλα.³⁶

Το 2008, υπήρχαν περισσότεροι από 3,3 εκατομμύρια φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παγκοσμίως³⁷. Οι μισοί και πλέον τριτοβάθμιοι διεθνείς φοιτητές επιλέγουν να σπουδάσουν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (ΗΠΑ) 19%, στο Ηνωμένο Βασίλειο 10%, Γερμανία 7%, Γαλλία 7% και Αυστραλία 7%³⁸. Άλλες χώρες που φιλοξενούν σημαντικά ποσοστά διεθνών φοιτητών είναι ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Ιταλία και η Ρωσία³⁹. Οι διεθνείς φοιτητές είναι ένα σημαντικό χρηματοοικονομικό αγαθό για αυτές τις χώρες που συνεισφέρουν περίπου 19 δισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία των ΗΠΑ ετησίως, ακολουθούμενη από την οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου με 14 δισεκατομμύρια δολάρια⁴⁰ (Διάγραμμα 1.1).

³⁵<https://www.uscis.gov/tools/glossary> U.S. Citizenship and immigration services, Official Website of the Department of Homeland Security

³⁶ Bista K., 2016. *(Re)Examining the Research on International Students: Where Are We Today?*, Journal of International Students, Vol. 6(2), pp. I-X.

³⁷ Education at a Glance 2010: OECD Indicators - OECD, 2020

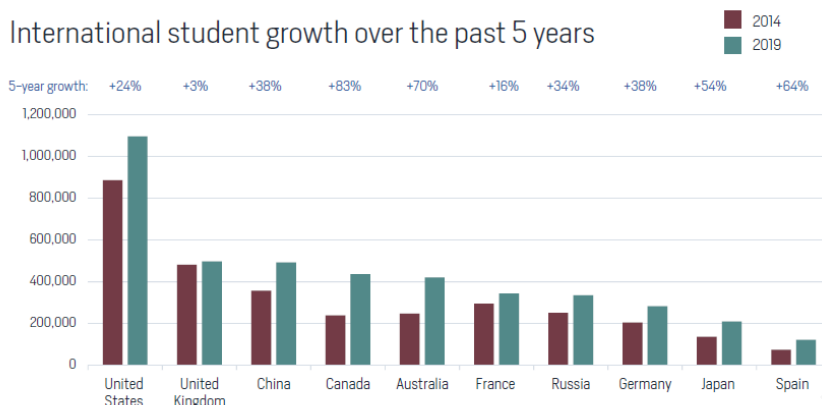
³⁸ Όπως παραπάνω.

³⁹ Ο.π.

⁴⁰ Australian Education International, (2010). Export income to Australia from education services in 2009. Research Snapshot.

http://aei.gov.au/AEI/PublicationsAndResearch/Snapshots/2010052810_pdf.pdf, NAFSA. (2010). International students contribute \$18.8 billion to U.S. economy, from <http://www.nafsa.org/publicpolicy/default.aspx?id=23158>, UK Council for International Student Affairs. International students in the UK: Facts, figures, and fiction. Retrieved 30 January, 2011, from http://www.ukcisa.org.uk/files/pdf/about/international_education_facts_figures.pdf.

Διάγραμμα 1.1 Διεθνής Ανάπτυξη Φοιτητών τα τελευταία 5 έτη

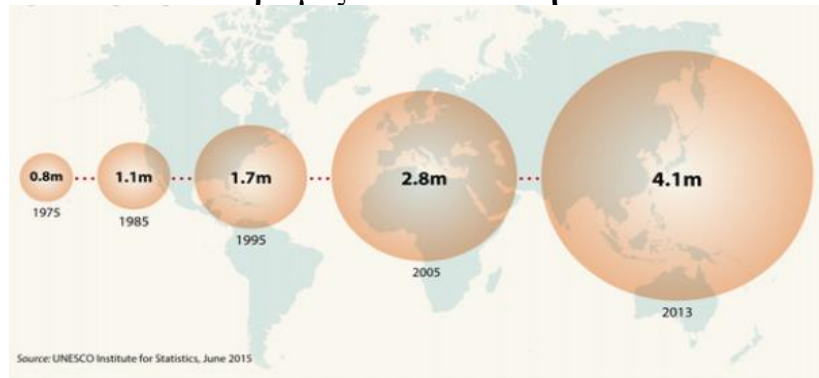
Πηγή: Open Doors Global Student Mobility

Οι διεθνείς φοιτητές δεν αποτελούν μόνο μια πολύτιμη πηγή διδασκτρων για τα πανεπιστήμια των ανεπτυγμένων χωρών, αλλά είναι άτομα που εμπλουτίζουν αυτές τις χώρες με τη διαφορετική πολιτισμική κληρονομιά, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της πολιτιστικής ευαισθητοποίησης⁴¹. Οι διεθνείς φοιτητές φέρνουν μαζί τους ένα ευρύ φάσμα γνώσεων και δεξιοτήτων σε πολλούς κλάδους, συμβάλλοντας έτσι στο πνευματικό κεφάλαιο της χώρας υποδοχής τους και προσθέτοντας στο εργατικό δυναμικό της. Επιπλέον, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η διαμονή τους είναι αμοιβαία επωφελής καθώς φέρνουν μια σειρά περιουσιακών στοιχείων στη χώρα υποδοχής τους και σε αντάλλαγμα τους προσφέρεται υψηλού επιπέδου τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ένας αριθμός παραγόντων που επηρεάζουν την καλλιέργεια των διεθνών φοιτητών είναι η διαδικασία αλλαγής που πραγματοποιείται ως αποτέλεσμα μίξης δύο ή περισσότερων πολιτισμών που έρχονται σε επαφή.⁴²

⁴¹ Rachel A., Smith, Nigar G., Khawaja, (2011). *A review of the acculturation experiences of international students*, International Journal of Intercultural Relations. Volume 35(6), pp. 699-713.

⁴² Berry, J. W., (2005). *Acculturation: Living successfully in two cultures*, International Journal of Intercultural Relations, Vol. 29, pp. 697-712.

Σχήμα 1.1
Αριθμός Διεθνών Φοιτητών

Πηγή: Unesco, Institute of Statistics, 2015.

Ο αριθμός των διεθνών φοιτητών διπλασιάστηκε και έφτασε τα 4 εκατομμύρια φοιτητές κατά την περίοδο 2000 έως 2013. Κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, δύο μεγάλα γεγονότα που συνέβησαν στις ΗΠΑ επηρέασαν τα κριτήρια κινητικότητας των διεθνών φοιτητών (Σχήμα 1.1). Πρώτον, οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 (9/11) στη Νέα Υόρκη και δεύτερον, η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 2007/2008 που προκλήθηκε από την στεγαστική κρίση του 2007 στις ΗΠΑ. Ενώ αυτά τα δύο γεγονότα δεν απέτρεψαν τους διεθνείς φοιτητές να φοιτήσουν στο εξωτερικό, ωστόσο διαφοροποίησαν τις προτιμήσεις τους, όσον αφορά τη χώρα επιλογής των σπουδών τους⁴³.

Σχήμα 1.2
Διεθνής Φοιτητική Κινητικότητα⁴⁴

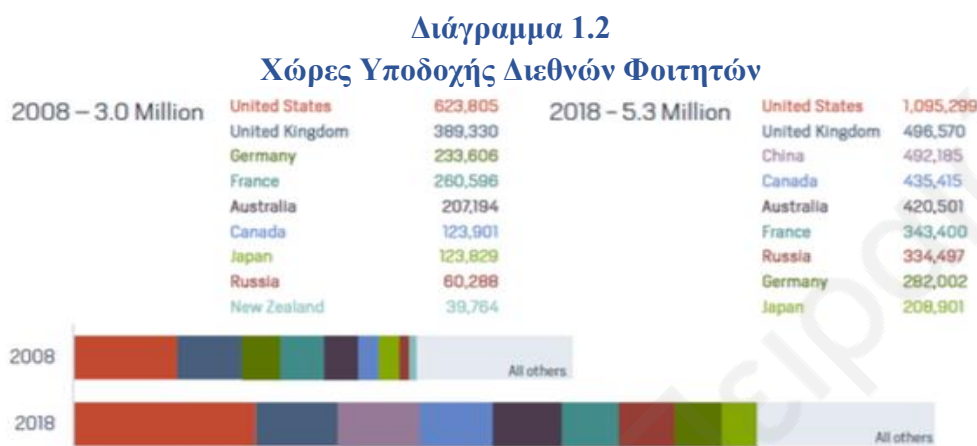
Wave I	Wave II	Wave III
1999-2006	2006-2013	2013-2020
Talent and Terrorism	Economics and English	Demographics and Destinations
Student need: financial report	Student need: academic support	Student need: Career support
Institutional driver: research	Institutional driver: finance	Institutional driver: innovation

Τα δύο πρώτα κύματα συνέπεσαν με την 9/11 και την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Το τρίτο κύμα διαμορφώνεται από έναν συνδυασμό τριών γεγονότων - την επιβράδυνση της

⁴³ Choudaha R., (2017). *Three waves of international student mobility (1999–2020)*, Studies in Higher Education, Vol. 42(5), pp. 825-832.

⁴⁴ Ο.π..

κινεζικής οικονομίας, το δημοψήφισμα του Ηνωμένου Βασιλείου το 2016 για αποχώρηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τις Αμερικανικές προεδρικές εκλογές το 2016⁴⁵. Το κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών καθορίζεται από τα βασικά γεγονότα και τάσεις που επηρεάζουν τη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών εντός συγκεκριμένων χρονικών περιόδων (Σχήμα 1.2).

Πηγή: Open Doors Global Student Mobility

1.5.1 Πρώτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (1999–2006)

Η διεθνής κινητικότητα φοιτητών υψηλής ειδίκευσης υπάρχει εδώ και δεκαετίες. Ωστόσο, η ανάπτυξη των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) κατά τη δεκαετία του 1990 προκάλεσε έντονο ενδιαφέρον για την προσέλκυση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης⁴⁶. Η αύξηση προσωρινών μεταναστών εργαζομένων και ερευνητών ΤΠΕ αυξήθηκε σημαντικά στις χώρες του ΟΟΣΑ κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990⁴⁷. Το πρώτο κύμα διεθνών φοιτητών έχει την προέλευσή του σε αυτήν την αυξανόμενη ζήτηση για αριστούχους φοιτητές υψηλής ειδίκευσης στα οικονομικά και την τεχνολογία, προκαλώντας μεγάλη αύξηση στις εγγραφές διεθνών φοιτητών στα πεδία των εφαρμοσμένων επιστημών, της τεχνολογίας και της μηχανικής.

Τα κίνητρα για την προσέλκυση διεθνών φοιτητών περιλάμβαναν πρόσβαση στη χρηματοδότηση έρευνας, επιδίωξη της ερευνητικής αριστείας και υψηλή ζήτηση εργασίας το

⁴⁵ Choudaha R., (2017). *Three waves of international student mobility (1999–2020)*, Studies in Higher Education, Vol. 42(5), pp. 825-832.

⁴⁶ OECD, (2001). *International Mobility of the Highly Skilled*. Paris: OECD Publishing.

⁴⁷ Kuptsch, C., Pang E. F., (2006). *Competing for Global Talent*. Geneva: International Labour Organization.

2004 σε τομείς Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)⁴⁸. Οι διεθνείς φοιτητές είχαν κίνητρα να σπουδάσουν στο εξωτερικό, κερδίζοντας οικονομικά οφέλη από την κάλυψη θέσεων εργασίας σχετικές με την τεχνολογία. Τα Πανεπιστήμια των χωρών υποδοχής διεθνών φοιτητών παρείχαν χρηματοδότηση μέσω υποτροφιών για σπουδές στην τεχνολογία και τις εφαρμοσμένες επιστήμες. Οι ΗΠΑ ήταν μια από αυτές τις χώρες παρέχοντας χρηματοδότηση ειδικότερα σε όσους διεθνείς φοιτητές επιθυμούσαν να εκπονήσουν τη μεταπτυχιακή ή διδακτορική τους έρευνα⁴⁹. Ωστόσο, οι τρομοκρατικές επιθέσεις της 9/11 άλλαξαν τα κριτήρια παροχής άδειας εισόδου στη χώρα με αυστηρότερες προϋποθέσεις άδειας παραμονής, γεγονός που έθεσε σοβαρούς περιορισμούς στους διεθνείς φοιτητές που επιδίωκαν να σπουδάσουν στις ΗΠΑ⁵⁰.

Την ίδια στιγμή, η διαδικασία της Μπολόνια και η Ένωση Ευρωπαϊκής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΕΗΕΑ) άρχισε να διαμορφώνεται για τη δημιουργία πιο συγκρίσιμων και συνεκτικών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών στην Ευρώπη. Προς το τέλος του πρώτου κύματος, πέντε (5) από τις δέκα (10) κορυφαίες χώρες προορισμού διεθνών φοιτητών, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Αυστρίας και της Ελβετίας βρίσκονταν στην Ευρώπη⁵¹. Συγκεκριμένα, το Ηνωμένο Βασίλειο δέχθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό διεθνών φοιτητών εντός και εκτός Ευρώπης⁵². Ο Καναδάς και η Αυστραλία είναι δύο άλλοι προορισμοί που προσελκύουν μερικούς από τους διεθνείς φοιτητές που απομακρύνονται από τις ΗΠΑ. Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης με το υψηλότερο ποσοστό φοιτητών σε άλλες χώρες, πρώτη είναι η Κίνα με ποσοστό αύξησης κατά 231% από το 1999, ενώ ένα ποσοστό Κινέζων φοιτητών προτίμησαν να σπουδάσουν σε γειτονικές χώρες όπως η Ιαπωνία ή η Νότια Κορέα. Η Ινδία και η Νότια Κορέα παρουσίασαν σημαντική αύξηση του αριθμού φοιτητών που πηγαίνουν στο εξωτερικό κυρίως λόγω των εγγραφών στα πεδία των κοινωνικών επιστημών και της μηχανικής⁵³.

Ένας συνδυασμός παραγόντων δείχνει ότι οι διεθνείς φοιτητές σε αυτό το κύμα ήταν πιο πιθανό να είναι ακαδημαϊκά και οικονομικά προετοιμασμένοι λαμβάνοντας υποτροφίες από

⁴⁸ OECD, (2001). *International Mobility of the Highly Skilled*. Paris: OECD Publishing

⁴⁹ National Research Council, (2005). *Policy Implications of International Graduate Students and Postdoctoral Scholars in the United States*. Washington, DC: National Academies Press.

⁵⁰ OECD, (2005). *Education at a Glance 2005: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

⁵¹ National Research Council, (2005). *Policy Implications of International Graduate Students and Postdoctoral Scholars in the United States*. Washington, DC: National Academies Press.

⁵² Όπως παραπάνω.

⁵³ OECD, 2005. *Education at a Glance 2005: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

ιδρύματα της χώρας τους. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ⁵⁴, «Για τα άτομα, η ωφέλεια σπουδών στο εξωτερικό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική των χωρών τους όσον αφορά την οικονομική βοήθεια που παρέχεται σε φοιτητές που πηγαίνουν στο εξωτερικό για σπουδές, καθώς και την πολιτική των χωρών προορισμού όσον αφορά τα δίδακτρα και την παρεχόμενη οικονομική υποστήριξη προς αυτούς». Πολλοί διεθνείς φοιτητές κατευθύνθηκαν σε πανεπιστήμια που ασχολούνται με την έρευνα τα οποία είχαν υψηλότερα κριτήρια εισαγωγής αλλά παράλληλα διέθεταν εμπειρία στη χρηματοδότηση και την υποστήριξη διεθνών φοιτητών. Οι περισσότεροι από τους διεθνείς φοιτητές ήταν σε μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο και αναζητούσαν να εκπληρώσουν τις ακαδημαϊκές τους προσδοκίες. Συνεπώς είχαν υψηλότερα κίνητρα αλλά και πιθανότητες να γίνουν αποδεκτοί στη χώρα και το πανεπιστήμιο της επιλογής τους. Εν κατακλείδι, το πρώτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών διαμορφώθηκε από τις τρομοκρατικές επιθέσεις του 2001 και την κινητικότητα φοιτητών σε ιδρύματα που στόχο είχαν να αναπτύξουν τα ερευνητικά τους πεδία⁵⁵.

1.5.2 Δεύτερο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (2006-2013)

Το δεύτερο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών προέρχεται από την παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε στις ΗΠΑ. Ένα από τα μεγαλύτερα αποτελέσματα της ύφεσης ήταν οι σοβαρές περικοπές στον προϋπολογισμό, στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο⁵⁶. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ⁵⁷, υπήρχε «μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την προσέλκυση ξένων φοιτητών καθώς τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης βασίζονταν όλο και περισσότερο στα έσοδα από δίδακτρα διεθνών φοιτητών που είναι συχνά υψηλότερα από ότι στους γηγενείς φοιτητές».

Ωστόσο, πολλά ιδρύματα δεν ήταν προετοιμασμένα να υποστηρίξουν τις διαφορετικές ανάγκες και προσδοκίες των διεθνών φοιτητών⁵⁸. Αυτή τη φορά, ούτε πανεπιστήμια ούτε κυβερνήσεις των χωρών υποδοχής είχαν πόρους να προσφέρουν οικονομική υποστήριξη ή

⁵⁴ Όπως παραπάνω.

⁵⁵ Choudaha R., (2017). *Three waves of international student mobility (1999–2020)*, Studies in Higher Education, Vol. 42(5), pp. 825-832.

⁵⁶ Eggins H., West P., (2010). *The Global Impact of the Financial Crisis: Main Trends in Developed and Developing Countries*. Higher Education Management and Policy 22(3), pp. 1–16.

⁵⁷ OECD, (2010). *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

⁵⁸ Schulte S., Choudaha R., (2014). *Improving the Experiences of International Students*. Change: The Magazine of Higher Learning, Vol. 46(6), pp. 52–58.

υποτροφίες στους διεθνείς φοιτητές⁵⁹. Καθώς η ύφεση μετακινήθηκε από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη και την Αυστραλία, πολλά πανεπιστήμια αντιμετώπισαν την πρόκληση να υποστηρίξουν διεθνείς φοιτητές. Η περίοδος του πρώτου κύματος «παγκόσμιας προσέλκυσης ταλαντούχων φοιτητών» μετατράπηκε σε «προσέλκυση διεθνών φοιτητών» στο δεύτερο κύμα.

Σε μια εποχή που τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις κορυφαίες χώρες προορισμού όπως οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο αντιμετώπιζαν οικονομικές προκλήσεις, οι υποψήφιοι διεθνείς Κινέζοι φοιτητές προερχόμενοι από τη μεσαία οικονομική τάξη μπορούσαν να σπουδάσουν στο εξωτερικό λόγω της ανερχόμενης οικονομίας της Κίνας. Επίσης, η κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας υποστήριζε οικονομικά τους Σαουδάραβες φοιτητές που επιθυμούσαν να σπουδάσουν στο εξωτερικό μέσω υποτροφιών. Μια άλλη αλλαγή στο δεύτερο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών αφορούσε το πεδίο σπουδών. Με την πτώση της χρηματοδότησης ερευνητικών προγραμμάτων, οι περισσότεροι φοιτητές σπούδαζαν με δικούς τους πόρους, στρεφόμενοι στις κοινωνικές επιστήμες και συγκεκριμένα στον τομέα των επιχειρήσεων, ειδικά στο προπτυχιακό επίπεδο, σε σύγκριση με την προτίμηση που είχαν δείξει στις εφαρμοσμένες επιστήμες και τη μηχανική σε μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο στο πρώτο κύμα μετανάστευσης.

Με το αυξανόμενο ενδιαφέρον για προσέλκυση περισσότερων εγγραφών διεθνών φοιτητών, τα ιδρύματα δημιούργησαν πρόσθετα προγράμματα σπουδών για να δελεάσουν διεθνείς φοιτητές με μικρότερη ακαδημαϊκή δυσκολία ή/και με μικρότερη επάρκεια στην αγγλική γλώσσα⁶⁰. Ο Benzie⁶¹ υποστηρίζει, «Σε ένα κλίμα όπου τα ιδρύματα που στερούνται κρατικής χρηματοδότησης βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στα διεθνή φοιτητικά δίδακτρα, τα γραφεία προσέλκυσης διεθνών φοιτητών μπαίνουν στον πειρασμό να εγγράψουν φοιτητές με βαθμολογίες χαμηλότερες από τις επιθυμητές, στις εξετάσεις επάρκειας αγγλικής γλώσσας.». Επακολούθως, η χαμηλή επάρκεια αγγλικής γλώσσας οδήγησε τα πανεπιστήμια να παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης στους διεθνείς φοιτητές⁶².

⁵⁹ Choudaha, R., Li C., (2012). *Trends in International Student Mobility*. World Education News & Reviews. New York: World Education Services.

⁶⁰ Redden E., (2013). *Conditional Admission and Pathway Programs Proliferate*. Inside Higher Ed.

⁶¹ Benzie H. J., (2010). *Graduating as a 'Native Speaker': International Students and English Language Proficiency in Higher Education*. Higher Education Research & Development, Vol 29 (4), pp. 447–59.

⁶² Andrade M. S., Evans N. W., Hartshorn K. J., (2014). *Linguistic Support for Non-native English Speakers: Higher Education Practices in the United States*. Journal of Student Affairs Research and Practice, Vol 51(2), pp. 207–21, Matthews D., (2016). *Chinese Student Market: Can the West Weather a Perfect Storm?* Times Higher Education

Εξαιτίας αυτών των ενεργειών των ιδρυμάτων, από τη μία πλευρά, αναδύθηκαν ζητήματα που σχετίζονταν με την ακαδημαϊκή προετοιμασία των διεθνών φοιτητών και από την άλλη πλευρά, οι ιδρυματικοί πόροι και η ετοιμότητα των ιδρυμάτων στην παροχή υπηρεσιών υποστήριξης σε διεθνείς φοιτητές ήταν ελλιπής⁶³. Παράλληλα τα ιδρύματα δεν είχαν υποστήριξη μέσω πρακτικών και κυβερνητικών πολιτικών για να αντιμετωπίσουν τις διαφορετικές ανάγκες των διεθνών φοιτητών.

Η ανάγκη για εξεύρεση νέων πηγών εσόδων οδήγησε τα ιδρύματα να αυξήσουν κατά 75% τα ποσοστά εισερχομένων Κινέζων φοιτητών σε σχέση με το πρώτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών. Παράλληλα, μια νέα χώρα με υψηλά ποσοστά αποστολής φοιτητών αναδύεται την περίοδο 2006-2013 στον χάρτη της διεθνούς εκπαίδευσης. Η Σαουδική Αραβία, αποτελεί την περίοδο αυτή τον έκτο μεγαλύτερο πάροχο διεθνών φοιτητών παγκοσμίως με 73.548 φοιτητές να σπουδάζουν στο εξωτερικό. Επίσης, στο δεύτερο κύμα το ποσοστό των Ινδών φοιτητών αυξήθηκε με πιο αργό ρυθμό εξαιτίας της μείωσης χρηματοδοτήσεων μέσω υποτροφιών από τα ιδρύματα⁶⁴.

Χώρες όπως το Βιετνάμ και η Νιγηρία αποτέλεσαν 2 από τις 10 κορυφαίες χώρες αποστολής διεθνών φοιτητών, οι οποίοι επέλεξαν με γεωγραφικά κριτήρια, να σπουδάσουν στην Αυστραλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, αντίστοιχα. Αντίθετα στην Ιαπωνία τα προβλήματα στην οικονομία δεν προσέλκυσαν διεθνείς φοιτητές από τις όμορες χώρες όπως την Κίνα και την Νότια Κορέα που αποτελούσαν το 75% του ποσοστού των διεθνών φοιτητών στην Ιαπωνία⁶⁵.

Εν ολίγοις, το δεύτερο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών διαμορφώθηκε από την παγκόσμια οικονομική ύφεση που οδήγησε ορισμένα ιδρύματα που αποτελούσαν παραδοσιακά κορυφαία επιλογή από τους διεθνείς φοιτητές σε σημαντική μείωση των διδάκτρων προκειμένου να τους προσελκύσουν.

1.5.3 Τρίτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών (2013-2020)

Το τρίτο κύμα διαμορφώνεται από ένα συνδυασμό τριών σημαντικών γεγονότων. Πρώτο γεγονός, η οικονομική επιβράδυνση της Κίνας, η οποία αποτελεί τη μεγαλύτερη χώρα

⁶³ Bista K., Foster C., (2016). *Campus Support Services, Programs, and Policies for International Students*. Hershey, PA: IGI Global.

⁶⁴ Choudaha, R., de Wit H., 2014. *Challenges and Opportunities for Global Student Mobility in the Future: A Comparative and Critical Analysis*. In *Internationalisation of Higher Education and Global Mobility*, edited by B. Streitwieser, pp. 19–33. Oxford: Symposium Books Ltd.

⁶⁵ Japan Student Services Organization, (2010). *International Students in Japan 2010*.

προέλευσης φοιτητών με συνέπεια τη μείωση των φοιτητών που επιλέγουν να σπουδάσουν στο εξωτερικό καθώς δεν έχουν οικονομική υποστήριξη ούτε από τη χώρα τους αλλά ούτε από τη χώρα προορισμού⁶⁶. Δεύτερο γεγονός, το δημοψήφισμα στο Ηνωμένο Βασίλειο για έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Τέλος, το τρίτο σημαντικό γεγονός είναι η αυστηρότερη πολιτική μετανάστευσης στις ΗΠΑ μετά το 2016 με την εκλογή του Ντόναλντ Τραμπ ως Προέδρου των ΗΠΑ, η οποία επηρέασε αρνητικά την αντίληψη για την ασφάλεια κατά την περίοδο διαμονής, την εργασία μετά την αποφοίτηση και τις ευκαιρίες μετανάστευσης⁶⁷.

Εναλλακτικοί προορισμοί όπως ο Καναδάς και η Αυστραλία, είναι χώρες με πιο φιλόξενες μεταναστευτικές πολιτικές με δυνατότητα να κερδίσουν ένα μεγάλο αριθμό διεθνών φοιτητών από το αβέβαιο και αφιλόξενο περιβάλλον των ΗΠΑ. Στο πλαίσιο της οικονομικής και πολιτικής αναταραχής, αυτό το κύμα επηρεάζεται από δημογραφικές αλλαγές και εμφάνιση νέων προορισμών για διεθνείς φοιτητές. Ωστόσο, το αμερικάνικο σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεδομένου του μεγέθους και της φήμης του παραμένει ένας από τους κορυφαίους εκπαιδευτικούς προορισμούς.

Ο Hawthorne⁶⁸ σημειώνει ότι τα χαμηλά δίδακτρα είναι ένα ισχυρό κίνητρο για σπουδές στο εξωτερικό. Ωστόσο, το έλλειμα δεξιοτήτων που δημιουργείται λόγω δημογραφικών παραγόντων θα επιταχύνει πολιτικές που ευθυγραμμίζουν τα προγράμματα μετανάστευσης με τις οικονομικές ανάγκες της χώρας μέσω των διεθνών φοιτητών. Για παράδειγμα, μια πρόταση της ΕΕ αποσκοπεί στην αναθεώρηση των πολιτικών, για την προσέλκυση και διατήρηση υψηλής ειδίκευσης φοιτητών και την αντιμετώπιση ελλείψεων σε συγκεκριμένες δεξιότητες διεθνών φοιτητών ως μελλοντικό εργατικό δυναμικό⁶⁹. Δημογραφικές αλλαγές και οικονομικές προτεραιότητες προτρέπουν ορισμένες από τις παραδοσιακές χώρες προέλευσης όπως η Κίνα, η Ιαπωνία και η Κορέα να προσελκύσουν διεθνείς φοιτητές και να γίνουν βασικοί εκπαιδευτικοί προορισμοί.

Η φιλοδοξία των παραδοσιακών χωρών αποστολής διεθνών φοιτητών να γίνουν χώρες υποδοχής θα επιταχύνει περαιτέρω την αύξηση των ποσοστών σε διεθνείς φοιτητές που

⁶⁶ Choudaha, R., Hu D., (2016). *With Poor Job Prospects for Chinese Students, Is It Still Worth Investing in a US Education?* South China Morning Post.

⁶⁷ Najar, N., Saul N., (2016). *'Is It Safe?' Foreign Students Consider College in Donald Trump's U.S.* The New York Times.

⁶⁸ Hawthorne L., (2010). *Demography, Migration and Demand for International Students*. In *Globalization and Tertiary Education in the Asia-Pacific – The Changing Nature of a Dynamic Market*, edited by C. Findlay and W. Tierney, pp. 91–120. Singapore: World Scientific Press.

⁶⁹ European Commission, (2016). *Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on the Conditions of Entry and Residence of Third-country Nationals for the Purposes of Highly Skilled Employment*.

φιλοδοξούν να αποκτήσουν παγκόσμιες εμπειρίες σε τοπικό κόστος⁷⁰. Στις χώρες του ΟΟΣΑ ένας στους πέντε διεθνείς φοιτητές προέρχονται από χώρες που γειτονεύουν με χερσαία ή θαλάσσια σύνορα⁷¹. Αυτό μεταφράζεται σε περισσότερους από 850.000 περιφερειακούς διεθνείς φοιτητές που αναζητούν παγκόσμια εκπαίδευση σε γειτονικές χώρες της χώρας καταγωγής τους.

Ο βασικός μοχλός σε αυτό το κύμα είναι η καινοτομία κάθε χώρας, ως παρόχου εκπαίδευσης, να προσφέρει νέους τρόπους προγραμμάτων μέσω συνεργασιών και διακρατικής και διαδικτυακής εκπαίδευσης για την προσέλκυση διεθνών φοιτητών. Σε έκθεσή του ο Richardson⁷² ισχυρίζεται ότι είναι ζωτικής σημασίας να βρεθούν τρόποι διεύρυνσης της εμβέλειας της διασυνοριακής κινητικότητας σε όσο το δυνατόν περισσότερους φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλες τις οικονομίες της Ασιατικής Οικονομικής Συνεργασίας «για λόγους κόστους, με αξιοποίηση των ευκαιριών που παρέχονται μέσω διαδικτυακής εκπαίδευσης».

Όσον αφορά τις χώρες προέλευσης, οι αναδυόμενες οικονομίες του Βιετνάμ, της Βραζιλίας, της Νιγηρίας και του Μπανγκλαντές αναμένεται να καλύψουν μέρος της ζήτησης δεξιοτήτων και υψηλής ειδίκευσης φοιτητών στις χώρες προορισμού (Διάγραμμα 1.3).

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

Η Σαουδική Αραβία αντιμετωπίζει μια επιβράδυνση λόγω της μείωσης των τιμών του πετρελαίου και της μείωσης των υποτροφιών που δημιούργησε το μεγάλο κύμα της διεθνούς

⁷⁰ Choudaha R., (2012). *The Rise of 'Glocal' Students and Transnational Education*. The Guardian.

⁷¹ OECD, (2015). *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

⁷² Richardson S., (2015). *Enhancing Cross-Border Higher Education Institution Mobility in the APEC Region*. Singapore: APEC Secretariat.

κινητικότητας των Σαουδάραβων φοιτητών. Καθώς η κινητικότητα των Κινέζων φοιτητών επιβραδύνεται και αντικαθίσταται από φοιτητές αναδυόμενων οικονομιών, υπάρχουν προσδοκίες για ανάκτηση του κόστους σπουδών στο εξωτερικό μέσω καλύτερων ευκαιριών εργασίας. Για παράδειγμα, η πλειοψηφία των διεθνών φοιτητών σε ιδρύματα της Αυστραλίας ανέφεραν την προσδοκία ότι το πανεπιστήμιο τους θα τους βοηθούσε να βρουν δουλειά⁷³. Ομοίως, στις ΗΠΑ, ο πρωταρχικός λόγος δυσαρέσκειας των προπτυχιακών διεθνών φοιτητών ήταν η έλλειψη πρακτικής άσκησης και ευκαιριών απασχόλησης⁷⁴. Εν ολίγοις, το τρίτο κύμα μετανάστευσης διεθνών φοιτητών δείχνει μια τάση προς αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ νέων και παραδοσιακών προορισμών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσέλκυσης διεθνών φοιτητών και αυξανόμενη προσδοκία για εργασία και σταδιοδρομία μεταξύ διεθνών φοιτητών.

Υποστηρίζοντας την επιτυχία των διεθνών φοιτητών τα τρία κύματα της διεθνούς κινητικότητας των φοιτητών δείχνουν ότι, ενώ το ενδιαφέρον για απόκτηση διεθνών εκπαιδευτικών εμπειριών παραμένει ισχυρό, οι ανάγκες και το προφίλ των φοιτητών συνεχίζουν να αλλάζουν. Ταυτόχρονα, θεσμικοί οδηγοί για την προσέλκυση διεθνών φοιτητών συνεχώς εξελίσσονται. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να προχωρήσουν σε καινοτόμες δράσεις όχι μόνο για την αύξηση των εγγραφών διεθνών φοιτητών αλλά και για να εξισορροπήσουν αντίστοιχες υπηρεσίες υποστήριξης που προωθούν την επιτυχία των φοιτητών. Συγκεκριμένα, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών και ιδρυμάτων θα ενισχύσει τη σημασία της προσδοκίας για σταδιοδρομία και απασχολησιμότητα των διεθνών φοιτητών είτε στις χώρες φιλοξενίας είτε στις χώρες καταγωγής τους.

1.6 Πού μεταναστεύουν οι διεθνείς φοιτητές;

Ενώ η Βόρεια Αμερική και η Δυτική Ευρώπη αποτελούν εδώ και αρκετό καιρό τους προτιμώμενους προορισμούς των διεθνών φοιτητών, ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς αποφασίζει να σπουδάσει σε γειτονικές χώρες. Σε αυτήν την περίπτωση, η επιλογή της χώρας προορισμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη γεωγραφική εγγύτητα και την πολιτιστική και ιστορική σχέση μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού, καθώς και το κόστος των

⁷³ Lawson C., (2014). *International Higher Education Student Satisfaction with Opportunities for Work Experience and Employment in Australia*. Department of Education.

⁷⁴ Schulte, S., Choudaha R., (2014). *Improving the Experiences of International Students*. Change: The Magazine of Higher Learning, Vol. 46(6), pp. 52–58.

διδάκτρων και διαβίωσης και τη χορήγηση υποτροφιών. Ο Πίνακας 1.1 δείχνει τις προτιμήσεις προορισμού σύμφωνα με τους διεθνείς φοιτητές ανά χώρα προέλευσης.

Πίνακας 1.1
Προορισμοί διεθνών φοιτητών κατά περιοχή

Destination / Origin	Arab states	Central and Eastern Europe	Central Asia	East Asia and the Pacific	Latin America and the Caribbean	North America and Western Europe	South and West Asia	Sub-Saharan Africa	Total
Arab states	19.5	6.7	0.5	7.2	0.2	64.5	1.8	0.1	100.5
Central and Eastern Europe	0.2	34.7	3.0	1.2	0.1	60.9	0.02	0.01	100.1
Central Asia	0.4	59.1	21.4	3.7	0.03	15.3	0.2	-	100.1
East Asia and the Pacific	0.2	3.0	0.4	42.5	0.4	53.3	0.2	0.01	100.01
Latin America and Caribbean	0.3	1.0	0.002	2.8	22.8	73.3	0.02	0.001	100.2
North America and Western Europe	1.0	4.4	0.03	6.1	1.6	86.9	0.2	0.01	100.2
South and West Asia	1.2	4.6	1.3	20.6	0.4	70.3	1.5	0.01	99.9
Sub-Saharan Africa	2.9	3.1	0.01	6.0	2.8	61.5	0.8	22.5	99.6

Πηγή: Unesco, Global Education Digest 2011.

1.7 Διεθνείς πολιτικές αντιμετώπισης της κινητικότητας των φοιτητών

Η εκπαίδευση θεωρείται ένας βασικός μηχανισμός για την επίτευξη μιας σειράς οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών στόχων. Ο αυξανόμενος αριθμός των διεθνών φοιτητών έχει θέσει υψηλά στην ατζέντα της διεθνούς συνεργασίας, την ακαδημαϊκή εκπαίδευση. Η διεθνής συνεργασία είναι ένα προκαταρκτικό βήμα για την αμοιβαία αναγνώριση και ποιοτική διαχείριση της διεθνούς εκπαίδευσης καθώς η αναγνώριση προσόντων και οι ποιοτικοί έλεγχοι εκπαίδευσης είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι φοιτητές λαμβάνουν την εκπαίδευση που αναζητούν.

Διαφορετικά πρότυπα κινητικότητας των φοιτητών ανά περιοχή απαιτούν ειδικές πολιτικές για την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών για την υποστήριξη και την ενθάρρυνση των διεθνών συνεργασιών και για την παροχή διασυνοριακής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διασυνοριακή συνεργασία είναι ένα προκαταρκτικό βήμα για την αμοιβαία αναγνώριση και ποιοτική διαχείριση στη διασυνοριακή εκπαίδευση. Η αναγνώριση προσόντων και η ύπαρξη ποιοτικών ελέγχων είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι οι φοιτητές λαμβάνουν την εκπαίδευση που αναζητούν.

Ένα καλό παράδειγμα περιφερειακών προσπαθειών για την αναδιοργάνωση των εθνικών συστημάτων είναι η Διαδικασία της Μπολόνια (Bologna Process), η οποία υπεγράφη στις 19 Ιουνίου 1999 ως η Διακήρυξη της Μπολόνια (Bologna Declaration)⁷⁵, από τους υπουργούς 29 ευρωπαϊκών χωρών, με την οποία συμφώνησαν να καθιερωθεί μια σταδιακή δομή προγραμμάτων και πτυχίων και τελικά να εφαρμοστεί ένας «ευρωπαϊκός χώρος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης» έως το έτος 2010. Μεταγενέστερες υπουργικές διασκέψεις, οι οποίες προσέθεσαν δράσεις στις αρχικές⁷⁶ για την παρακολούθηση, τον προσδιορισμό και την τόνωση αυτής της διαδικασίας πραγματοποιήθηκαν στην Πράγα (Τσεχία) το 2001, στο Βερολίνο (Γερμανία) το 2003, στο Μπέργκεν (Νορβηγία) το 2005, στο Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο) το 2007, στο Leuven (Βέλγιο) το 2009, με από κοινού προετοιμασία από τις κυβερνήσεις των Κάτω Χωρών, του Βελγίου και του Λουξεμβούργου, και τελικά στη Βιέννη (Αυστρία) και τη Βουδαπέστη (Ουγγαρία) το 2010.⁷⁷

Η Διακήρυξη της Μπολόνια είναι μια ανοιχτή διαδικασία στο χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό τη διαμόρφωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης ώστε μέσω της συγκρισιμότητας των συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης αυτά να είναι πιο ελκυστικά στους φοιτητές, να είναι διεθνώς ανταγωνιστικά και να διευκολύνουν την απασχολησιμότητα των πτυχιούχων στον Ευρωπαϊκό χώρο. Οι στόχοι της Διακήρυξης της Μπολόνια που επιτεύχθηκαν σταδιακά από τις χώρες τις ΕΕ είναι:

⁷⁵ http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/990719BOLOGNA_DECLARATION.PDF
<https://bit.ly/2GzqTtR>

⁷⁶ Μοσχονάς Α., (2006). *Η Εκπαιδευτική Πολιτική της Ε.Ε. και η Ελλάδα, Τάσεις και προοπτική ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*, στο Μαραβέγιας Ν.-Σακελλαρόπουλος Θ. Επιμ., *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελλάδα*, Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτικές, Εκδόσεις Διόνικος, σελ.338-340, Αθήνα.

⁷⁷ Teichler U., (2012). *International Mobility in Europe in the Context of the Bologna Process*, Article in *Research in Comparative and International Education*.

1. «με την υιοθέτηση ενός συστήματος σπουδών που θα στηρίζεται βασικά σε δύο κύριους κύκλους σπουδών, ένα προπτυχιακό διάρκειας τουλάχιστον τριών χρόνων και ένα μεταπτυχιακό, και θα χορηγεί τίτλους σπουδών ευκόλως αναγνώσιμους και συγκρίσιμους, με τη βοήθεια και του θεσμού του Συμπληρώματος Διπλώματος (Diploma Supplement),
2. την καθιέρωση ενός συστήματος διδακτικών μονάδων, ανάλογου με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων (ECTS-European Credit Transfer System), προκειμένου να διευκολυνθεί η προώθηση της ευρύτερης δυνατής κινητικότητας των φοιτητών,
3. την προώθηση συγχρόνως της κινητικότητας των διδασκόντων και των ερευνητών και με την αναγνώριση και συνεκτίμηση των περιόδων διδακτικής και ερευνητικής δραστηριότητάς τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο,
4. την προώθηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στη διασφάλιση της ποιότητας, με στόχο την ανάπτυξη συγκρίσιμων κριτηρίων και μεθοδολογιών, καθώς και
5. την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στην ανώτατη εκπαίδευση, σε σχέση κυρίως με τα προγράμματα σπουδών και τη λειτουργία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.»⁷⁸

Ο γενικός στόχος της συμφωνίας ήταν ο συντονισμός των εθνικών εκπαιδευτικών πολιτικών, προκειμένου να παραχθούν συγκρίσιμα πτυχία και να καθιερωθούν μηχανισμοί διασφάλισης ποιότητας καθώς και ένα ενιαίο πιστωτικό σύστημα για την αξιολόγηση των φοιτητών. Οι περισσότερες από τις 46 χώρες της ευρωπαϊκής περιοχής που υπέγραψαν τη συμφωνία αυτή έχουν υιοθετήσει νέες νομοθεσίες στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και το πιστωτικό σύστημα (European Credit Point Transfer Σύστημα)⁷⁹. Παρά τη συντριπτική αποδοχή του μοντέλου της Διαδικασίας της Μπολόνια εντός και εκτός Ευρώπης, η εφαρμογή

⁷⁸ Μοσχονάς Α., (2006). *Η Εκπαιδευτική Πολιτική της Ε.Ε. και η Ελλάδα, Τάσεις και προοπτική ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση*, στο Μαραβέγιας Ν.-Σακελλαρόπουλος Θ. Επιμ., Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελλάδα,, Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτικές, Εκδόσεις Διόνικος, σελ.338-340, Αθήνα.

⁷⁹ Varghese N.V., (2012). *Higher Education Reforms and Revitalization of the Sector*, Higher Education Forum, Hiroshima University, Vol. 9, pp. 52-53.

της αντιμετώπισε ορισμένες διοικητικές, πολιτικές και οικονομικές προκλήσεις⁸⁰. Παρά τις προκλήσεις και τα προβλήματα, οι στόχοι διεθνοποίησης της Διαδικασίας της Μπολόνια επιτυγχάνονται σταδιακά στην Αφρική, τη Λατινική Αμερική και την Ασία⁸¹. Το πιο αξιοσημείωτο είναι ότι ορισμένες χώρες που ιστορικά δεν είχαν ευρωπαϊκή αποικιακή παρουσία υιοθετούν πτυχές της μεταρρύθμισης της Μπολόνια. Σχεδόν 20 χρόνια μετά, η μεταρρύθμιση της Διαδικασίας της Μπολόνια έχει πλέον σημαντική εξωτερική επιρροή όχι μόνο στις πρώην πορτογαλικές, ισπανικές, βρετανικές και γαλλικές αποικίες αλλά και πέραν αυτών.

Η μεταρρύθμιση ενίσχυσε τις κοινωνικο-οικονομικές εταιρικές σχέσεις μεταξύ ευρωπαϊκών χωρών και μεταξύ Ευρώπης, Αφρικής, Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής και Ασίας. Ως απόδειξη εδραίωσης αυτών των εταιρικών σχέσεων αποτελεί η υιοθέτηση των μοντέλων της μεταρρύθμισης της Μπολόνια σε αυτές τις περιοχές, καθώς και η χρηματοδότηση προγραμμάτων ανταλλαγής μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πανεπιστημίων εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η επιρροή της ήταν παγκόσμια φτάνοντας ακόμη και σε περιοχές εκτός κοινωνικοπολιτικής επιρροής της Ευρώπης. Η Διαδικασία της Μπολόνια έχει χρησιμεύσει ως πρότυπο για την περιφερειακή ολοκλήρωση⁸². Η διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει αποκτήσει νέα δυναμική από το 1999, χάρη στην αναμφισβήτητη επιρροή της Διαδικασίας της Μπολόνια. Ο Scott⁸³ υποστηρίζει ότι ο ευρύς αντίκτυπος της Διαδικασίας της Μπολόνια θα συνεχίσει να αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου, ενώ ο Clark⁸⁴ αναλύει την επίδραση της Διαδικασίας της Μπολόνια, υπογραμμίζοντας παράλληλα τον ρόλο της ως μοντέλο περιφερειακής ολοκλήρωσης στην Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική.

Η Διαδικασία της Μπολόνια έκανε σημαντικά βήματα προς την επίτευξη του στόχου να καταστήσει την Ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση πιο ανταγωνιστική. Αυτή η τάση είναι πιθανό να συνεχιστεί εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μαζί με χώρες όπως η Γαλλία, το Βέλγιο και η Γερμανία συνεχίσουν να προωθούν τις διεθνείς ανταλλαγές και τη

⁸⁰ Mngo Z.Y., (2019). *Probing the progress of the external dimension of the Bologna process*, PSU Research Review, Vol. 3 No. 3, pp. 215-226.

⁸¹ Varghese N.V., (2013). *A study of selected countries in Africa* By, Policy Forum on governance reforms in higher education in Africa Nairobi Safari Lodge, Kenya, UNESCO.

⁸² Clark, N., (2014). *The Bologna process as a model for regional integration*. In *World education news & review*.

⁸³ Scott, P. (2009). *The external face of the Bologna Process: The European Higher Education Area in a global context*. In: *EUA Bologna handbook: Making Bologna work*. Berlin: EUA and Raabe Academic Publishers

⁸⁴ Clark, N., (2014). *The Bologna process as a model for regional integration*. In *World education news & review*.

συνεργασία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θεσμικό, κυβερνητικό και περιφερειακό επίπεδο.⁸⁵

Η διαδικασία της Μπολόνια βοήθησε να γίνει αντιληπτό από τα κράτη που συμμετείχαν ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι καθολική και η αναζήτηση της γνώσης δεν μπορεί να περιοριστεί στα σύνορα μιας χώρας όταν τα πανεπιστήμια έχουν διεθνή εμβέλεια. Ωστόσο, η δομή και η οργάνωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης διαμορφώνεται στο εσωτερικό της κάθε χώρας σύμφωνα με την πολιτική διακυβέρνησής της.

Ο Teichler διακρίνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης για την ενοποίηση των εκπαιδευτικών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.⁸⁶

- **Στο πρώτο στάδιο**, καταβλήθηκαν προσπάθειες για την αύξηση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών. Σε αυτό το πλαίσιο, οι δραστηριότητες για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρόλο με την ελπίδα ότι η πιο λεπτομερής γνώση άλλων χωρών θα αμβλύνει τις προκαταλήψεις και θα αυξήσει τη συμπάθεια για άλλους τρόπους ζωής και σκέψης. Στη Δυτική Ευρώπη, το Συμβούλιο της Ευρώπης ήταν ενεργό από τις αρχές της δεκαετίας του 1950 με σκοπό να διευκολύνει την κινητικότητα μέσω συμβάσεων που υπογράφηκαν και επικυρώθηκαν από μεμονωμένες χώρες για την αναγνώριση σπουδών - πιο συγκεκριμένα για την αναγνώριση, ως προσόν, της προγενέστερης εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, των περιόδων σπουδών μετακινούμενων φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και τα πτυχία των μετακινούμενων αποφοίτων.

Παρόμοιες δραστηριότητες αναλήφθηκαν από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, από τη δεκαετία του 1970 που αφορούσαν όλες τις ευρωπαϊκές χώρες μέσω της συνεργασίας μεταξύ του Συμβουλίου της Ευρώπης και της UNESCO και τελικά το 1997 μέσω της Σύμβασης της Λισαβόνας για την αναγνώριση των μελετών που ξεκίνησαν ξανά από το Συμβούλιο της Ευρώπης και την UNESCO, αυτή τη φορά σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.⁸⁷

- **Στο δεύτερο στάδιο**, από τη δεκαετία του 1960, οι περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης καθώς και οι οικονομικά προηγμένες χώρες που έχουν προσανατολιστεί στην

⁸⁵ Mngo Z.Y., (2019). *Probing the progress of the external dimension of the Bologna process*, PSU Research Review Journal, Vol. 3 (3), pp. 2398-4007.

⁸⁶ Teichler U., (2012). *International Student Mobility in Europe in the Context of the Bologna Process* article in Journal of International Education and Leadership, Vol 2(1), pp. 34-49.

⁸⁷ Teichler U., (2003). *The future of higher education and the future of higher education research* in Journal of Studies, article in International Education, Vol. 7(4), pp. 312-341.

αγορά εκτός Ευρώπης συνεργάστηκαν στην αναζήτηση καλύτερων τρόπων για την τόνωση και τη διευκόλυνση της ποσοτικής επέκτασης της εγγραφής φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, με στόχο να συμβάλουν και οι δύο στην οικονομική ανάπτυξη και στη μείωση των ανισοτήτων των εκπαιδευτικών ευκαιριών. Ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης) δημιούργησε ένα think tank για αμοιβαίες οικονομικές και κοινωνικές συμβουλές αυτών των χωρών, προτείνοντας να επεκταθεί η ικανότητα εγγραφής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μέσω της αναβάθμισης και της επέκτασης σχετικά σύντομων προγραμμάτων σπουδών κατά κανόνα στα ιδρύματα χωρίς στενό σύνδεσμο διδασκαλίας και έρευνας. Κατά συνέπεια, η διαφοροποίηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μέσω των τύπων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης άρχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών χωρών.⁸⁸

- **Το τρίτο στάδιο** χαρακτηρίστηκε από την επέκταση της συνεργασίας, της κινητικότητας και της αναζήτησης συντονισμένων ευρωπαϊκών δράσεων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό είχε αρχικά προβληθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δεκαετία του 1990. Το πρόγραμμα ERASMUS, που εγκαινιάστηκε το 1987 για την προώθηση της βραχυπρόθεσμης κινητικότητας των φοιτητών στην Ευρώπη, είναι το πιο σημαντικό παράδειγμα αυτού του σταδίου.
- **Στο τέταρτο στάδιο**, οι μεμονωμένες ευρωπαϊκές χώρες στόχευσαν από κοινού να ακολουθήσουν παρόμοιες πολιτικές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και να επιδιώξουν τη σύγκλιση του συστήματος. Η Διακήρυξη της Μπολόνια ζήτησε τη δημιουργία μιας κοινής δομής προγραμμάτων σπουδών και πτυχίων. Διάφορα άλλα μέτρα, όπως η καθιέρωση ενός πιστωτικού συστήματος, η συνεργασία στην παρεχόμενη ποιότητα σπουδών συνέβαλλαν στη διαρθρωτική σύγκλιση χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την ουσιαστική ποικιλία σπουδαστικών προγραμμάτων και τελικά οδήγησαν στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης έως το 2010. Στη Διακήρυξη της Λισαβόνας το 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, δηλαδή η Συνέλευση των Αρχηγών Κυβερνήσεων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμφώνησε να συνεργαστεί και να λάβει κοινά μέτρα για χρηματοδότηση της έρευνας και της ανάπτυξης και τελικά στη δημιουργία ενός «Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας» έως το 2010. Συγκεκριμένα, συμφώνησαν στην αύξηση κατά μέσο όρο 3% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος στις δημόσιες και ιδιωτικές

⁸⁸ Teichler, U. (2012). *International Student Mobility and the Bologna Process*. Research in Comparative and International Education, Vol.7(1), pp. 34–49.

δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη. Οι απόψεις για τη συνεισφορά της Διακήρυξης της Μπολόνια στην ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαιδευτική πολιτική ποικίλλουν, ωστόσο, είναι σημαντικοί οι κύριοι παράγοντες που ενεργοποίησαν την απόφαση να υποστηριχθεί ένα συγκλίνον σύστημα προγραμμάτων σπουδών και πτυχίων στην Ευρώπη⁸⁹. Αρχικά, από τη δεκαετία του 1960 υπήρξαν συζητήσεις σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με τα επιθυμητά πρότυπα του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου κρίθηκε ανάγκη να γίνουν πιο σύντομα τα προγράμματα σπουδών μετά την επέκταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη συνέχεια, το πρόγραμμα ERASMUS που εγκαινιάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1987 υιοθετήθηκε με μεγάλη «επιτυχία» και πυροδότησε συζητήσεις για το πώς η προσωρινή κινητικότητα των φοιτητών στην Ευρώπη θα μπορούσε να εξαπλωθεί περαιτέρω. Τέλος, αρκετοί πολιτικοί ανησυχούσαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ότι οι σπουδές σε μη αγγλόφωνες ευρωπαϊκές χώρες έχαναν την ελκυστικότητά τους σε φοιτητές από άλλα μέρη του κόσμου. Η εισαγωγή προγραμμάτων σπουδών επιπέδου bachelor/master θεωρήθηκε ως ένα σημαντικό μέσο για την αύξηση της ελκυστικότητας. Τέτοιες απόψεις εξαπλώθηκαν γρήγορα κυρίως στη Γαλλία και τη Γερμανία.

Στη Γερμανία, για παράδειγμα, ο νόμος-πλαίσιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση - ένας εθνικός νόμος για το συντονισμό της νομοθεσίας στα ομόσπονδα κρατίδια - είχε ήδη αναθεωρηθεί στις αρχές του 1998, προκειμένου να διευκολυνθεί ο καθορισμός των σταδίων των προγραμμάτων σπουδών και των πτυχίων, πριν από τις κοινές δηλώσεις που υπογράφησαν σε όλη την Ευρώπη. Με αφορμή την επέτειο του Πανεπιστημίου Sorbonne στο Παρίσι το 1998, οι υπουργοί της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία και το Ηνωμένο Βασίλειο δήλωσαν ότι θα καθιερώσουν μια «εναρμονισμένη» δομή μεταπτυχιακών και προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών και των πτυχίων τους. Καθώς η υπογραφή της λεγόμενης «Διακήρυξης της Σορβόνης» επικρίθηκε ως μια μεμονωμένη απόπειρα μερικών ευρωπαϊκών χωρών, η έννοια αυτή καθ' αυτή βρήκε ευρεία υποστήριξη ως ένα μεγάλο άλμα προς τα εμπρός, καταβάλλοντας προσπάθειες για τη δημιουργία μιας ευρύτερης βάσης για περαιτέρω δράση.⁹⁰

⁸⁹ Witte, J., Wende M., & Huisman J., (2008) *Blurring boundaries: how the Bologna process changes the relationship between university and non-university higher education in Germany, the Netherlands and France*, Studies in Higher Education, Vol.33(3), pp.217-231.

⁹⁰ Teichler, Ul., (2012) *International Mobility in Europe in the Context of the Bologna Process*, Research in Comparative and International Education, Vol.7, no.6, pp.34-49.

Η συμφωνία της Μπολόνια δημιούργησε μια κοινή αγορά τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη συγκρίσιμη με την κοινή αγορά που υπάρχει ήδη στον αγγλοσαξονικό κόσμο. Υπάρχει, ωστόσο, μια κύρια διαφορά μεταξύ των δύο μοντέλων. Ενώ στις αγγλοσαξονικές χώρες τα δίδακτρα διαφέρουν μεταξύ γηγενών και αλλοδαπών (στις ΗΠΑ διαφέρουν ακόμη και μεταξύ φοιτητών εντός και εκτός ομοσπονδιακού κράτους και επιπλέον μεταξύ φοιτητών ΗΠΑ και αλλοδαπών), αυτή η διαφορά δεν υπάρχει στην Ευρώπη αφού σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία όλοι οι Ευρωπαίοι φοιτητές πρέπει να έχουν την ίδια μεταχείριση και, ως εκ τούτου, να πληρώνουν τα ίδια δίδακτρα⁹¹.

1.8 Covid 19 και επιδράσεις στη μετανάστευση διεθνών φοιτητών

Ο ιός Covid-19 έχει αποδιοργανώσει πολλές πλευρές της ζωής των ανθρώπων σε όλες τις χώρες του κόσμου. Οι διεθνείς φοιτητές αντιμετωπίζουν και αυτοί σοβαρά προβλήματα, καθώς οι σπουδές τους σε πολλές περιπτώσεις έχουν ακυρωθεί, διακοπεί ή γίνονται online. Πολλά πανεπιστήμια αναγκάστηκαν να προχωρήσουν σε διδασκαλία εξ αποστάσεως για λόγους ασφάλειας της δημόσιας υγείας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, η μεγάλη αύξηση κρουσμάτων Covid-19 αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τα ποσοστά προτίμησης των διεθνών φοιτητών. Στατιστικές έρευνες, παρουσιάζουν τους διεθνείς φοιτητές να προσανατολίζονται σε χώρες με λιγότερη αύξηση των κρουσμάτων του ιού όπως ο Καναδάς, η Νέα Ζηλανδία και η Αυστραλία⁹².

Στις ΗΠΑ το 2018, οι διεθνείς φοιτητές συνέβαλαν 44.7 δισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία των ΗΠΑ⁹³ διατηρώντας κατ' επέκταση σχεδόν μισό εκατομμύριο θέσεις εργασίας⁹⁴. Μέχρι στιγμής τα πιο σημαντικά εκπαιδευτικά ιδρύματα στις ΗΠΑ, το Χάρβαρντ⁹⁵ και το MIT⁹⁶ έχουν ανακοινώσει ότι τα μαθήματα του ακαδημαϊκού έτους 2020-2021 θα πραγματοποιηθεί μόνο μέσω διαδικτύου ενώ η κυβέρνηση Trump ανακοίνωσε ότι θα

⁹¹ Bergerhoff, J., Borghans, L., Seegers, P.K. et al., (2013) *International education and economic growth*. IZA Journal of European Labor Studies Vol. 2, no.3.

⁹² <https://www.consultancy.uk/news/24965/pandemic-to-redispatch-international-student-flows>

⁹³ *Number of International Students in the United States Hits All-Time High*. Iie.org. (2020). Retrieved from <https://www.iie.org/Why-IIE/Announcements/2019/11/Number-of-International-Students-in-the-United-States-Hits-All-Time-High> .

⁹⁴ *Brain gain down the drain, would force a longer recovery*. University World News. (2020). Retrieved from <https://www.universityworldnews.com/post.php?story=20200515073446592> .

⁹⁵ *FAS Fall 2020 Plans*. Fas.harvard.edu. (2020). Retrieved from <https://www.fas.harvard.edu/news/fas-fall-2020-plans> .

⁹⁶ *FAQ - MIT Now*. MIT Now. (2020). Retrieved from <https://now.mit.edu/faq/> .

απαγορεύσει την είσοδο στη χώρα σε διεθνείς φοιτητές που τα μαθήματά τους θα γίνονται αποκλειστικά online⁹⁷. Σύμφωνα με τη μελέτη της Karin A. C. Johnson οι διεθνείς φοιτητές μετά την 9/11 αναζήτησαν πιο ασφαλείς χώρες για να πραγματοποιήσουν τις σπουδές τους ενώ τα ποσοστά εισόδου τους στη χώρα παρουσίασαν αύξηση πέντε χρόνια μετά, αντίδραση η οποία αναμένεται να επαναληφθεί και τώρα στην κορύφωση της πανδημίας του ιού Covid-19⁹⁸.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο η πανδημία του ιού Covid-19 υπολογίζεται να στοιχίσει 2.5 δις λίρες, ποσό που μεταφράζεται σε μειώσεις μισθών και απολύσεις στα πανεπιστήμια την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά και οφείλεται στη μαζική μείωση του αριθμού των διεθνών φοιτητών που πληρώνουν υψηλά δίδακτρα. Σύμφωνα με μελέτη που εκπονήθηκε για την Ένωση Πανεπιστημίων και Κολλεγίων (University and College Union, UCU) εάν οι διεθνείς φοιτητές μειωθούν κατά 47% αυτό θα κοστίσει στον πανεπιστημιακό τομέα 1.5 δις λίρες σε συνδυασμό με μείωση αποδοχών και βάζοντας σε κίνδυνο 60.000 θέσεις εργασίας σε ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο⁹⁹.

Το ίδιο πρόβλημα αναμένεται να αντιμετωπίσει και η Ιρλανδία όπου η μείωση των διεθνών φοιτητών θα κοστίσει 181 εκατομμύρια ευρώ στα πανεπιστήμια ενώ θα επιδράσει αρνητικά κατά 384 εκατομμύρια ευρώ στα έσοδα από την ενοικίαση, το εμπόριο, την εστίαση των διεθνών φοιτητών και άλλους κλάδους που σχετίζονται με τους διεθνείς φοιτητές. Αντίθετα χώρες που αντιμετώπισαν με επιτυχία την πανδημία του ιού Covid-19 αναμένεται να αυξήσουν το μερίδιό τους στην υποδοχή διεθνών φοιτητών. Η Νέα Ζηλανδία αναμένεται να αυξήσει το μερίδιό της κατά 1% και η Αυστραλία κατά 2%, ενώ ο Καναδάς αναμένεται να αυξήσει το μερίδιό του κατά 6%¹⁰⁰.

Το κόστος της πανδημίας του ιού Covid-19 είναι τόσο μεγάλο που αρκετά πανεπιστήμια στήνουν γέφυρες μεταφοράς διεθνών φοιτητών από τις χώρες τους, θέτοντας πρωτόκολλα ασφαλείας κατά τη διαδικασία μεταφοράς και εξασφαλίζοντας ότι θα παραμείνουν υγιείς έως

⁹⁷*The Washington Post*. (n.d.). Washington Post. https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?next_url=https%3a%2f%2f

⁹⁸ Johnson, K. A. C. (2018). *9/11 and International Student Visa Issuance*. *Journal of Studies in International Education*, Vol. 22 (5), pp.393–413.

⁹⁹*Almost a quarter of prospective students fear their university could go bust as a result of Covid-19 crisis*. (n.d.). [Www.Ucu.Org.Uk. https://www.ucu.org.uk/article/10804/Almost-a-quarter-of-prospective-students-fear-their-university-could-go-bust-as-a-result-of-Covid-19-crisis](https://www.ucu.org.uk/article/10804/Almost-a-quarter-of-prospective-students-fear-their-university-could-go-bust-as-a-result-of-Covid-19-crisis).

¹⁰⁰*Pandemic to redistribute international student flows: report*. *Times Higher Education (THE)*. (2020). Retrieved from <https://www.timeshighereducation.com/news/pandemic-redistribute-international-student-flows-report>.

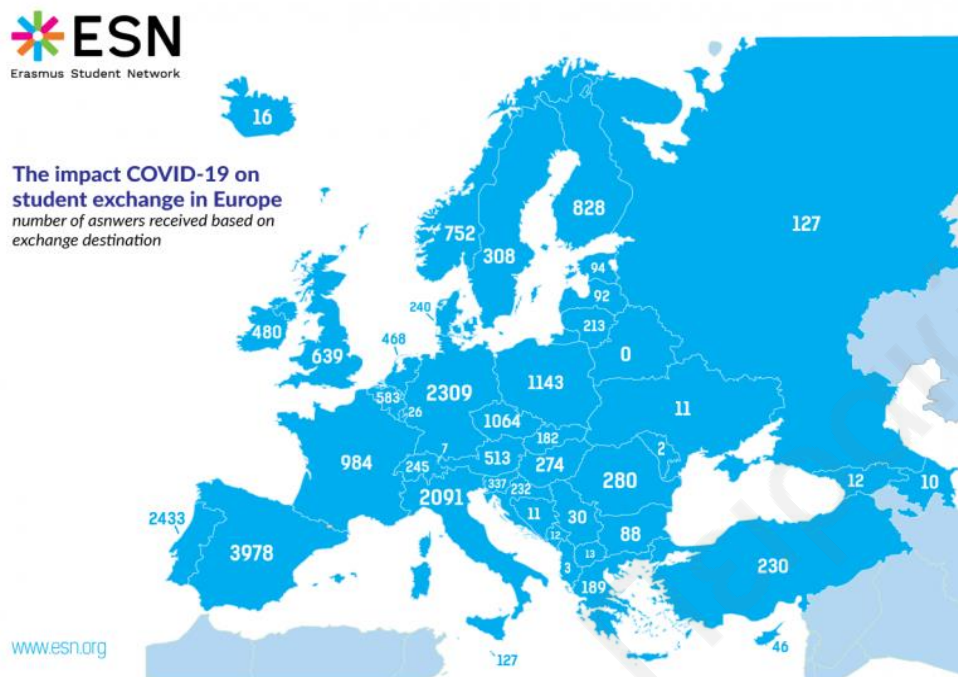
το τέλος της περιόδου καραντίνας τους στη χώρα προορισμού τους¹⁰¹. Σε έρευνα που διεξήγαγε το Erasmus Student Network μεταξύ 19-30 Μαρτίου 2020 (Σχήμα 1.3) από το σύνολο των ερωτηθέντων διεθνών φοιτητών απάντησε :

- 62.3% των φοιτητών συνεχίζει να μετακινείται,
- 2.4% των φοιτητών παρακολουθεί τα μαθήματα μέσω διαδικτύου
- 25% των φοιτητών ακύρωσε τη μετακίνησή του,
- 5% των φοιτητών ήταν αβέβαιοι στο τι θα συμβεί
- 1.8% των φοιτητών αποφάσισε να μείνει στον προορισμό ανταλλαγής
- 40% των φοιτητών αποφάσισε να επιστρέψει στην πατρίδα του
- 5.2% των φοιτητών δεν είχε αποφασίσει πως θα ενεργούσε τη στιγμή που απαντούσε το ερωτηματολόγιο της έρευνας
- 3.6% των φοιτητών είχε αποκλειστεί στη χώρα σπουδών του και δεν μπορούσε να επιστρέψει στην πατρίδα τους,
- 7.8% των φοιτητών δήλωσε ότι η διαδικασία μετακίνησής του από τη χώρα προέλευσης δεν μπορεί να ξεκινήσει.

Από τους φοιτητές που απάντησαν στην ερώτηση σχετικά με τον αντίκτυπο του προγράμματος μαθημάτων τους, μόνο το 5% από αυτούς δήλωσε ότι τα μαθήματα συνεχίστηκαν κανονικά. Το 9% ανέφερε ότι τα μαθήματα ακυρώθηκαν/αναβλήθηκαν χωρίς αυτά τα μαθήματα να παρέχονται μέσω διαδικτύου.

¹⁰¹News, T. (2020). *Universities consider chartering planes for international students*. Thepienews.com. Retrieved from <https://thepienews.com/news/unis-consider-charter-flights-for-international-students/>.

Σχήμα 1.3
Αντίκτυπος Covid-19 στην Ευρώπη

Πηγή: Erasmus Student Network

1.9 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αναλύθηκαν οι θεωρίες της μετανάστευσης που έχουν δοθεί μέχρι και σήμερα, οπότε και η μετανάστευση είναι εντονότερη σε σύγκριση με το παρελθόν. Στην Ευρώπη οι περίοδοι μετανάστευσης διακρίθηκαν σε τέσσερις περιόδους. Η πρώτη ήταν μεταξύ των ετών 1945 και 1955, η δεύτερη μεταξύ των ετών 1955 και 1973, η τρίτη ανάμεσα στα έτη 1973 και 1988, ενώ η τελευταία ήταν από το 1988 και έπειτα.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά τη μετανάστευση, αναλύθηκαν τα είδη, καθώς και τα αίτια αυτής. Ειδικότερα, όσον αφορά τα είδη της μετανάστευσης, αυτή μπορεί να είναι νόμιμη ή παράνομη, αναγκαστική ή εκούσια, προσωρινή ή μόνιμη κ.α., ενώ αναφορικά με τα αίτια της μετανάστευσης, μπορούν να επικεντρωθούν κυρίως σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο, αλλά και σε ατομικούς ή οικογενειακούς λόγους που οδηγούν στη μετανάστευση.

Έπειτα, δόθηκαν ορισμοί για τους διεθνείς φοιτητές, οι οποίοι μετακομίζουν σε άλλη χώρα (τη χώρα υποδοχής) με σκοπό την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ παράλληλα αναλύθηκαν διεξοδικά και τα τρία κύματα μετανάστευσης φοιτητών που σημειώθηκαν ανάμεσα στα έτη από 1999 έως 2006 το πρώτο, από 2006 έως 2013 το δεύτερο και από 2013 έως 2020 το

τελευταίο. Μελετήθηκαν οι χώρες υποδοχής που συνήθως επιλέγουν να μεταναστεύσουν οι φοιτητές και οι λόγοι που τους ωθούν σε αυτή την επιλογή, καθώς και οι πολιτικές που έχουν θεσπιστεί για την αντιμετώπιση της έντονης κινητικότητας των φοιτητών. Επομένως, η επιλογή της χώρας προορισμού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη γεωγραφική εγγύτητα και την πολιτιστική και ιστορική σχέση με τις χώρες προέλευσης, όπως επίσης και από άλλους παράγοντες που αναλύθηκαν στο παρόν κεφάλαιο. Επιπλέον αναφέρθηκε ο ρόλος της Διακήρυξης της Μπολόνια στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού χώρου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι στόχοι που επιτεύχθηκαν για την ενιαία διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής και πως άλλες χώρες σε άλλες ηπείρους υιοθετούν αυτό το μοντέλο περιφερειακής ολοκλήρωσης.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετηθεί η παρουσία των διεθνών φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αρχικά θα αναλυθεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση στο Ηνωμένο Βασίλειο, θα εξετασθούν οι πολιτικές εισόδου και θα μελετηθούν οι χώρες προέλευσης των διεθνών φοιτητών. Στη συνέχεια, θα εξεταστεί το επίπεδο και ο τομέας των σπουδών που επιλέγουν οι διεθνείς φοιτητές, όταν εισέρχονται στο Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και η ακαδημαϊκή, οικονομική, αλλά και κοινωνική επίδραση που έχει η είσοδος διεθνών φοιτητών σε όλη τη χώρα. Τέλος, πολύ σημαντική είναι και η μελέτη της επίδρασης που έχει το Brexit και στον τρόπο που επηρεάζει την είσοδο νέων φοιτητών από το εξωτερικό στο Ηνωμένο Βασίλειο.

2.2. Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Στο Ηνωμένο Βασίλειο η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από περίπου 165 ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πανεπιστήμια, κολλέγια και ινστιτούτα ανώτατης εκπαίδευσης) σύμφωνα με τον Οργανισμό Στατιστικής Ανώτατης Εκπαίδευσης (HESA). Κάθε εκπαιδευτικό ίδρυμα αποφασίζει τον αριθμό των φοιτητών, καθώς και με ποιόν τρόπο θα εισαχθούν¹⁰². Το επίπεδο πιστοποίησης γνώσεως χωρίζεται σε διαφορετικά επίπεδα, ως εξής (Πίνακας 2.1)¹⁰³:

Πίνακας 2.1

Επίπεδο γνώσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

8	Doctoral degree
7	Master's degree
6	Bachelor's degree with honors
6	Bachelor's degree non honours

¹⁰²Higher education in numbers. (2019). Universitiesuk.Ac.Uk. <https://www.universitiesuk.ac.uk/facts-and-stats/Pages/higher-education-data.aspx>

¹⁰³ Government Digital Service. (2012, October 14). *What qualification levels mean*. GOV.UK. <https://www.gov.uk/what-different-qualification-levels-mean/list-of-qualification-levels>

Το επίπεδο 6 αντιστοιχεί σε απόκτηση πτυχίου σε 3 έτη ή/και σε απόκτηση πτυχίου σε 4 έτη σπουδών. Το επίπεδο 7 αντιστοιχεί σε μεταπτυχιακό τίτλο που η διάρκειά του μπορεί να διαρκεί 1-2 χρόνια και το επίπεδο 8 αντιστοιχεί σε διδακτορικό δίπλωμα με διάρκεια από 3 έως 5 χρόνια¹⁰⁴.

Οι διεθνείς φοιτητές αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Ηνωμένο Βασίλειο γνώρισε σημαντική ανάπτυξη στη διεθνή φοιτητική αγορά. Από το 2007-08 έως το 2011-12, ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των διεθνών συμμετεχόντων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν 6,3%. Το ακαδημαϊκό έτος 2012-13 δεν παρουσίασε καμία διαφοροποίηση, ενώ το 2013-2014 παρουσίασε μια μικρή αύξηση 3%. Την παραπάνω περίοδο που όλο και περισσότεροι φοιτητές επέλεξαν να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε άλλη χώρα από αυτή της καταγωγής τους, οι ανταγωνιστικές χώρες του Ηνωμένου Βασιλείου είχαν μεγαλύτερες αυξήσεις από το Ηνωμένο Βασίλειο.¹⁰⁵

Αυτά τα συνολικά στοιχεία καλύπτουν σημαντικές διαφορές, τόσο από τη χώρα προέλευσης, όσο και από τον τομέα σπουδών. Για παράδειγμα, η αύξηση του αριθμού των φοιτητών από τη Νοτιοανατολική Ασία (και ιδίως την Κίνα) αντιστάθμισε τη σημαντική μείωση του αριθμού των φοιτητών που έρχονται στο Ηνωμένο Βασίλειο από την Ινδία, το Πακιστάν, τη Νιγηρία και τη Σαουδική Αραβία. Πράγματι, όσον αφορά τους φοιτητές από την Ινδία, σημειώθηκε μείωση 8% μεταξύ των ετών 2012-13 και 2013-14 στον αριθμό των εγγραφών πρώτου έτους και μείωση 12% στους συνολικούς αριθμούς φοιτητών.

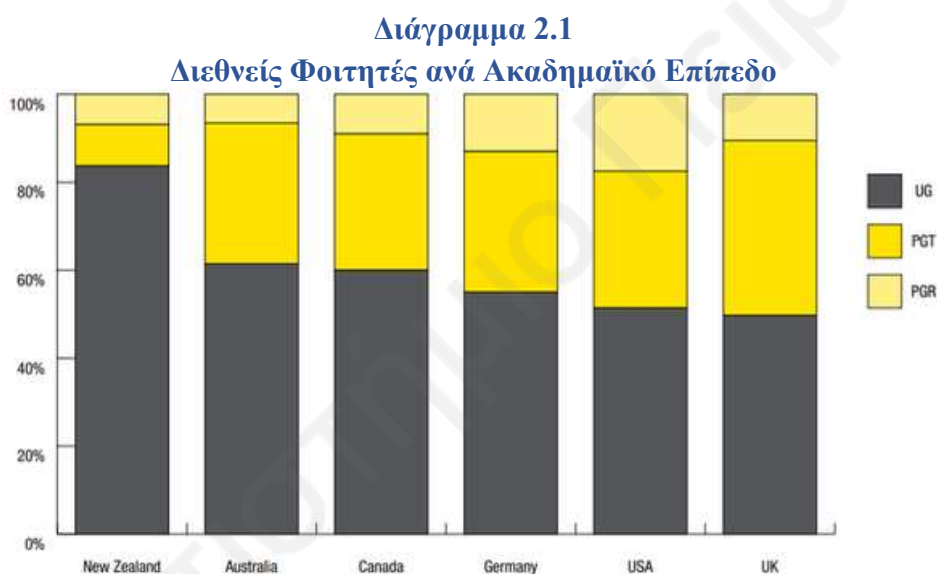
Αντιθέτως, η Αυστραλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες γνώρισαν σημαντική αύξηση του αριθμού των φοιτητών από την Ινδία. Αυτές οι παραλλαγές ανά χώρα αντιστοιχούν σε διαφορές ανά τομέα σπουδών: τα μαθήματα STEM είναι δημοφιλή στους φοιτητές από την Ινδία, το Πακιστάν και τη Νιγηρία, και έτσι έχουν επηρεαστεί ιδιαίτερα από τον μειούμενο αριθμό φοιτητών από αυτά τα έθνη. Πράγματι, ο αριθμός των συμμετεχόντων σε μαθήματα STEM στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μειώθηκε κατά 10%, μεταξύ του 2010 και του 2013 και του αριθμού των συμμετεχόντων στην πληροφορική κατά το ένα τρίτο.

¹⁰⁴ Όπως παραπάνω.

¹⁰⁵ Brooks, R. (2015). *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London, Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf

Ο αριθμός των διεθνών φοιτητών προερχόμενοι εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση του Ηνωμένου Βασιλείου αυξήθηκε σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, αριθμώντας το 2013–14, 435.000 φοιτητές. Οι διεθνείς φοιτητές αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 20% του συνόλου των εγγραφών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η UNESCO προβλέπει ότι, παγκοσμίως, οι διεθνείς φοιτητές θα αυξηθούν από 4,5 εκατομμύρια παγκοσμίως το 2012 σε 7 εκατομμύρια έως το 2025.¹⁰⁶

Ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που προέρχονται εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και επιλέγουν για τις σπουδές τους το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αυξηθεί κατά 46% από το 2007, επιβεβαιώνοντας την προεξέχουσα φήμη του Ηνωμένου Βασιλείου ως ποιοτικό πάροχο εκπαίδευσης. Παρ' όλα αυτά παραμένει στη δεύτερη θέση παροχής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μετά τις ΗΠΑ.

* For 2013–14 or closest equivalent period. These ratios are reported in a variety of ways across the sample countries.

Πηγή: <https://www.timeshighereducation.com>¹⁰⁷.

Το 2013–14, υπήρχαν περίπου 130.000 διεθνείς φοιτητές προερχόμενοι από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης που εγγράφηκαν σε προπτυχιακά προγράμματα στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αν και οι διεθνείς προπτυχιακοί φοιτητές αντιπροσωπεύουν μόνο περίπου το 10% των συνολικών προπτυχιακών εγγραφών στο Ηνωμένο Βασίλειο - αποτελούν μικρότερο ποσοστό

¹⁰⁶ UNESCO Science Report: towards 2030. Available online at:

<http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/unesco-science-report-towards-2030-part1.pdf>

¹⁰⁷ Archer, W. (2015). *International Undergraduate students-The UK's competitive advantage* Executive summary. Available on line at:

https://www.timeshighereducation.com/sites/default/files/breaking_news_files/international_undergraduate_students_-_the_uk's_competitive_advantage_report_v3.pdf

από ότι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές, των οποίων ο αριθμός έχει αυξηθεί σημαντικά από το 2008 κατά 48.000 σε ποσοστό 46%¹⁰⁸ (Διάγραμμα 2.1).

2.3 Πολιτική εισόδου

Η διεθνής μετανάστευση είναι ένα θέμα που προσελκύει σημαντικό επίπεδο ενδιαφέροντος και είναι ψηλά στην ημερήσια διάταξη συζητήσεων των υπευθύνων χάραξης πολιτικής στην κεντρική και τοπική αυτοδιοίκηση στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν, αλλά και μετά το Brexit.¹⁰⁹

Έχουν γίνει πολλές αλλαγές στην πολιτική μετανάστευσης του Ηνωμένου Βασιλείου τα τελευταία χρόνια, ως μέρος μιας προσπάθειας μείωσης της μετανάστευσης. Οι διεθνείς φοιτητές που παραμένουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για περισσότερο από δώδεκα μήνες υπολογίζονται ως μακροπρόθεσμοι μετανάστες στις επίσημες στατιστικές, ενώ πολλοί πολιτικοί ζητούν να υπολογίζονται στο καθαρό ποσοστό μεταναστών ή να μην θεωρούνται καθόλου μετανάστες, καθώς η παραμονή τους στη χώρα είναι βραχυπρόθεσμη δηλαδή όση και η διάρκεια των σπουδών τους, αλλά ούτε να υπόκεινται στο φάσμα των πολιτικών που θεσπίστηκαν την τελευταία δεκαετία με σκοπό τη μείωση της μετανάστευσης¹¹⁰.

Οι πολιτικές μετανάστευσης, που είχαν ιδιαίτερο αντίκτυπο στους διεθνείς φοιτητές περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

- αλλαγές στη διαδικασία αίτησης θεώρησης άδειας εισόδου (π.χ. οι αιτούντες πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους επαρκή κεφάλαια για την κάλυψη της παραμονής τους στο Ηνωμένο Βασίλειο),
- μη δυνατότητα συνοδείας φοιτητών από εξαρτώμενα άτομα για μαθήματα διάρκειας κάτω των 12 μηνών,
- την κατάργηση των δικαιωμάτων προσφυγής για φοιτητές και προσωπικό που υποβάλλουν αίτηση για περαιτέρω άδεια παραμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο και εν συνεχεία την κατάργηση των δικαιωμάτων τους από το εθνικό σύστημα υγείας (National Health Service) με την κατάργηση κατοχής άδειας εισόδου.

¹⁰⁸ Όπως παραπάνω.

¹⁰⁹ Population Briefing, International student migration, (2016). What do the statistics tell us?, Office for National Statistics. Available on line at: <https://www.gov.uk/government/statistics/student-migration-what-do-the-statistics-tell-us>

¹¹⁰ Institute for Public Policy Research, (2013). Britain Wants You! Why the UK should commit to increasing international student numbers London, IPPR. Available online at: <http://www.ippr.org/publications/britain-wants-you-why-the-uk-should-commit-to-increasing-international-student-numbers>

- τη μείωση των δικαιωμάτων εργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο (π.χ. δεν υπάρχει πλέον δικαίωμα εργασίας στο Ηνωμένο Βασίλειο για δύο χρόνια μετά το τέλος σπουδών).

Αντ' αυτού, όσοι επιθυμούν να παραμείνουν στο Ηνωμένο Βασίλειο πρέπει να εξασφαλίσουν εργασία μεταπτυχιακού επιπέδου, για την οποία θα πληρώνονται τουλάχιστον £20.500 ανά έτος. Τα δικαιώματα για εργασία κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών έχουν περιοριστεί σε 20 ώρες για φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Προστέθηκαν αυστηρότερα κριτήρια για παρόχους εκπαίδευσης (π.χ. απαίτηση εξασφάλισης άδειας από το Υπουργείο Εσωτερικών να εφαρμόσει ακριβείς ελέγχους μετανάστευσης και παρακολούθησης διεθνών φοιτητών και να συμφωνήσει να επιθεωρηθεί από εκπαιδευτικό όργανο εποπτείας που καθορίζεται από το Υπουργείο Εσωτερικών) με περιορισμένο αριθμό «πιστοποιητικών χορηγίας» σε εκπαιδευτικά αδρανείς για την πρόσληψη διεθνούς προσωπικού με απαίτηση για τους ιδιοκτήτες να ελέγχουν το καθεστώς μετανάστευσης όλων των ενοικιαστών και κατοίκων, με πρόστιμα έως 3.000 λίρες για όποιον παραμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο χωρίς νόμιμη άδεια.¹¹¹

Οι διεθνείς φοιτητές που προέρχονταν από χώρες της ΕΕ, πριν το Brexit μπορούσαν να σπουδάσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο χωρίς κανένα περιορισμό στη διαμονή τους, με την προϋπόθεση ότι είχαν την οικονομική δυνατότητα να στηρίζουν τις σπουδές τους και ότι διέθεταν ασφάλιση υγείας. Με την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ ισχύουν νέες προϋποθέσεις, οι οποίες βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση εντός του 2020. Οι φοιτητές που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ υποβάλουν αίτηση για να σπουδάσουν σε τριτοβάθμιο ίδρυμα σύμφωνα με τις διατάξεις του σχετικού νόμου για τη μετανάστευση.¹¹²

Οι θεωρήσεις παραμονής στο ΗΒ για φοιτητές που θέλουν να σπουδάσουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι οι εξής:

- **Short-term study visa.** Αυτή η θεώρηση ισχύει για όσους παρακολουθήσουν σπουδές βραχυχρόνιας διάρκειας έως 6 μήνες ή για μαθήματα αγγλικής γλώσσας έως 11 μήνες. Οι προϋποθέσεις για αυτή την άδεια παραμονής σπουδών είναι οι υποψήφιοι να είναι άνω των 16 ετών, να μην εργαστούν στο ΗΒ και να μην συνοδεύονται από εξαρτώμενα

¹¹¹ Brooks, R. (2015). *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London, Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf

¹¹² Impact of international students in the UK, (2018). Migration advisory committee. Available on line at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/739090/Impact_intl_students_annexes.pdf

άτομα. Οι διεθνείς φοιτητές αυτής της κατηγορίας άδειας παραμονής δεν περιλαμβάνονται στα μακροπρόθεσμα στοιχεία καθαρής μετανάστευσης αλλά στα βραχυπρόθεσμα στοιχεία μετανάστευσης. Υπολογίζεται ότι 132.000 πολίτες εκτός ΕΕ και 99.000 πολίτες εντός ΕΕ μετανάστευσαν στο ΗΒ για να σπουδάσουν για λιγότερο από 12 μήνες.

- **Tier 4 (General) student visa.** Οι πολίτες που δεν ανήκουν στην ΕΕ μπορούν να υποβάλουν αίτηση για φοιτητική βίζα Tier 4 (General) για σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο, εφόσον: 1) εάν είναι 16 ετών και άνω και έχουν γίνει δεκτοί σε τριτοβάθμιο εκπαιδευτικό ίδρυμα στο ΗΒ, 2) έχουν ικανότητα ομιλίας και κατανόησης της Αγγλικής γλώσσας στο αντίστοιχο επίπεδο που απαιτεί το ίδρυμα εισαγωγής τους και 3) έχουν την οικονομική ικανότητα να υποστηρίξουν τις σπουδές τους καθ' όλη τη διάρκειά τους. Το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να είναι:

- πλήρους φοίτησης που οδηγεί σε πτυχίο τουλάχιστον επιπέδου 6 σύμφωνα με το εγκεκριμένο πλαίσιο προσόντων (RQF) ή στα αντίστοιχα του,
- μερικής φοίτησης που οδηγεί σε πτυχίο που είναι τουλάχιστον στο επίπεδο 7,
- σε επίπεδο πτυχίου που ισούται με πρόγραμμα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο και διευθύνεται από ένα ίδρυμα ΑΕΙ στο εξωτερικό,
- πλήρους φοίτησης με τουλάχιστον 15 ώρες την εβδομάδα οργανωμένης εβδομαδιαίας μελέτης, που οδηγεί σε πτυχίο τουλάχιστον επιπέδου 3,
- αναγνωρισμένο πρόγραμμα σπουδών ως μεταπτυχιακός γιατρός ή οδοντίατρος,
- λειτουργός τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Οι φοιτητές που κατέχουν άδεια παραμονής Tier 4 (General) student visa, οι οποίοι σπουδάζουν σε προπτυχιακό ή ανώτερο επίπεδο έχουν τη δυνατότητα να εργάζονται εβδομαδιαίως έως και 20 ώρες κατά τη διάρκεια των σπουδών τους αλλά και με πλήρη απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Μπορούν να κάνουν τους περισσότερους τύπους εργασίας αλλά δεν μπορούν:

- Να είναι αυτοαπασχολούμενοι ή να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Να εργάζονται με πλήρη απασχόληση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, εκτός και αν η εργασία αφορά αναγνωρισμένο πρόγραμμα του ιδρύματος ή εάν ο φοιτητής συμπληρώνει θέση ως Υπάλληλος της Ένωσης Φοιτητών.
- Να απασχολούνται ως επαγγελματίας αθλητής, συμπεριλαμβανομένου του αθλητικού προπονητή

- Να απασχολούνται ως διασκεδαστής.
- Να εργάζονται ως γιατρός ή οδοντίατρος στην εκπαίδευση, εκτός εάν είναι σε ένα βασικό πρόγραμμα

Το 2017, χορηγήθηκαν 199.000 θεωρήσεις Tier 4 (General) student visa.

- **Tier 4 sponsor institutions.** Οι φοιτητές αυτής της κατηγορίας λαμβάνουν χρηματοδότηση ως υποτροφία από ένα εξουσιοδοτημένο ίδρυμα. Το ίδρυμα που χορηγεί την υποτροφία υποβάλλει αίτηση για χορήγηση άδειας εισόδου Tier 4 (General) ή Tier 4 (Child) και θα πρέπει να είναι γνήσιος πάροχος εκπαίδευσης που καλύπτει τα πρότυπα ποιότητας εκπαίδευσης, να λειτουργεί νόμιμα στο ΗΒ και να συμμορφώνεται με όλους τους κατάλληλους κανόνες και κανονισμούς. Η άδεια Tier 4 είναι έγκυρη για τέσσερα χρόνια από την ημερομηνία χορήγησής της, εκτός εάν ανακληθεί ή παραδοθεί. Ο χορηγός μπορεί να υποβάλει αίτηση για ανανέωση της άδειας στο τέλος κάθε τετραετούς περιόδου εφόσον πληρούνται οι απαιτήσεις που καθορίζονται στην πολιτική χορήγησης Tier 4 καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου που διαθέτει την άδεια.¹¹³

Τον Απρίλιο του 2012, η βίζα Tier 1 Post-Study η οποία επέτρεπε στους διεθνείς φοιτητές επιπέδου 4 να παραμείνουν και να εργαστούν για δύο χρόνια μετά τις σπουδές τους, καταργήθηκε. Η αλλαγή στην πολιτική άδειας παραμονής είχε ως αποτέλεσμα να μειωθούν κατά 20% οι εγγραφές διεθνών φοιτητών στα Πανεπιστήμια του ΗΒ¹¹⁴.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 2019, η κυβέρνηση ανακοίνωσε την εισαγωγή μιας νέας διετούς post-study work visa για διεθνείς φοιτητές η οποία θα διατίθεται σε όλους τους διεθνείς φοιτητές - συμπεριλαμβανομένων εκείνων από την Ινδία - που βρίσκονται με νόμιμο τρόπο μετανάστευσης ως φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο και έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία τις σπουδές τους σε προπτυχιακό επίπεδο ή σε εγκεκριμένο πάροχο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο επιτρέποντάς τους να εργαστούν, ή να αναζητήσουν εργασία, σε οποιαδήποτε καριέρα ή θέση της επιλογής τους, για δύο χρόνια μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Η νέα θεώρηση άδειας παραμονής θα ισχύσει για τους εισερχόμενους διεθνείς φοιτητές πανεπιστημίων το ακαδημαϊκό έτος 2020-21.¹¹⁵

¹¹³ Όπως παραπάνω.

¹¹⁴ Higher Education Policy Institute (HEPI), (2017). The determinants of international demand for UK higher education, pp.9. Available on line at: <https://www.hepi.ac.uk/wp-content/uploads/2017/01/The-determinants-of-international-demand-for-UK-HE-FULL-REPORT.pdf>

¹¹⁵ Gov. UK, 2019. UK announces 2-year post-study work visa for international studies. Available on line at: <https://www.gov.uk/government/news/uk-announces-2-year-post-study-work-visa-for-international-students>

Σύμφωνα με τη μεγαλύτερη έρευνα που έχει διεξαχθεί με θέμα τους διεθνείς φοιτητές «Διεθνής Έρευνα Φοιτητών» του Χόμπσον (ISS), παρέχονται πληροφορίες όσον αφορά τα κίνητρα, τη λήψη αποφάσεων και τις προτιμήσεις επικοινωνίας δεκάδων χιλιάδων φοιτητών που σκέφτονται να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Σημαντικό εύρημα της μελέτης αποτελεί ότι η επιλογή του τομέα σπουδών εξετάζεται αρχικά από την πλευρά φιλοξενίας της χώρας και στη συνέχεια από το ίδρυμα (Πίνακας 2.2).

Πίνακας 2.2
Σημαντικοί Παράγοντες Επιλογής Χώρας

Factors for choosing a country	Percentage of times each item was ranked most important, when ranking the five most important factors
It has universities with high quality teaching	26.7%
It is welcoming to international students	23.3%
I can get a visa to study there	21.0%
It has an affordable cost of living	20.0%
It has well ranked universities	19.6%
I have friends or family living there	19.2%
The lifestyle appeals to me	19.1%
It has a good reputation as a place to study	18.3%
I can get a visa to work after graduating	16.6%
It was recommended to me	13.2%
It has good graduate employment options	11.6%

Πηγή: UK Hobson's International Students Survey

Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει τρία σημαντικά πλεονεκτήματα στην προσέλκυση διεθνών φοιτητών, τη διεθνή αναγνώριση υψηλής ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και την αγγλική γλώσσα. Επιπλέον έχει υιοθετήσει ορισμένες βασικές πολιτικές σχετικά με τους διεθνείς φοιτητές, όπως έχουν κάνει και άλλες ανταγωνιστικές χώρες. Οι πολιτικές σχετικά με τους διεθνείς φοιτητές διαφέρουν μεταξύ των χωρών ειδικότερα αυτές που αφορούν τα ποσοστά θεωρήσεων παραμονής διεθνών φοιτητών, δικαιώματα εργασίας κατά τη διάρκεια σπουδών και ευκαιρίες εργασίας μετά τις σπουδές, και τον τρόπο ταξινόμησης των φοιτητών σε κατηγορία μετανάστευσης ¹¹⁶ (Πίνακας 2.3).

¹¹⁶ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

Πίνακας 2.3
Σύγκριση Διεθνών Στρατηγικών και Στόχων Πρόσληψης

	National strategies	Recruitment targets
UK	International education strategy: global growth and prosperity (2013) ⁸⁵ Succeeding globally through international education and engagement (2012 -2016) ⁸⁶	None
USA	International education strategy	None
Australia ⁸⁷	National Strategy for international education 2025	Aims to reach 720,000 onshore enrolments by 2025 Aims to attract 450,000 international students and researchers by 2022
Canada ⁸⁸	International education strategy	Aims to host 350,000 inbound internationally mobile students by 2020.
New Zealand	International Education strategy 2018 - 2030 ⁸⁹	None ⁹⁰
Germany ⁹¹	International cooperation action plan and strategy of the federal government for the internationalisation of education, science and research.	Aims to increase numbers of international students by 20% by 2025.
France ⁹²	Aim to increase the number of international students.	Aims to increase numbers of international students by 20% by 2025.

Πηγή: Impact of international students in the UK, September 2018, Migration advisory committee

Πίνακας 2.4
Σύγκριση Εργασιακών Δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια Σπουδών

UK	Up to 20 hours for degree programs. 10 hours a week if the course is below degree level at a HEI. Full-time work is allowed during holiday periods. ⁹³ Those studying at a publicly funded FE college cannot work. No restriction on those from EEA countries or Switzerland.
USA ⁹⁴	Up to 20 hours (on campus only). In limited circumstances off-campus work may be allowed.
Australia ⁹⁵	Up to 40 hours per fortnight during term-time, and unlimited hours otherwise. Voluntary work is not included in the 40-hour limit. No limit for postgraduate research students.
Canada ⁹⁶	Up to 20 hours per week, and unlimited hours for on-campus work. No restrictions during holiday periods.
New Zealand ⁹⁷	Up to 20 hours per week, full-time during holiday periods. No limit on postgraduate research students.
Germany ⁹⁸	Up to 20 hours for students from EEA countries or Switzerland (without paying into the social security system). Non-EEA students can work for 120 full-days or 240 half-days per year.
France ⁹⁹	964 hours a year. No restriction on those from EEA countries or Switzerland.

Πηγή: Impact of international students in the UK, September 2018, Migration advisory committee

Πίνακας 2.5

Σύγκριση Δικαιωμάτων μετά την Εργασία

UK ¹⁰⁰	Tier 4 visa holders can remain in the UK for up to four months (depending on level and duration of study) after course completion. The main work route available to those on a Tier 4 visa is to switch to a Tier 2 work visa. Students must have a job offer with a registered sponsor before applying for a Tier 2 visa. Minimum salary requirements apply. The visa will be initially granted for up to three or five years. Students from EEA countries or Switzerland can work with no restrictions.
USA ¹⁰¹	The main route is to apply for an F-1 Optional Practical Training visa. No minimum salary applies but the work must relate to the field of study. The visa lasts for 12 months and graduates of certified STEM subjects can apply to extend for up to 24 months.

Πηγή: Impact of international students in the UK, September 2018, Migration advisory committee

Στις 16 Μαρτίου 2019, η κυβέρνηση του ΗΒ έθεσε σε εφαρμογή τη Διεθνή Εκπαιδευτική Στρατηγική. Η στρατηγική αυτή καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση σκοπεύει να διατηρήσει και να αυξήσει το μερίδιο του Ηνωμένου Βασιλείου στην παγκόσμια αγορά εκπαίδευσης και στρατηγική στοχεύοντας:

- στην αύξηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε διεθνείς φοιτητές σε 35 δισεκατομμύρια λίρες έως το 2030,
- στην αύξηση του αριθμού των διεθνών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που σπουδάζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο σε 600.000 έως το 2030,
- στην παροχή ενός φιλόξενου περιβάλλοντος για διεθνείς φοιτητές και στην ανάπτυξη μιας ολοένα και πιο ανταγωνιστικής προσφοράς με την επέκταση της περιόδου άδειας μετά τη μελέτη, εξετάζοντας τη βελτίωση των όρων θεώρησης βίζας και υποστήριξης της απασχόλησης, την εξασφάλιση των υπαρχόντων και των υποψηφίων φοιτητών να συνεχίζουν να αισθάνονται ευπρόσδεκτοι, (παράταση της περιόδου πρακτικής άσκησης (post study work) μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους σε έξι μήνες για τους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και σε ένα χρόνο για διδακτορικούς φοιτητές),
- στην απονομή διάκρισης του καλύτερου διεθνούς φοιτητή κάθε ακαδημαϊκού έτους¹¹⁷ (Πίνακας 2.4, Πίνακας 2.5).

¹¹⁷ Hubble S., Bolton P., (2020). *International and EU students in higher education in the UK*, 2020. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.

2.4 Αριθμός διεθνών φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο

Στο Ηνωμένο Βασίλειο ως διεθνείς φοιτητές ορίζονται άτομα που προέρχονται από άλλες χώρες και εισέρχονται στη χώρα για σπουδές, είτε για βραχυπρόθεσμα είτε για μακροπρόθεσμα προγράμματα σπουδών, σε οποιοδήποτε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα τελευταία χρόνια, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ο δεύτερος πιο δημοφιλής παγκόσμιος προορισμός στους διεθνείς φοιτητές μετά τις ΗΠΑ. Το μερίδιο των ΗΠΑ το 2017 στην προσέλκυση αλλοδαπών φοιτητών ήταν 26%. Το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν στη δεύτερη θέση με 12%. Όμως, το μερίδιο αγοράς έχει αυξηθεί και για άλλες αγγλόφωνες χώρες όπως η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία και ο Καναδάς καθώς είναι χώρες που τα προγράμματα σπουδών προσφέρουν μαθήματα στα Αγγλικά.¹¹⁸

Τη δεκαετία του 1990 οι αλλοδαποί φοιτητές που επέλεξαν το Ηνωμένο Βασίλειο για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κυμαίνονταν μεταξύ 40.000 και 90.000. Από τη δεκαετία του 2000 οι δείκτες μετανάστευσης για σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν σταθερά φθάνοντας στο μεγαλύτερο ποσοστό το 2010 με 240.000 προπτυχιακούς αλλοδαπούς φοιτητές. Την επόμενη δεκαετία και συγκεκριμένα το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016 έδειξε μια μικρή μείωση, κατά 10.000 στον αριθμό προπτυχιακών αλλοδαπών φοιτητών σε 230.000 ενώ το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 αυξήθηκαν σε 267.000. Αυτή η πτώση της μετανάστευσης από το 2011 απορρέει από την αύξηση των διδάκτρων αλλά κυρίως από τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων μετανάστευσης από την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου.¹¹⁹

Το ακαδημαϊκό έτος 2018-19 485.600 αλλοδαποί φοιτητές σπούδαζαν σε πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου αποτελώντας το 20% του συνολικού φοιτητικού πληθυσμού, το 54% των μεταπτυχιακών που διδάσκονται πλήρους απασχόλησης και το 49% των φοιτητών πτυχίου πλήρους απασχόλησης. Οι 143.000 προέρχονταν από την ΕΕ και 343.000 από άλλες χώρες.¹²⁰

Τα ποσοστά των εισερχομένων αλλοδαπών φοιτητών από κάθε χώρα αλλάζουν από χρόνο σε χρόνο. Το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 η Κίνα έστειλε τους περισσότερους φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο, περίπου 86.000 φοιτητές, αριθμός που είναι αυξημένος κατά 62% από το

¹¹⁸ Population Briefing, International student migration, (2016). *What do the statistics tell us?*, Office for National Statistics. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7976/>

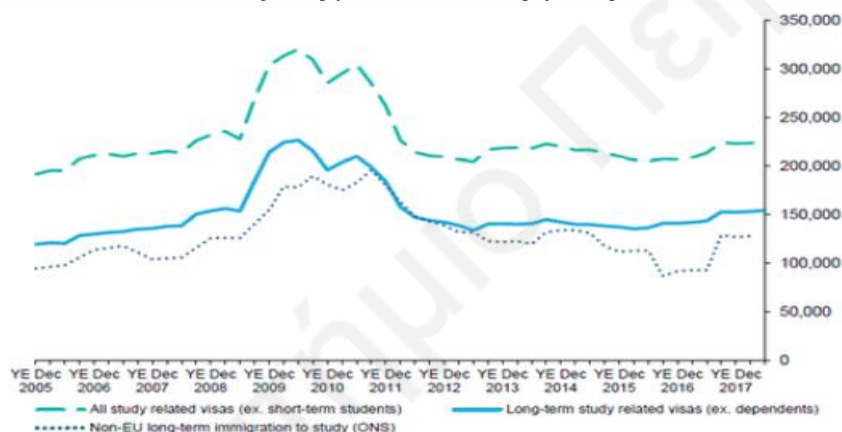
¹¹⁹ Population Briefing, International student migration, (2016). *What do the statistics tell us?*, Office for National Statistics. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7976/>

¹²⁰ Hubble S., Bolton P., (2020). *International and EU students in higher education in the UK*, 2020. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.

2011-2012. Αντίθετα, ο αριθμός των φοιτητών που προέρχονται από τη Νιγηρία έχει μειωθεί κατά 45% από το 2011-2012. Υπήρξε επίσης μια πιο πρόσφατη μείωση του αριθμού φοιτητών και από τη Μαλαισία.

Επιπλέον κατά το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 υπήρξε γενική πτώση των εισερχομένων φοιτητών από μεγάλες χώρες της ΕΕ, όπως η Ιρλανδία κατά 37%, η Κύπρος κατά 37%, η Ελλάδα κατά 21%, η Γερμανία κατά 18% και η Γαλλία κατά 14%¹²¹. Το Διάγραμμα 2.2 παρουσιάζει τα δεδομένα αδειών θεώρησης παραμονής σύμφωνα με τον τομέα εκπαίδευσης. Παρατηρείται μια μεγάλη αύξηση τα έτη 2008-2011 ενώ στη συνέχεια παρατηρείται μείωση των θεωρήσεων που χορηγήθηκαν από το 2011 και τέλος ακολούθησε μια αργή αλλά σταθερή αύξηση του αριθμού των θεωρήσεων που εκδόθηκαν.¹²²

Διάγραμμα 2.2
Τάσεις στη μετανάστευση φοιτητών

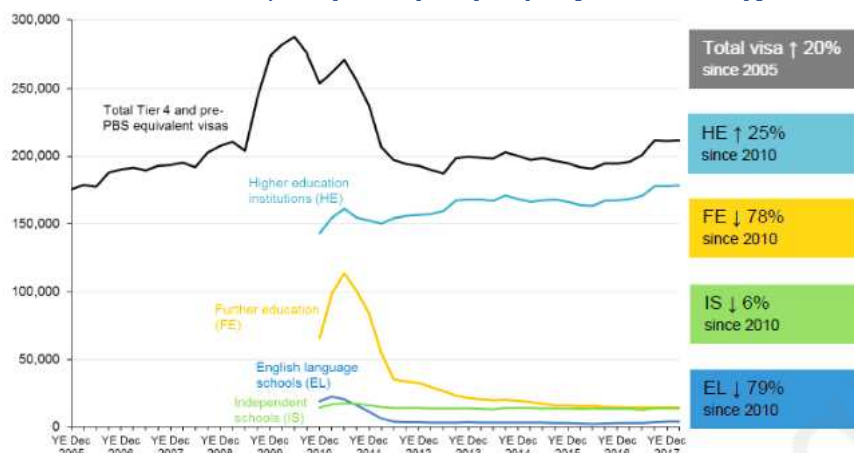
Πηγή: Impact of international students in the UK, September 2018, Migration advisory committee

Το Διάγραμμα 2.3 δείχνει ότι σχεδόν όλη αυτή η αύξηση και η επακόλουθη πτώση σημειώθηκαν στον τομέα της περαιτέρω εκπαίδευσης (Further Education, FE) και όχι στον τομέα της ανώτερη εκπαίδευσης (Higher Education, HE). Η πτώση εν μέρει αντικατοπτρίζει το τέλος των αδειών για τα ιδρύματα και τους περιορισμούς στα δικαιώματα των εργαζόμενων φοιτητών της FE, να εργάζονται ενώ σπουδάζουν. Οι χορηγίες θεώρησης FE μειώνονται από έτος σε έτος από το 2011, με σημαντική πτώση το 2012, παραμένοντας σταθερά κάτω από 15.000 τα τελευταία χρόνια.

¹²¹ Population Briefing, International student migration, (2016). *What do the statistics tell us?*, Office for National Statistics. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7976/>

¹²² Migration advisory committee, (2018). Impact of international students in the UK.

Διάγραμμα 2.3
Visas των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Πηγή: Impact of international students in the UK, September 2018, Migration advisory committee

Το Διάγραμμα 2.3 δείχνει ότι η αύξηση αφορά τον τομέα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ενώ η μείωση αφορά σε άλλους τύπους εκπαίδευσης¹²³ που συνδυάστηκε με το τέλος αδειών λειτουργίας σε διάφορα ιδρύματα και σε περιορισμούς στα δικαιώματα των φοιτητών αυτών να εργάζονται ενώ σπουδάζουν.¹²⁴

Ο Πίνακας 2.6 παρέχει τον αριθμό των διεθνών φοιτητών ανά κατοικία και επίπεδο σπουδών το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017. Περίπου 250.000 σπουδάζουν σε προπτυχιακό επίπεδο, σχεδόν 150.000 σε μεταπτυχιακό επίπεδο και περίπου 50.000 σε μεταπτυχιακό επίπεδο έρευνας. Οι φοιτητές εκτός ΕΕ κυριαρχούν σε όλα τα επίπεδα των ΑΕΙ. Το 70% όλων των διεθνών φοιτητών προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ, αυξάνοντας σχεδόν το 80% στο διδακτικό μεταπτυχιακό επίπεδο.

Πίνακας 2.6

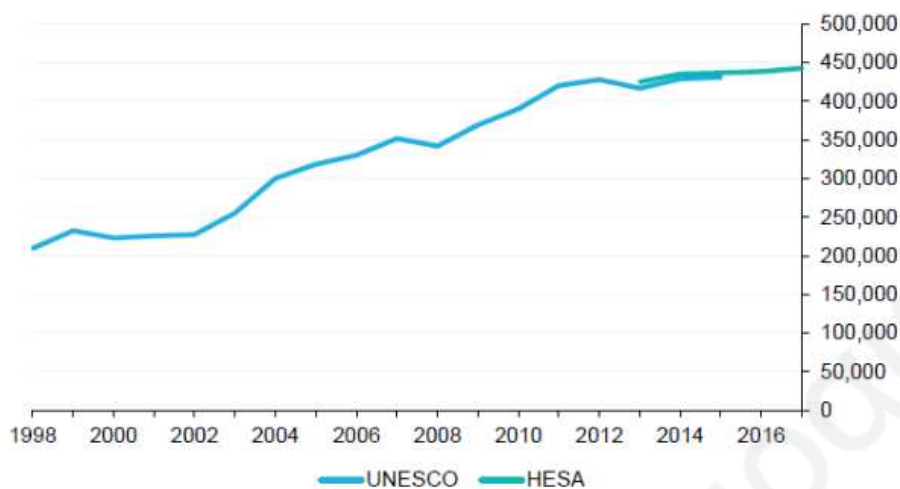
	Διεθνείς φοιτητές ανώτερης εκπαίδευσης			
	First degree	Other undergraduate	Postgraduate taught	Postgraduate research
EU	84,500	4,400	31,000	15,000
Non-EU	145,900	12,100	117,200	32,400
Total non-UK	230,300	16,500	148,200	47,400

Πηγή: HESA 2016-2017

¹²³ Ο τομέας της περαιτέρω εκπαίδευσης (FE) εξυπηρετεί σπουδαστές μετά τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχοντας ακαδημαϊκή, τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση κάτω από το επίπεδο πτυχίου πανεπιστημίου.

¹²⁴ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

Διάγραμμα 2.4
Συνολικός αριθμός διεθνών φοιτητών ανώτερης εκπαίδευσης

Πηγή: HESA 2016-2017

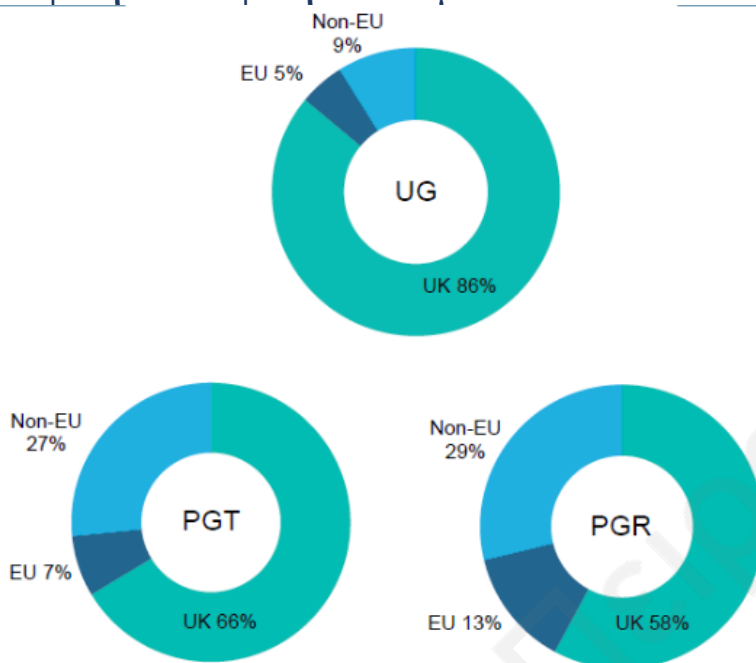
Το Διάγραμμα 2.4 απεικονίζει μια μακρύτερη χρονική σειρά του αριθμού των διεθνών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο χρησιμοποιώντας δεδομένα HESA και UNESCO και περιλαμβάνει φοιτητές εντός και εκτός ΕΕ.¹²⁵ Το Σχήμα 2.1 δείχνει το ποσοστό των διεθνών φοιτητών ανά προπτυχιακό, μεταπτυχιακό και διδακτορικό επίπεδο. Οι φοιτητές εκτός ΕΕ υπερεκπροσωπούνται τόσο σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο όσο και διδακτορικό επίπεδο, ενώ οι φοιτητές της ΕΕ υπερεκπροσωπούνται από φοιτητές έρευνας.¹²⁶

¹²⁵ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

¹²⁶ Όπως παραπάνω.

Σχήμα 2.1

Μερίδιο διεθνών φοιτητών και φοιτητών Ηνωμένου Βασιλείου ανώτερης εκπαίδευσης

Πηγή: HESA 2016-2017

Το Ηνωμένο Βασίλειο πέρα από χώρα υποδοχής αλλοδαπών διατηρεί ένα ποσοστό φοιτητών του Ηνωμένου Βασιλείου που επιλέγουν να μην σπουδάσουν στη χώρα τους. Το ποσοστό αυτό εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 2% το 2017. Το ποσοστό αυτό ήταν το ήμισυ του μέσου όρου της ΕΕ και πολύ κάτω από τα επίπεδα στη Γερμανία και τη Γαλλία, με ποσοστό 4% για κάθε χώρα. Οι πιο δημοφιλείς προορισμοί για σπουδές στο εξωτερικό των φοιτητών του Ηνωμένου Βασιλείου ήταν οι ΗΠΑ με 29% και ακολουθούν η Ολλανδία 8%, η Γερμανία, η Αυστραλία και η Γαλλία με 6%.¹²⁷

2.5 Χώρες προέλευσης

Το Ηνωμένο Βασίλειο ως δεύτερος σημαντικός πάροχος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσελκύει φοιτητές από πολλές διαφορετικές χώρες, τα ποσοστά των οποίων αλλάζουν κάθε ακαδημαϊκή χρονιά εξαιτίας διαφόρων παραγόντων. Το ακαδημαϊκό έτος 2011-12 οι Κινέζοι φοιτητές αυξήθηκαν κατά 62%, ενώ το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 η αύξηση ήταν

¹²⁷ Hubble S., Bolton P., (2020). *International and EU students in higher education in the UK*, 20120. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.

μεγαλύτερη κατά 20.000 φοιτητές. Οι φοιτητές από την Ινδία μειώθηκαν κατά 44% μεταξύ των ακαδημαϊκών ετών 2011-2012 και 2015-2016. Μείωση φοιτητών σημειώθηκε από τις χώρες της Μαλαισία και της Νιγηρίας.

Επιπλέον μείωση νεοεισερχομένων φοιτητών υπήρξε από χώρες της ΕΕ χώρες το 2011-12 με την Ιρλανδία να μειώνει το ποσοστό της κατά 37%, την Κύπρο κατά 37%, την Ελλάδα κατά 21%, τη Γερμανία κατά 18% και τη Γαλλία κατά 14%. Η Ιταλία αποτέλεσε εξαίρεση καθώς αύξησε το ποσοστό νεοεισερχομένων φοιτητών κατά 50%. Το 2017 οι ΗΠΑ δέχθηκαν το 26% των διεθνών φοιτητών που σπουδάζουν στο εξωτερικό σε πανεπιστήμια του ΟΟΣΑ. Το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν στη δεύτερη θέση με 12% ακολουθεί η Αυστραλία με 10% και τέλος η Γαλλία και η Γερμανία με 7%. Την ίδια χρονιά το Ηνωμένο Βασίλειο είχε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά διεθνών φοιτητών (education at a glance 2019 OECD) στον ΟΟΣΑ με 18%. Αυτό ήταν κάτι περισσότερο από το διπλάσιο μέσο όρο της ΕΕ με εξαίρεση μόνο το Λουξεμβούργο με 47% και τη Νέα Ζηλανδία με 20%.

Τα δεδομένα της HESA παρέχουν πληροφορίες για τις χώρες προέλευσης των διεθνών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 οι 10 χώρες που είχαν τους περισσότερους πρωτοετείς φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο είναι (Πίνακας 2.7):

Πίνακας 2.7
Χώρες προέλευσης

Κίνα	86.485
Ινδία	17.760
ΗΠΑ	12.085
Γερμανία	7.115
Χονγκ Κονγκ	6.925
Γαλλία	6.645
Μαλαισία	5.940
Ιταλία	5.930
Ελλάδα	4.770

Πηγή: Where do HE students come from, HESA

Σχήμα 2.2

Περιοχές υποδοχής και προέλευσης διεθνών φοιτητών

Πηγή: Institute of International Education, (ΙΙΕ)

Ο Πίνακας 2.8 δείχνει τα ποσοστά χωρών με τους περισσότερους φοιτητές. Οι χώρες εκτός ΕΕ κυριαρχούν, αποτελώντας το 73% των διεθνών πρωτοετών φοιτητών το 2016-17. Η Κίνα είναι η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό 28% διεθνών πρωτοετών φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ωστόσο διεθνείς φοιτητές, προέρχονται και από άλλες χώρες εκτός ΕΕ με τις ΗΠΑ, την Ινδία, το Χονγκ-Κονγκ, τη Μαλαισία και τη Νιγηρία να έχουν τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ εντός ΕΕ βλέπουμε τη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία και την Ελλάδα χώρες που στέλνουν τους περισσότερους πρωτοετείς φοιτητές για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο.¹²⁸

Πίνακας 2.8

Χώρες με τους περισσότερους φοιτητές

Country	Number of students	Percentage of total
Total non-EU	172,275	73%
China	66,415	28%
United States	10,885	5%
India	9,720	4%
Hong Kong	6,855	3%
Malaysia	6,225	3%
Nigeria	5,495	2%
Rest of non-EU	66,680	28%
Total EU	63,035	27%
Germany	7,665	3%
France	7,250	3%
Italy	6,360	3%
Greece	5,075	2%
Rest of EU	36,685	16%
Total	235,315	100%

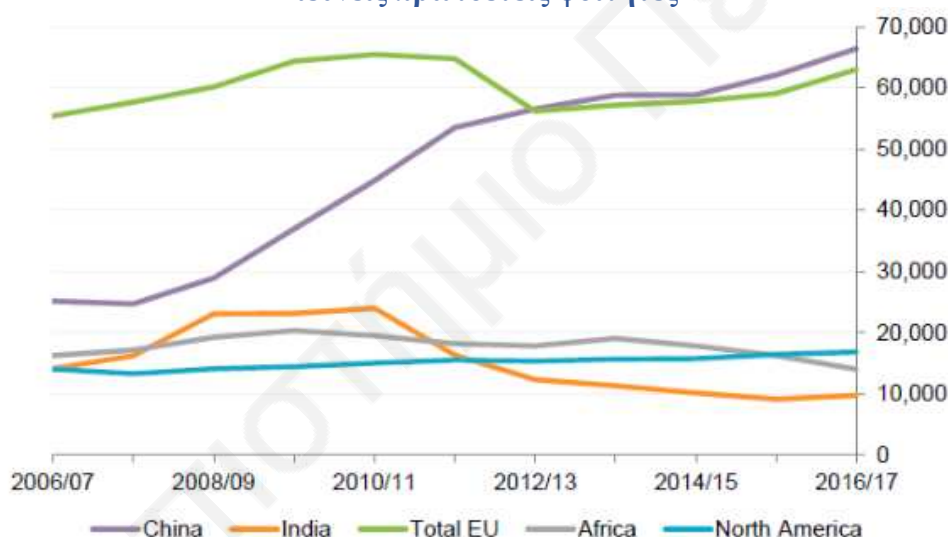
Πηγή: HESA 2016-2017

¹²⁸ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

Από τους 130.000 διεθνείς προπτυχιακούς φοιτητές που εγγράφηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2013–14, περίπου το 75% ήταν από την Ασία, με μικρότερο ποσοστό από την Αφρική (11%), τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αμερική (και οι δύο 9%) και περίπου το 1% από τη Λατινική Αμερική.¹²⁹

Το Διάγραμμα 2.5 δείχνει ότι την τελευταία δεκαετία η πιο μεγάλη αλλαγή αφορά στον αριθμό των φοιτητών από την Κίνα, ο οποίος αυξήθηκε από 25.000 το 2006-7 σε 66.000 το 2016-7, ενώ από το 2012-13 και κάθε χρόνο μετά, ο αριθμός των φοιτητών από την Κίνα, ξεπερνούσε τον συνολικό αριθμό φοιτητών από όλες τις χώρες της ΕΕ. Επίσης, σημαντική αλλαγή διαφαίνεται στον αριθμό των φοιτητών από την Ινδία ο οποίος μειώθηκε από 24.000 το 2010-11 σε λιγότερους από 10.000 το 2016-17. Η μείωση αυτή οφείλεται στις αλλαγές θεώρησης άδειας παραμονής και τις αλλαγές στην προσφορά εργασίας.¹³⁰

Διάγραμμα 2.5
Διεθνείς πρωτοετείς φοιτητές

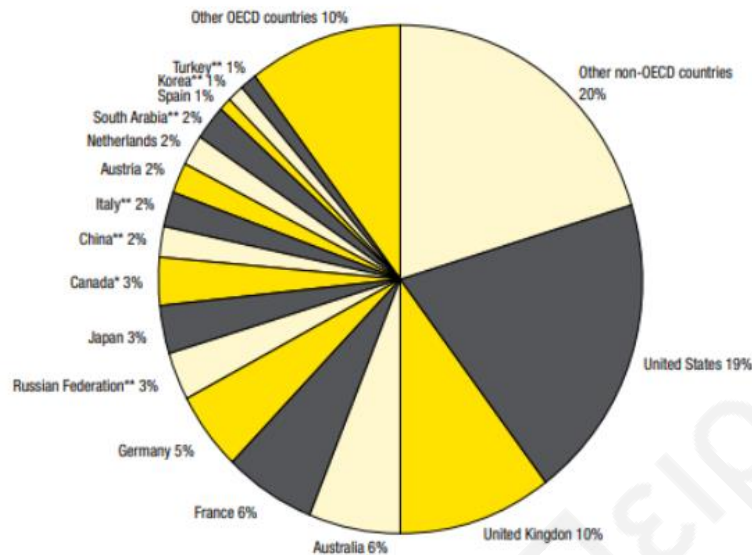

Πηγή: HESA 2016-2017

¹²⁹ <https://www.timeshighereducation.com/blog/eu-referendum-will-uk-he-become-less-global-more-parochial>

¹³⁰ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

Διάγραμμα 2.6
Διανομή ξένων και διεθνών φοιτητών ανά χώρα προορισμού

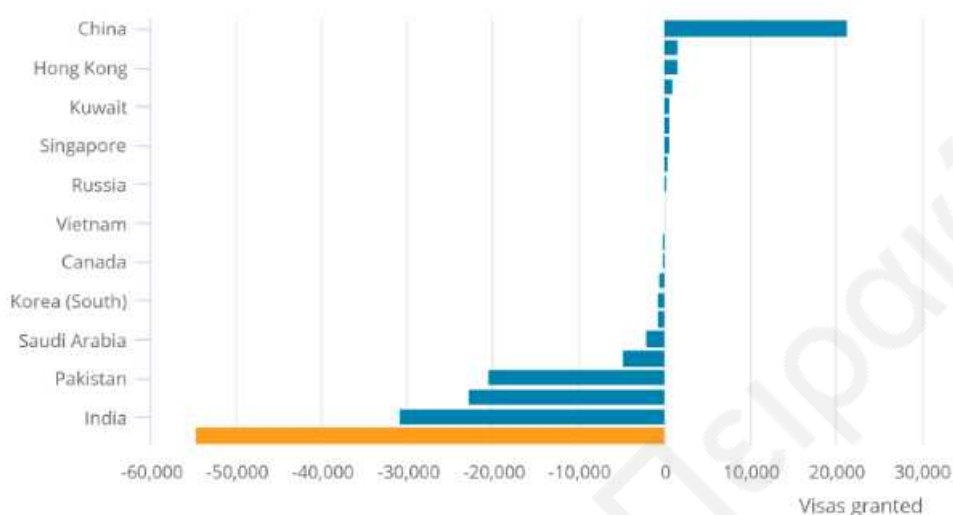

Πηγή: OECD 2015 Education at a Glance report

Το 70% εκείνων που μεταναστεύουν στο Ηνωμένο Βασίλειο για σπουδές είναι υπήκοοι τρίτων χωρών και από αυτούς, περισσότεροι από τα 4/5 υποβάλλουν αίτηση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από το 2010, το ποσοστό των διεθνών φοιτητών αυξήθηκε στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ υπήρξε μια αλλαγή στο μείγμα των διεθνών φοιτητών από χώρες εκτός ΕΕ που μεταναστεύουν για σπουδές στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το 2016, οι Κινέζοι υπήκοοι αντιπροσώπευαν περίπου το 35% δηλαδή 49.700 από αυτούς που έλαβαν βίζα εισόδου φοιτητή Tier 4 διάρκειας 1 έτους και άνω. Το 2010 αντιπροσώπευαν περίπου το 15% δηλαδή 28.400. Οι Ινδοί φοιτητές αντιπροσώπευαν περίπου το 7%, δηλαδή 9.600 που χορηγήθηκαν το 2016, αλλά το 2010 αντιπροσώπευαν περίπου 1 στις 5 χορηγηθείσες θεωρήσεις (40.500). Το Διάγραμμα 2.7 δείχνει την αλλαγή στον αριθμό των φοιτητικών θεωρήσεων που χορηγήθηκαν για 1 έτος ή περισσότερο μεταξύ 2010 και 2016. Αυτές οι θεωρήσεις θα περιλαμβάνουν τόσο φοιτητές που σκοπεύουν να σπουδάσουν σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης όσο και εκείνους που σπουδάζουν σε ιδρύματα περαιτέρω εκπαίδευσης ή σε άλλους τομείς

εκπαίδευσης. Οι αριθμοί μειώθηκαν από το 2010 έως το 2012 και έκτοτε ήταν γενικά σταθεροί, όπως ανέφερε το Υπουργείο Εσωτερικών.¹³¹

Διάγραμμα 2.7
Αλλαγή αριθμού χορηγούμενης φοιτητικής βίζας

Πηγή: HESA

Το ακαδημαϊκό έτος 2013–14 η HESA ανέφερε συνολικά 152.355 εγγεγραμμένους διεθνείς φοιτητές. Οι ΗΠΑ έλαβαν τους περισσότερους φοιτητές (370.724), ακολουθούμενες από τον Καναδά (146.340), την Αυστραλία (120.154), τη Γερμανία (εκτός ΕΕ 55.825) και τη Νέα Ζηλανδία (44.500).

Αν και όλες οι χώρες σημείωσαν απόλυτες αυξήσεις στους αριθμούς των φοιτητών κατά την περίοδο 2007-08 έως 2013-14, τα ποσοστά των φοιτητών μετατοπίστηκαν. Λόγω της αύξησης των διεθνών φοιτητών στη Βόρεια Αμερική, οι υπόλοιπες χώρες μείωσαν τα ποσοστά τους. Παρ' όλα αυτά το Ηνωμένο Βασίλειο διατήρησε το ποσοστό του με μια μικρή αύξηση 0,5% στο μερίδιο αγοράς ενώ ο Καναδάς σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση στο μερίδιό των διεθνών φοιτητών από το 2007 έως το 2014 με ποσοστό 20,2%, από 85.000 φοιτητές το ακαδημαϊκό έτος 2007–08 σε 146.000 φοιτητές το 2013–14. Ομοίως, οι ΗΠΑ σημείωσαν σημαντική αύξηση στο μερίδιό τους, κατά 52% από το 2007. Αντίθετα, η Γερμανία, η Νέα Ζηλανδία και η Αυστραλία παρουσίασαν σημαντικές πτώσεις στο μερίδιο (που κυμαίνονται

¹³¹ Office for international statistics, 2017. An update on our progress towards developing a better understanding on student migration to and from the UK since the April 2017 update. International student migration research update.

από 18-22%). Ο Πίνακας 2.9 δείχνει πώς έχουν αλλάξει οι αριθμοί διεθνών φοιτητών στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλα κράτη από το 2007-2008.¹³²

Πίνακας 2.9
Διεθνείς εγγραφές φοιτητών στο Η.Β.

International UG students	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	2013-14	Change since 2007-08	% Change since 2007-08	Market share 2007-08	Market share 2013-14	Change in market share (% points)	% change in market share
UK (non-EU)	104,445	112,215	123,940	134,220	142,440	146,945	152,355	47,910	46%	16.6%	17.1%	0.5%	3.1%
Australia	105,469	117,372	124,927	127,729	123,985	120,895	120,154	14,685	14%	16.8%	13.5%	-3.3%	-19.5%
New Zealand	38,617	37,580	40,692	41,881	44,514	44,077	44,500	5,883	15%	6.1%	5.0%	-1.1%	-18.6%
US	243,360	269,874	274,431	291,439	309,342	339,993	370,724	127,364	52%	38.7%	41.7%	3.0%	7.6%
Canada	85,994	88,406	97,945	108,190	119,437	132,424	146,340	60,346	70%	13.7%	16.4%	2.8%	20.2%
Germany (non-EU)	50,875	48,950	49,500	49,775	50,600	53,075	55,825	4,950	10%	8.1%	6.3%	-1.8%	-22.5%
Total	628,760	674,397	711,435	753,234	790,318	837,409	889,898	261,138	42%				

Πηγή: Institute of International Education, (IIE)

2.6 Επίπεδο και τομέας σπουδών που επιλέγουν οι διεθνείς φοιτητές

Οι αλλοδαποί φοιτητές είναι πολύ πιο πιθανό από τους γηγενείς φοιτητές να παρακολουθήσουν σπουδές πλήρους φοίτησης ή/και να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών. Το 2018-19 το 50% των φοιτητών που προέρχονταν από χώρες εκτός ΕΕ συμμετείχαν σε μεταπτυχιακά μαθήματα σε σύγκριση με το 31% φοιτητών που προέρχονταν από την ΕΕ και 19% των γηγενών φοιτητών. Οι αλλοδαποί φοιτητές ήταν επίσης πιο πιθανό να παρακολουθήσουν σπουδές πρώτου κύκλου πλήρους απασχόλησης κατά 90% από τους φοιτητές εντός ΕΕ και 93% εκτός ΕΕ σε σύγκριση με 76% των γηγενών φοιτητών¹³³. Οι επιλογές που κάνουν οι προπτυχιακοί διεθνείς φοιτητές σε σχέση με τους μεταπτυχιακούς διεθνείς φοιτητές είναι πολύ διαφορετικές, με το 68% να σπουδάζει Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Κοινωνικές Επιστήμες, ενώ μόνο το 1/4 να είναι εγγεγραμμένοι σε προγράμματα STEM.

¹³² <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Project-Atlas/Explore-Data/United-Kingdom>

¹³³ <https://www.hesa.ac.uk/news/17-01-2019/sb252-higher-education-student-statistics>

Πίνακας 2.10
Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών στο Η.Β. 2019

Inbound Students by Field of Study		Inbound Students by Academic Level	
Business & Management	132.770	Undergraduate Degree/Qualification	255.075
Engineering	54.665	(Post-)Graduate Degree/Qualification	202.535
Other/Unspecified Subject Areas*	40.085	Undergraduate Study Abroad/Non-award	36.045
Physical & Life Sciences	47.685	(Post-)Graduate Study Abroad/Non-award	2.920
Social Sciences	70.875		
Fine & Applied Arts	34.360		
Humanities	35.770		
Health Professions	32.835		
Mathematics & Computer Sciences	32.835		
Education	12.310		
Agriculture	2.380		

Πηγή: <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Project-Atlas/Explore-Data/United-Kingdom>

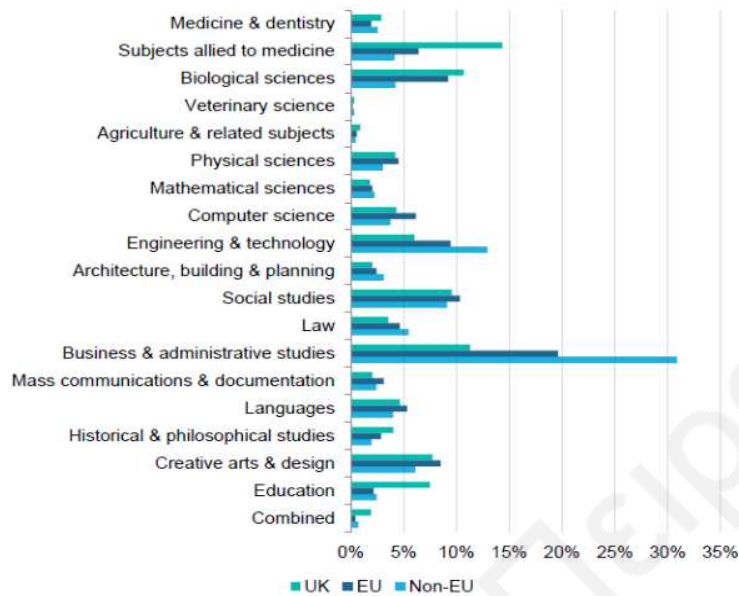
Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι ο αριθμός των διεθνών προπτυχιακών φοιτητών αποτελεί το 50% του συνολικού ποσοστού των διεθνών φοιτητών που σπουδάζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα περισσότερα πτυχία προπτυχιακών σπουδών στο Ηνωμένο Βασίλειο διαρκούν τρία χρόνια σε σύγκριση με τα προγράμματα σπουδών που διαρκούν τέσσερα χρόνια στις ΗΠΑ, τον Καναδά και την Αυστραλία, με αυτό να υποδεικνύει ότι στο Ηνωμένο Βασίλειο αποφοιτούν περισσότεροι διεθνείς φοιτητές κάθε χρόνο σε σχέση με το συνολικό αριθμό σπουδαστών παγκοσμίως με λιγότερα έτη, πληρώνοντας λιγότερα δίδακτρα ενώ έχουν ταχύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.¹³⁴

Σύμφωνα με τα δεδομένα του ακαδημαϊκού έτους 2016-2017 του οργανισμού HESA στο Διάγραμμα 2.8 αναλύονται οι τομείς σπουδών που μελετούν οι διεθνείς φοιτητές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Οι διεθνείς φοιτητές, και ιδίως οι φοιτητές εκτός ΕΕ, είναι πιο πιθανό από τους φοιτητές του Ηνωμένου Βασιλείου να σπουδάσουν διοίκηση επιχειρήσεων, μηχανική και τεχνολογία και μαθήματα κοινωνικών σπουδών, ενώ είναι λιγότερο πιθανό να μελετούν ανθρωπιστικές επιστήμες, βιολογικές επιστήμες και ιατρική.¹³⁵

¹³⁴ <https://www.timeshighereducation.com/blog/eu-referendum-will-uk-he-become-less-global-more-parochial>

¹³⁵ Migration advisory committee, 2018. Impact of international students in the UK.

Διάγραμμα 2.8
Εγγραφές φοιτητών ανά αντικείμενο

Πηγή: HESA 2016-2017

2.7 Ακαδημαϊκή επίδραση

Ο τομέας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο ωφελείται σημαντικά από την παρουσία διεθνών φοιτητών και προσωπικού. Αυξάνουν την πολιτιστική ποικιλομορφία των πανεπιστημιούπολεων και των τάξεων, και έτσι επιτρέπουν σε όλους τους φοιτητές να αναπτύξουν τις διαπολιτισμικές τους δεξιότητες και να κατανοήσουν άλλους πολιτισμούς. Οι διεθνείς φοιτητές εκτός από οικονομικά οφέλη επιδρούν και στον ακαδημαϊκό τομέα. Βοηθούν στη δημιουργία ενός διεθνούς μαθησιακού περιβάλλοντος στα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου και συμβάλλουν στο λεγόμενο «soft power» του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους όπου μέσω της ακαδημαϊκής τους εμπειρίας δημιουργούν μελλοντικές ερευνητικές, διπλωματικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες για το ΗΒ¹³⁶.

Οι προπτυχιακοί διεθνείς φοιτητές αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό ποσοστό στην τριτοβάθμια εκπαίδευση του Ηνωμένου Βασιλείου και μέσα από τους τομείς σπουδών που

¹³⁶ Department of Business, Innovation and Skills, (2013). *The Wider Benefits of International Higher Education in the UK* (Research Paper Number 128) London, BIS. Available online at: <https://www.gov.uk/government/publications/international-higher-education-in-the-uk-wider-benefits>

επιλέγουν να σπουδάσουν παρέχουν ένα σημαντικό θεμέλιο για την υποστήριξη της συνεχιζόμενης ποικιλομορφίας των προγραμμάτων που προσφέρουν τα πανεπιστήμια, ιδίως στους τομείς των Τεχνών, των Ανθρωπιστικών Επιστημών και Κοινωνικών Επιστημών και σε μικρότερο βαθμό στους κλάδους STEM. Οι διεθνείς προπτυχιακοί φοιτητές από κοινού με τους διεθνείς μεταπτυχιακούς φοιτητές του Ηνωμένου Βασιλείου, συμβάλλουν στην ενίσχυση της ιδρυματικής ικανότητας διδασκαλίας. Παρέχουν ένα διεθνές περιβάλλον τόσο στους γηγενείς φοιτητές όσο και στο ακαδημαϊκό προσωπικό του Ηνωμένου Βασιλείου που δεν έχουν επιλέξει να σπουδάσουν ή να εργαστούν στο εξωτερικό.¹³⁷

Επιπρόσθετα αντιπροσωπεύουν μια ομάδα πιθανών ταλαντούχων φοιτητών, οι οποίοι με την ολοκλήρωση των σπουδών τους στο Ηνωμένο Βασίλειο παρέχουν ουσιαστικά κοινωνικά και οικονομικά οφέλη όχι μόνο για τις χώρες καταγωγής τους, αλλά και για το Ηνωμένο Βασίλειο στην περίπτωση που επιλέξουν να παραμείνουν εκεί για να εργαστούν.¹³⁸

Συμβάλλουν στην υποστήριξη γνωστικών αντικειμένων (ιδιαίτερα στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών - STEM) τα οποία ενδέχεται να μην είναι βιώσιμα εάν οι θέσεις εισαγωγής καλυφθούν μόνο από τις «ενδογενείς» αγορές¹³⁹. Επιπλέον, συμβάλλουν σημαντικά στην οικονομία, τόσο μεμονωμένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μέσω των διδασκτρών που πληρώνουν, όσο και στην ευρύτερη κοινότητα στην οποία ζουν όσο βρίσκονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πράγματι, εκτιμάται ότι, το 2011–12, οι διεθνείς φοιτητές που σπούδαζαν σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο πλήρωσαν 3,9 δις λίρες σε δίδακτρα (δεν συμπεριλαμβάνονται οι υποτροφίες) και 6,3 δις λίρες σε έξοδα διαβίωσης. Οικονομικά οφέλη παράγονται επίσης μακροπρόθεσμα: μέσω των πολιτικών και οικονομικών δεσμών που δημιουργούνται μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της χώρας καταγωγής των διεθνών φοιτητών¹⁴⁰. Μελέτη που διεξήγαγε το Higher

¹³⁷ Brooks, R., (2015). *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London, Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf

¹³⁸ *EU referendum: will UK HE become less global, more parochial?* (2016, June 24). Times Higher Education (THE). Available online at: <https://www.timeshighereducation.com/blog/eu-referendum-will-uk-he-become-less-global-more-parochial>

¹³⁹ Universities UK, (2014). *International Students in Higher Education: the UK and its Competition London*, UK. Available online at: <http://www.universitiesuk.ac.uk/highereducation/Pages/InternationalStudentsInUKHE.aspx>

¹⁴⁰ Brooks, R., (2015), *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London, Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf

Education Policy Institute¹⁴¹, το 2015 έδειξε ότι οι διεθνείς φοιτητές δημιούργησαν σημαντικά γεωπολιτικά οφέλη για το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς 55 παγκόσμιοι ηγέτες (Βασιλείς, Πρόεδροι, Πρωθυπουργοί) από 51 χώρες είχαν παρακολουθήσει προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτές οι προσωπικές διασυνδέσεις με το ΗΒ συμβάλλουν σημαντικά στο «Soft power» και βοηθούν να δημιουργηθούν μακροπρόθεσμα κοινωνικοί, πολιτικοί και εμπορικοί δεσμοί με άλλες χώρες¹⁴².

Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι τοπικές κοινότητες τους, ενδέχεται να επηρεαστούν δυσμενώς με πολλούς τρόπους από τυχόν μείωση του αριθμού των διεθνών φοιτητών. Όχι μόνο είναι πιθανό να μειωθούν τα έσοδα των ιδρυμάτων και στις γύρω από αυτά περιοχές (μέσω διδάκτρων και διαμονής) αλλά υπάρχει πιθανότητα οι φοιτητές του Ηνωμένου Βασιλείου να έχουν λιγότερες ευκαιρίες να αναπτύξουν διαπολιτισμικές δεξιότητες.

Ο ευρύς τομέας σπουδών και η ποιότητα της ακαδημαϊκής παροχής στα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου είναι επίσης πιθανό να μειωθεί. Ορισμένοι τομείς της ακαδημαϊκής δραστηριότητας εξαρτώνται από τους διεθνείς φοιτητές για τη βιωσιμότητά τους και κατ' επέκταση την παροχή εκπαίδευσης σε όλους τους φοιτητές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από το ΗΒ. Για παράδειγμα, ορισμένα μεταπτυχιακά μαθήματα (ιδιαίτερα σε μαθήματα STEM) εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από διεθνείς φοιτητές, συνεπώς η βιωσιμότητά τους θα απειληθεί εάν δεν υπάρχει συνεχής ζήτηση από διεθνείς φοιτητές.¹⁴³

2.8 Οικονομική επίδραση

Η συντριπτική πλειοψηφία των προπτυχιακών φοιτητών επιλέγουν ένα πανεπιστήμιο χωρίς να έχουν καλή γνώση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σε αντίθεση με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές που έχοντας την εμπειρία της προπτυχιακής τους εκπαίδευσης θα επιλέξουν με άλλα κριτήρια το πανεπιστημιακό ίδρυμα σπουδών τους. Η απόφαση που λαμβάνουν συνήθως στηρίζεται στην οικονομική υποστήριξη των οικογενειών τους στην οποία στρέφονται ως πηγή

¹⁴¹ Now that's what we call soft power: 55 world leaders educated in the UK. (2015, September 30). HEPI. Available on line at: <https://www.hepi.ac.uk/2015/10/01/now-thats-call-soft-power-55-world-leaders-educated-uk/>

¹⁴² Destination education: Reforming migration policy on international students to grow the UK's vital education exports. (2016, September 6). IPPR. Available on line at: <https://www.ippr.org/publications/destination-education>

¹⁴³ Brooks, R., (2015), *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London. Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf

πληροφοριών και συμβουλών. Ως απόφοιτοι, και αργότερα επιδραστικά στελέχη θα είναι οι βασικοί υποστηρικτές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο ΗΒ. Εάν αποφασίσουν να παραμείνουν για εργασία στο ΗΒ θα συνεισφέρουν είτε μέσω εισφορών στην οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου, είτε μέσω εξειδικευμένης απασχόλησης, είτε ως μελλοντικοί μεταπτυχιακοί φοιτητές στα Πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου.

Επιπλέον, υπάρχει το άμεσο οικονομικό όφελος για το Ηνωμένο Βασίλειο το οποίο ανέρχεται σε περίπου 1,4 δις λίρες ετησίως σε προπτυχιακές αμοιβές και ένα επιπλέον 1,67 δις λίρες σε προπτυχιακές δαπάνες, κέρδος που ενισχύει σε μεγάλο βαθμό στις τοπικές οικονομίες¹⁴⁴. Σύμφωνα με μελέτη του Υπουργείου Επιχειρήσεων, Καινοτομίας & Δεξιοτήτων (το οποίο έχει μετονομαστεί σε Υπουργείο Επιχειρήσεων, Ενέργειας και Βιομηχανικής Στρατηγικής) του ΗΒ η τριτοβάθμια εκπαίδευση συνέβαλλε συνολικά κατά 8 δις λίρες στην οικονομία του Η.Β το 2009 με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των κερδών να προέρχεται από δίδακτρα και δαπάνες των διεθνών φοιτητών. Στην ίδια μελέτη υπολογίστηκε ότι η συνεισφορά των εγγραφών των διεθνών φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην οικονομία του ΗΒ θα μπορούσε να φθάσει τα 16.9 δις λίρες έως το 2025. Για παράδειγμα, μελέτη της Oxford Economics η οποία εξέτασε τον οικονομικό αντίκτυπο των διεθνών φοιτητών στο Πανεπιστήμιο του Έξετερ, εκτιμά ότι το ΑΕΠ που δημιουργείται από διεθνείς φοιτητές στο πανεπιστήμιο υποστήριξε άμεσα 2.480 θέσεις εργασίας στην πόλη.¹⁴⁵

Τα Πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου υπολόγισαν ότι το 2011-12, η αξία της εξαγόμενης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν 10,7 δισεκατομμύρια λίρες. Το 2014-15 οι διεθνείς φοιτητές συνέβαλαν περίπου 25,8 δισεκατομμύρια λίρες στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν της οικονομίας του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι αλλοδαποί φοιτητές όμως ωφελούν το Ηνωμένο Βασίλειο και με άλλους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και πνευματικούς τρόπους και συνεισφέρουν σημαντικά στο «soft power» του Ηνωμένου Βασιλείου στο εξωτερικό. Ως εκ τούτου οποιαδήποτε μείωση των αλλοδαπών φοιτητών προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στο ΗΒ.¹⁴⁶ Το Υπουργείο Εκπαίδευσης ανακοίνωσε ότι το 2016 η τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιπροσώπευε 13,4 δισεκατομμύρια λίρες από συνολικά 19,9

¹⁴⁴ *EU referendum: will UK HE become less global, more parochial?* (2016, June 24). Times Higher Education (THE). Available online at: <https://www.timeshighereducation.com/blog/eu-referendum-will-uk-he-become-less-global-more-parochial>

¹⁴⁵ *Parliamentary briefing*. (2012). Available online at: <https://www.universitiesuk.ac.uk/our-work-in-parliament/Documents/lord-giddens-question-international-students.pdf#search=migration>

¹⁴⁶ Hubble S., Bolton P., (2020). *International and EU students in higher education in the UK*. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.

δισεκατομμύρια λίρες σε διεθνές επίπεδο εξαγωγών εκπαίδευσης και διακρατικής εκπαιδευτικής δραστηριότητας (UK revenue from education exports and TNE activity).

Το 2018 τα Πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου δημοσίευσαν νέα έρευνα σχετικά με το θέμα που έθεσε τη συνολική αξία εξαγωγής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2014-15 στις 25,8 δισεκατομμύρια λίρες. Οι εκτιμήσεις περιλαμβάνουν τις άμεσες δαπάνες διεθνών φοιτητών εντός και εκτός πανεπιστημιούπολης και την έμμεση επίδραση αυτών των δαπανών στην οικονομία. Περιλαμβάνουν επίσης τον αντίκτυπο των επισκεπτών του ΗΒ που συνδέονται με διεθνείς φοιτητές. Η έκθεση εκτιμά επίσης ότι οι διεθνείς φοιτητές ήταν «υπεύθυνοι» για έσοδα ύψους 10,8 δισεκατομμύρια λίρες για τα έσοδα από εξαγωγές του ΗΒ και ότι οι δαπάνες τους υποστήριξαν πάνω από 200.000 θέσεις εργασίας. Η αποτίμηση των 25.8 δις λιρών κατανέμεται ως εξής:

- 4,8 δισεκατομμύρια λίρες από τέλη,
- 5,4 δισεκατομμύρια λίρες από δαπάνες φοιτητών εκτός πανεπιστημιούπολης
- 0,7 δισεκατομμύρια λίρες από δαπάνες φοιτητών εντός πανεπιστημιούπολης (εξαιρουμένων των τελών)
- 13,5 δισεκατομμύρια λίρες σε σχέση με το οικονομικό όφελος αυτής της δαπάνης (ΑΕΠ)
- 0,5 δισεκατομμύρια λίρες από επισκέπτες σε διεθνείς φοιτητές
- 1,0 δισεκατομμύρια λίρες από οικονομικό όφελος από τις δαπάνες επισκεπτών σε διεθνείς φοιτητές.¹⁴⁷

2.9 Κοινωνική επίδραση των διεθνών φοιτητών

Οι πολίτες του ΗΒ ανησυχούν για την εκτεταμένη νόμιμη και παράνομη μετανάστευση. Ένα μεγάλο μέρος των πολιτών θεωρεί θετική τη συμβολή των διεθνών φοιτητών στην κοινωνία και δεν χαρακτηρίζει τους διεθνείς φοιτητές ως «μετανάστες». Μόνο ένα ποσοστό 22% των πολιτών δήλωσαν ότι θεωρούν τους διεθνείς φοιτητές «μετανάστες»¹⁴⁸. Σύμφωνα με ψηφοφορία του μη κυβερνητικού οργανισμού British Future, το 60% των ανθρώπων συμφώνησαν ότι οι διεθνείς φοιτητές ωφελούν την τοπική οικονομία όπου ζουν και το 61% των ανθρώπων συμφώνησαν ότι τα πανεπιστήμια θα είχαν λιγότερη χρηματοδότηση για να

¹⁴⁷ Όπως παραπάνω.

¹⁴⁸ Higher Education Policy Institute (HEPI), (2015). *What do prospective students think about international students?* Report 74.

επενδύσουν σε διδασκαλία και εγκαταστάσεις χωρίς τα δίδακτρα που πληρώνουν οι διεθνείς φοιτητές. Τα στοιχεία επομένως υποδηλώνουν έντονα ότι ο περιορισμός των ροών των διεθνών φοιτητών είναι απίθανο να είναι αποτελεσματικός στην ανακούφιση των ανησυχιών των πολιτών σχετικά με την κλίμακα της μετανάστευσης στο Ηνωμένο Βασίλειο.¹⁴⁹

2.10 Διεθνείς φοιτητές και Brexit

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας για το δημοψήφισμα της ΕΕ τον Ιούνιο 2016 είχε αντίκτυπο στην προσέλκυση διεθνών φοιτητών και ορισμένοι από αυτούς θεωρούν το Ηνωμένο Βασίλειο λιγότερο φιλόξενο για αυτούς με την πιθανότητα να μην επιλέξουν το Ηνωμένο Βασίλειο μετά το Brexit για τις σπουδές τους. Η μεταβατική περίοδος του Brexit πρόκειται να λήξει μετά τις 31 Δεκεμβρίου 2020. Έως τότε, οι φοιτητές/πολίτες της ΕΕ/ΕΟΧ/Ελβετίας μπορούν να συνεχίσουν να σπουδάζουν στο Ηνωμένο Βασίλειο δικαιούμενοι τη χρηματοδότηση που εφαρμοζόταν πριν από την αποχώρηση του ΗΒ από την ΕΕ. Στις 28 Μαΐου 2019, η κυβέρνηση επιβεβαίωσε ότι οι φοιτητές της ΕΕ που έχουν ξεκινήσει τις σπουδές τους πριν το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021 ή ξεκινούν τις σπουδές τους από το ακαδημαϊκό έτος 2020-21 θα δικαιούνται χρηματοδότηση διδασκτρων και οικονομική υποστήριξη και ότι τίποτα δεν θα αλλάξει για αυτούς καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών τους. Ωστόσο, η κυβέρνηση δεν έχει δηλώσει ποια θα είναι η κατάσταση για τους φοιτητές της ΕΕ μετά το ακαδημαϊκό έτος 2020-21.¹⁵⁰

Η συμμετοχή του ΗΒ στο πρόγραμμα Erasmus+ είναι ακόμη προς συζήτηση αν και το ΗΒ θα συνεχίσει να συμμετέχει έως το τέλος του τρέχοντος προγράμματος του 2020.¹⁵¹ Επίσης, θα πρέπει επισημανθεί ότι οι κύριες πηγές χρηματοδότησης της έρευνας στο ΗΒ είναι από την ΕΕ και τα διαρθρωτικά ταμεία. Το ΗΒ έχει λάβει περισσότερα κονδύλια από προϋπολογισμούς έρευνας της ΕΕ από ό, τι μπορεί να δικαιολογεί η συμβολή του στο συνολικό προϋπολογισμό της ΕΕ. Εκτιμάται ότι τα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου λαμβάνουν μεταξύ 2,5% και 3% του συνολικού ετήσιου εισοδήματός τους από χρηματοδότηση έρευνας και ανάπτυξης της ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας περίπου το 16% του ερευνητικού τους εισοδήματος. Η απώλεια αυτής της πηγής χρηματοδότησης συνεπάγεται σοβαρότερες συνέπειες για ορισμένα πανεπιστήμια

¹⁴⁹ Morris M., Murray Chr., Murphy St., (2016). *Destination Education, Reforming Migration Policy on international Students to Grow the UK's Vital Education Exports*, Report, Institute for Public Policy Research (IPPR).

¹⁵⁰ Hubble S., Bolton P., (2020). International and EU students in higher education in the UK, 20120. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.

¹⁵¹ Όπως παραπάνω.

με επιπτώσεις σε συνεργασίες με ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και κέντρα ερευνών, ακόμη και αν επιτευχθεί ικανοποιητικός διακανονισμός σχετικά με την πρόσβαση στη χρηματοδότηση του Ηνωμένου Βασιλείου.¹⁵² Κατά συνέπεια, τα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου αντιμετωπίζουν όχι μόνο άμεσες πρακτικές προκλήσεις αλλά και μελλοντικές προκλήσεις τις οποίες θα κληθούν να αντιμετωπίσουν.¹⁵³

2.11 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιήθηκε μελέτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο διαχωρίζεται σε τρία επίπεδα πιστοποίησης γνώσης που είναι το Bachelor's degree with honors, Master's degree και Doctoral degree, η διάρκεια ετών στα οποία διαφέρει. Έπειτα, αναλύθηκαν οι διάφορες πολιτικές εισόδου που επικρατούν στη χώρα και είναι σημαντικές για τη χάραξη πολιτικής στην κεντρική και τοπική αυτοδιοίκηση στο Ηνωμένο Βασίλειο πριν, αλλά και μετά το Brexit, με σημαντικότερες θεωρήσεις παραμονής για τους φοιτητές να είναι οι Short-term study visa, Tier 4 (General) student visa και η Tier 4 sponsor institutions.

Στη συνέχεια εξετάστηκε ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που εισέρχονται στη χώρα με σκοπό τις σπουδές και διαπιστώθηκε, πως παρόλο που τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια γενική μείωση του αριθμού τους, το Ηνωμένο Βασίλειο είναι ο δεύτερος πιο δημοφιλής παγκόσμιος προορισμός στους διεθνείς φοιτητές μετά τις ΗΠΑ. Σημαντικό είναι επίσης, το γεγονός ότι οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από την Κίνα, όσον αφορά τις χώρες εκτός Ε.Ε. και σε ότι αφορά την Ε.Ε., οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από τη Γερμανία, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό φοιτητών επιλέγουν να σπουδάσουν Διοίκηση Επιχειρήσεων και μόλις το ¼ σε προγράμματα STEM.

Επιπρόσθετα διαπιστώθηκε ότι η μετανάστευση διεθνών φοιτητών στο ΗΒ για λόγους σπουδών επηρεάζει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα εξής:

- Τα πανεπιστήμια είναι αναγκασμένα να υιοθετούν ένα ευρύ φάσμα απαιτήσεων αναφοράς ώστε να παρέχουν υψηλή εκπαίδευση και να είναι ανταγωνιστικά.

¹⁵² Mayhew K., (2017). *UK higher education and Brexit*, Author Notes, *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 33(1), pp. S155-S161.

¹⁵³ *EU referendum: will UK HE become less global, more parochial?* (2016, June 24). Times Higher Education (THE). Available online at: <https://www.timeshighereducation.com/blog/eu-referendum-will-uk-he-become-less-global-more-parochial>

- Η υψηλή ζήτηση των πανεπιστημίων του ΗΒ και το επερχόμενο Brexit, επέφερε την ψήφιση σχετικής νομοθεσίας μετανάστευσης για λόγους εκπαίδευσης και τη συνεχή επικαιροποίησή της.
- Στις 16 Μαρτίου 2019 τέθηκε σε εφαρμογή η Διεθνής Εκπαιδευτική Στρατηγική με σκοπό να διατηρήσει και να αυξήσει τον αριθμό των διεθνών φοιτητών.
- Αυξάνουν την πολιτιστική ποικιλομορφία των πανεπιστημίων και βοηθούν στη δημιουργία ενός διεθνούς μαθησιακού περιβάλλοντος.
- Ενισχύουν το “soft power” του ΗΒ καθώς βοηθούν να δημιουργηθούν μακροπρόθεσμα κοινωνικοί, πολιτικοί και εμπορικοί δεσμοί με άλλες χώρες
- Συμβάλλουν στην ποικιλομορφία των προγραμμάτων σπουδών.
- Αποτελούν κοινωνικό και οικονομικό όφελος και για τη χώρα τους και για το ΗΒ.
- Δημιουργούν γεωπολιτικά οφέλη στο ΗΒ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα μελετηθεί η παρουσία των διεθνών φοιτητών στις Ηνωμένες Πολιτείες τις Αμερικής. Αφού πρώτα αναλυθεί διεξοδικά η τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ΗΠΑ, θα εξετασθούν οι πολιτικές εισόδου που επικρατούν στη χώρα και θα προκύψουν σημαντικά συμπεράσματα που αφορούν στις χώρες, από τις οποίες προέρχονται οι διεθνείς φοιτητές που επιλέγουν τις ΗΠΑ για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έπειτα, θα εξεταστεί το επίπεδο και ο τομέας των σπουδών που συνήθως επιλέγονται από τους διεθνείς φοιτητές, όταν εισέρχονται στις ΗΠΑ, όπως επίσης η ακαδημαϊκή, η οικονομική, καθώς και η κοινωνική επίδραση που έχει η είσοδος διεθνών φοιτητών σε όλη τη χώρα.

3.2 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στις ΗΠΑ

Στις ΗΠΑ η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από περίπου 4.600 ιδρύματα, τα οποία χορήγησαν τίτλους σε 50,7 εκατομμύρια μαθητές όλων των βαθμίδων (NCES 2016a). Η χώρα δεν διαθέτει Υπουργείο Παιδείας ή άλλη κεντρική υπηρεσία που έχει τη γενική ευθύνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε εθνικό επίπεδο. Το σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας στο σύνολό του είναι αποκεντρωμένο.

Τα δημόσια πανεπιστήμια και τα κολέγια βρίσκονται υπό την αρμοδιότητα της πολιτείας στην οποία ανήκουν και όχι της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Παρέχει, ωστόσο, πόρους σε δύο κρίσιμους τομείς, που είναι η οικονομική βοήθεια φοιτητών και η έρευνα και ανάπτυξη. Ορισμένα ιδρύματα λαμβάνουν μεγάλα ποσά ομοσπονδιακής χρηματοδότησης μέσω ερευνητικών επιχορηγήσεων, καθώς και υποστήριξη για συγκεκριμένα προγράμματα, όπως πρόσβαση για φοιτητές με αναπηρία, επαγγελματική εκπαίδευση και διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας σε αλλοδαπούς φοιτητές. Με την πάροδο του χρόνου, ο ρόλος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης στη στήριξη φοιτητών επεκτάθηκε, ώστε να περιλαμβάνει προγράμματα επιχορηγήσεων και δανείων για φοιτητές χαμηλού και μέτριου εισοδήματος. Σήμερα, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση είναι ο κύριος χρηματοδότης της φοιτητικής οικονομικής βοήθειας.

Ενώ, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση γενικά δεν παρέχει άμεση επιχειρησιακή υποστήριξη σε κολέγια και πανεπιστήμια, η χρηματοδότηση ειδικού σκοπού με τη μορφή φοιτητικής οικονομικής βοήθειας είναι μια εξαιρετικά σημαντική πηγή εσόδων και, με τη σειρά της, αύξησε την ικανότητα της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να επηρεάσει κολέγια και πανεπιστήμια σε τομείς εκτός έρευνας. Για παράδειγμα, προκειμένου τα ιδρύματα να συμμετέχουν σε προγράμματα οικονομικής βοήθειας, πρέπει να συμμορφώνονται με ένα ευρύ φάσμα ομοσπονδιακών απαιτήσεων αναφοράς σε θέματα που κυμαίνονται από την προετοιμασία των εκπαιδευτικών έως τη συμμετοχή στο διαπολιτισμικό αθλητισμό.

Παρά την αυξανόμενη επιρροή της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, ο ρόλος της εξακολουθεί να είναι περιορισμένος χωρίς να παραβιάζει την αυτονομία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και τις αποφάσεις τους, οι οποίες λαμβάνονται από τα θεσμικά τους όργανα.

Πολλά ιδρύματα που ονομάζονται πανεπιστήμια δεν παρέχουν πτυχία πέρα από το μεταπτυχιακό επίπεδο, ενώ μερικά προσφέρουν μόνο πτυχίο. Ορισμένα κολέγια προσφέρουν διδακτορικά ενώ μερικά αναγνωρισμένα πανεπιστήμια με εκτεταμένη έρευνα που προσφέρουν από πτυχιακές έως διδακτορικές σπουδές είναι γνωστά ως ινστιτούτα (π.χ. Ινστιτούτο Τεχνολογίας Καλιφόρνιας και Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης).

3.2.1 Τύποι Πτυχίων

Οι τύποι πτυχίων στις ΗΠΑ είναι:

- Associate degree: διετής σπουδές σε κολέγια και ένας μικρός αριθμός τετραετών σπουδών σε ιδρύματα χορηγούν πτυχία με την ολοκλήρωση 60 πιστωτικών μονάδων.
- Πτυχίο Bachelor: Το προπτυχιακό πτυχίο είναι ο πιο συχνός τύπος πτυχίου, προετοιμάζει τους φοιτητές για τις περισσότερες θέσεις εργασίας που απαιτούν μεταπτυχιακό πτυχίο και αποτελεί προϋπόθεση για περαιτέρω μεταπτυχιακές σπουδές.
- Μεταπτυχιακό δίπλωμα: Το μεταπτυχιακό δίπλωμα απαιτεί συνήθως ένα ή δύο χρόνια σπουδών πέρα από το πτυχίο ανάλογα με το επιστημονικό πεδίο.
- Διδακτορικό πτυχίο: Το διδακτορικό πτυχίο είναι το υψηλότερο ακαδημαϊκό πτυχίο που απονέμεται από τα πανεπιστήμια στις Ηνωμένες Πολιτείες και θεωρείται το τελικό πτυχίο στους περισσότερους τομείς.

Δύο βασικοί οργανισμοί είναι υπεύθυνοι για τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: το Εθνικό Κέντρο Στατιστικής της Εκπαίδευσης (National Center of Educational Statistics, NCES) και η Carnegie Classification of Institutions of Higher Education.

Σύμφωνα με το NCES (2018) δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα ορίζονται ως εξής:

- Δημόσιο Εκπαιδευτικό ίδρυμα του οποίου τα προγράμματα και τις δραστηριότητες διαχειρίζονται δημόσιοι εκλεγμένοι ή διορισμένοι ακαδημαϊκοί λειτουργοί και υπάλληλοι και το οποίο υποστηρίζεται κυρίως από δημόσιους πόρους.
- Ιδιωτικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα που ελέγχεται από ιδιώτες ή από μη κυβερνητική υπηρεσία, συνήθως υποστηρίζεται κυρίως από μη δημόσια κεφάλαια και λειτουργεί από διαφορετικούς δημόσιους εκλεγμένους ή διορισμένους ακαδημαϊκούς λειτουργούς και υπαλλήλους.

Το NCES διαχωρίζει τα ιδιωτικά ιδρύματα σε κερδοσκοπικά και μη κερδοσκοπικά ως εξής:

- Ιδιωτικό μη κερδοσκοπικό ίδρυμα: Ένα ιδιωτικό ίδρυμα στο οποίο το άτομο ή ο φορέας που ελέγχει δεν λαμβάνει αποζημίωση, εκτός από μισθούς, ενοίκια ή άλλα έξοδα για την ανάληψη του κινδύνου. Σε αυτά περιλαμβάνονται, τόσο τα ανεξάρτητα μη κερδοσκοπικά ιδρύματα, όσο και εκείνα που συνδέονται με μια θρησκευτική οργάνωση.
- Ιδιωτικό ίδρυμα για κερδοσκοπικό σκοπό: Ένα ιδιωτικό ίδρυμα στο οποίο το άτομο ή οι φορείς που έχουν τον έλεγχο λαμβάνουν αποζημίωση εκτός από μισθούς, ενοίκια ή άλλα έξοδα.¹⁵⁴

Από τα μέσα του 20ού αιώνα, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) είναι ο προορισμός επιλογής για διεθνείς φοιτητές από διάφορες χώρες παγκοσμίως. Οι διεθνείς φοιτητές, αναζητώντας υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, κατάρτισης και εξειδίκευσης των σπουδών τους στο εξωτερικό, προσελκύονται από την ποιότητα του συστήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τον πολιτισμό και την προοπτική να εργαστούν στις ΗΠΑ μετά την αποφοίτηση.

Αν και το μερίδιο των ΗΠΑ στον παγκόσμιο διεθνή φοιτητικό πληθυσμό είχε μειωθεί την περίοδο 2000-2013, από 23% το 2000 σε 19% το 2013, ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που εγγράφονται σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ έχει αυξηθεί. Το 2013, οι Ηνωμένες Πολιτείες φιλοξένησαν περισσότερους από 4,1 εκατομμύρια διεθνείς φοιτητές στον κόσμο από οποιαδήποτε άλλη χώρα. Οι επόμενοι δύο προορισμοί, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Αυστραλία, φιλοξένησαν 10% και 6%, αντίστοιχα. Οι εγγραφές διεθνών φοιτητών σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 10% μεταξύ της ακαδημαϊκής χρονιάς 2013-14 και

¹⁵⁴ *The American Council on Education*. (2017). Acenet.Edu. Available on line at: <https://www.acenet.edu/pages/default.aspx>

2014-15, πετυχαίνοντας τον μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης των τελευταίων 35 ετών, φθάνοντας στον υψηλό αριθμό των 975.000 φοιτητών.¹⁵⁵

3.3 Η πολιτική εισόδου διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ

Οι αλλοδαποί φοιτητές που επιθυμούν να σπουδάσουν στις Ηνωμένες Πολιτείες για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα πρέπει να γίνουν δεκτοί σε εκπαιδευτικό ίδρυμα πιστοποιημένο από το Πρόγραμμα Επισκεπτών και Ανταλλαγών Επισκεπτών των ΗΠΑ για την Μετανάστευση και την Τελωνειακή Επιβολή (SEVP) και στη συνέχεια να λάβουν εγκεκριμένη άδεια εισόδου μη μεταναστών. Ο νόμος για την μετανάστευση διεθνών φοιτητών και επισκεπτών στις ΗΠΑ ορίζει τις ακόλουθες κατηγορίες θεωρήσεων (*Κατηγορίες αδειών εισόδου στις ΗΠΑ*):

- Θεωρήσεις F-1 για φοιτητές πλήρους φοίτησης σε ακαδημαϊκά ιδρύματα (κολέγια, πανεπιστήμια ή γυμνάσια) ή σε προγράμματα γλωσσικής κατάρτισης,
- Θεωρήσεις M-1 για φοιτητές πλήρους απασχόλησης σε επαγγελματικά ή άλλα μη ακαδημαϊκά ιδρύματα,
- Θεωρήσεις F-3 και M-3 για υπηκόους του Καναδά και του Μεξικού που μετακινούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες για σπουδές πλήρους ή μερικής απασχόλησης σε ακαδημαϊκά ιδρύματα (F-3) ή επαγγελματικά ή άλλα μη ακαδημαϊκά ιδρύματα (M-3), και
- Θεωρήσεις J-1 για συμμετέχοντες σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών πανεπιστημίου ή φοιτητές πανεπιστημίου που ασχολούνται με ορισμένα προγράμματα υποτροφιών ή ανταλλαγών φοιτητών.¹⁵⁶

Οι διεθνείς φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες με θεώρηση F-1, μετά το πέρας των σπουδών τους, μπορούν να παραμείνουν στη χώρα για έως και 12 μήνες πρακτικής άσκησης, μια περίοδο κατά την οποία επιτρέπεται να εργάζονται, εφόσον η θέση εργασίας σχετίζεται με το πεδίο σπουδών τους. Επίσης, μπορούν να ολοκληρώσουν την πρακτική τους άσκηση μέσω δύο ειδικών προγραμμάτων τα οποία μπορούν να ξεκινήσουν οποιαδήποτε στιγμή μετά τους πρώτους εννέα μήνες από την εγγραφή τους στο πανεπιστήμιο. Τα προγράμματα αυτά εκτελούνται σε καθεστώς μερικής απασχόλησης και είναι η Προαιρετική Πρακτική

¹⁵⁵ Batalova, J. Z., Zong, J. (2016, May 11). *International Students in the United States in 2015*. Migrationpolicy.Org. Available on line at: <https://www.migrationpolicy.org/article/international-students-united-states-2015>

¹⁵⁶ Όπως παραπάνω.

Εκπαίδευση (Optional Practical Training, OPT) και η Ταυτόχρονη Πρακτική Εκπαίδευση (Curricular Practical Training CPT)¹⁵⁷.

Η Προαιρετική Πρακτική Εκπαίδευση (OPT) είναι ένα πρόγραμμα που επιτρέπει σε διεθνείς φοιτητές με άδεια παραμονής F-1 να εργάζονται έως και 12 μήνες στις ΗΠΑ το μέγιστο, σε θέση εργασίας που έχει άμεση σχέση με το πρόγραμμα σπουδών τους και αφού έχουν ολοκληρώσει το πρώτο ακαδημαϊκό έτος σπουδών τους. Η Προαιρετική Πρακτική Εκπαίδευση (OPT) μπορεί να ολοκληρωθεί πριν ή μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

Η Ταυτόχρονη Πρακτική Εκπαίδευση (CPT) είναι ένα πρόγραμμα που επιτρέπει στους διεθνείς φοιτητές με άδεια παραμονής F-1 να εργάζονται σε θέσεις αμειβόμενης εργασίας ή αμισθί, που έχουν άμεση σχέση με το πρόγραμμα σπουδών τους. Η Ταυτόχρονη Πρακτική Εκπαίδευση έχει τους ακόλουθους περιορισμούς: να είναι μέρος ενός εγκεκριμένου προγράμματος σπουδών, να ολοκληρωθεί πριν την αποφοίτησή τους ενώ αποκλείει το δικαίωμα για 12μηνη προαιρετική πρακτική εκπαίδευση μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους. Επιπλέον, μπορεί να είναι μερικής απασχόλησης (20 ώρες ή λιγότερο την εβδομάδα) ή πλήρους απασχόλησης (20 ώρες ή περισσότερο την εβδομάδα).¹⁵⁸

Οι διεθνείς φοιτητές με άδεια παραμονής F-1 που έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους σε γνωστικά πεδία Κοινωνικών Επιστημών, Τεχνολογίας, Μηχανικής και Μαθηματικών μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για παράταση της άδειας παραμονής για επιπλέον 24 μήνες πρακτικής εκπαίδευσης¹⁵⁹. Εάν ένας διεθνής φοιτητής επιδιώκει να ολοκληρώσει ένα μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, θα του δοθεί άδεια παραμονής για άλλους 12 μήνες πρακτικής εκπαίδευσης¹⁶⁰. Εάν οι κάτοχοι θεώρησης F-1 θέλουν να εργαστούν πέρα από την περίοδο Προαιρετικής Πρακτικής Εκπαίδευσης (OPT), σε συνεργασία με τους εργοδότες τους θα πρέπει να φροντίσουν για την άδεια παραμονής για εργασία με κωδικό H-1B.

¹⁵⁷ Burrows, B. (2020). *What is the Difference Between OPT and CPT?* Www.Studyusa.Com. Available online at: <https://www.studyusa.com/en/a/1238/what-is-the-difference-between-opt-and-cpt>

¹⁵⁸ Beauchamp, R. (2020). *Cooperative Education (Professional Work Experience + Degree) Finding an internship in the USA*. Www.Studyusa.Com. Available online at: <https://www.studyusa.com/en/a/57/cooperative-education-professional-work-experience-degree-finding-an-internship-in-the-usa>

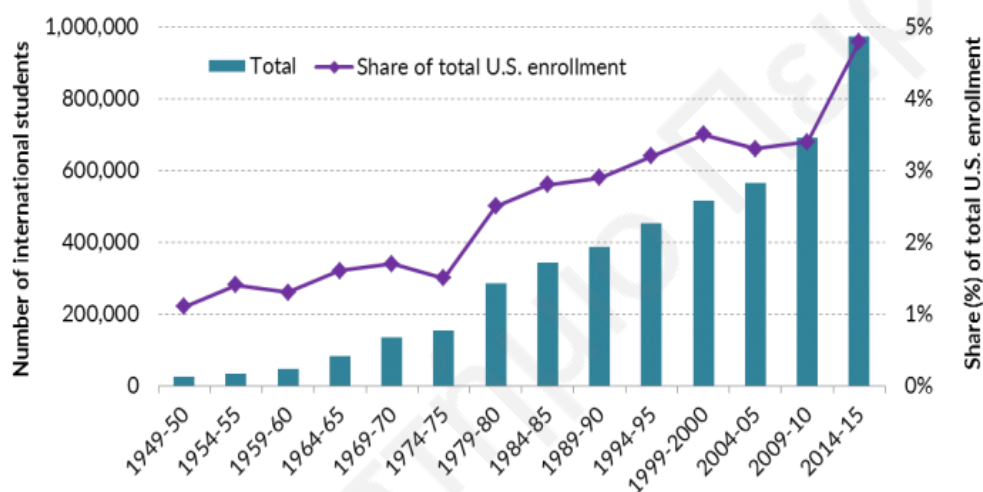
¹⁵⁹ Ruiz N.G., (2014). *Global Cities Initiative a joint project of Brookings and jpmorgan chase*. The Geography of Foreign Students in U.S. Higher Education: Origins and Destinations.

¹⁶⁰ Batalova, J. Z., Zong, J. (2016). *International Students in the United States in 2015*. Migrationpolicy.Org. Available online at: <https://www.migrationpolicy.org/article/international-students-united-states-2015>

3.4 Ο αριθμός διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ

Ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που εγγράφονται σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ έχει αυξηθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου (Διάγραμμα 3.1). Την ακαδημαϊκή χρονιά 1949-1950 οι διεθνείς φοιτητές ανέρχονταν σε 26.000. Περίπου κάθε δεκαετία διπλασιάζονταν, φτάνοντας το ακαδημαϊκό έτος 1979-1980 σε 286.000. Έκτοτε το ποσοστό των διεθνών φοιτητών αυξάνεται κατά 33% κάθε δεκαετία από το 1980 και φθάνει στους 691.000 έως το 2010, ενώ την περίοδο από 2013 έως 2015 το ποσοστό των διεθνών φοιτητών αυξήθηκε περαιτέρω κατά 41% φτάνοντας τον σημαντικό αριθμό των 975.000.

Διάγραμμα 3.1
Αριθμός Διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ

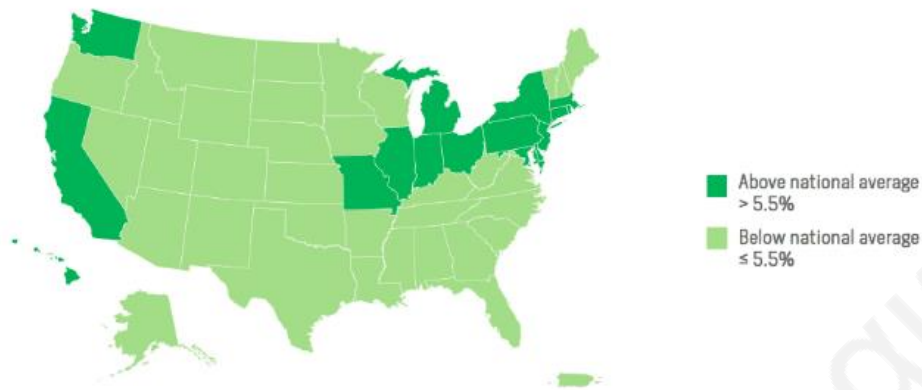

Πηγή: <https://opendoorsdata.org/annual-release/> ¹⁶¹

Ομοίως, το μερίδιο των διεθνών φοιτητών σε ποσοστό συνολικών εγγραφών σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ αυξήθηκε από 1% το ακαδημαϊκό έτος 1949-50, σε 5% το ακαδημαϊκό έτος 2014-15. Το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 οι διεθνείς φοιτητές αντιπροσώπευαν το 5% όλων των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις πολιτείες των ΗΠΑ, παράλληλα είχαν υψηλότερο μερίδιο εγγραφής από τον εθνικό μέσο όρο στην Ουάσιγκτον (12%), Μασαχουσέτη (11%), Νέα Υόρκη (8%), Ουάσιγκτον (7%) και Rhode Island (7%).

¹⁶¹ Institute of International Education (IIE), 2015. International Student Enrollment Trends, 1948/49-2014/15, Open Doors Report on International Educational Exchange, Washington.

Σχήμα 3.1
Διεθνείς φοιτητές ανώτερης εκπαίδευσης στις ΗΠΑ

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange

Διάγραμμα 3.2
Διεθνείς φοιτητές στις ΗΠΑ μεταξύ ακαδημαϊκών ετών 1948/1949 – 2018/2019

Πηγή: <https://opendoorsdata.org/annual-release/162>

3.5 Χώρες προέλευσης

Η χώρα προέλευσης των διεθνών φοιτητών που επιλέγουν τις ΗΠΑ για την πανεπιστημιακή τους εκπαίδευση έχει αλλάξει σημαντικά με την πάροδο του χρόνου (Πίνακας 3.1). Το ακαδημαϊκό έτος 1949-50, ο Καναδάς, η Ταϊβάν, η Ινδία και ορισμένες χώρες της Ευρώπης

¹⁶² Institute of International Education (IIE), 2015. International Student Enrollment Trends, 1948/49-2014/15, Open Doors Report on International Educational Exchange, Washington.

και της Λατινικής Αμερικής ήταν οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό αποστολής. Τρεις δεκαετίες αργότερα το ακαδημαϊκό έτος 1979-80, οι ασιατικές χώρες εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά διεθνών φοιτητών, γεγονός που οφείλεται στο ψήφισμα του νόμου για τη μετανάστευση και την πολιτογράφηση του 1965 που αφαίρεσε την εθνική ποσόστωση καταγωγής¹⁶³.

Πίνακας 3.1
Χώρα προέλευσης διεθνών φοιτητών

SY 1949-50			SY 1979-80			SY 2014-15		
Country	Number	Share (%)	Country	Number	Share (%)	Country	Number	Share (%)
Total	26,400	100.0	Total	286,000	100.0	Total	975,000	100.0
Canada	4,400	16.5	Iran	51,000	17.9	China	304,000	31.2
Taiwan	3,600	13.8	Taiwan	18,000	6.1	India	133,000	13.6
India	1,400	5.1	Nigeria	16,000	5.7	South Korea	64,000	6.5
United Kingdom	800	3.1	Canada	15,000	5.3	Saudi Arabia	60,000	6.1
Mexico	800	3.1	Japan	12,000	4.3	Canada	27,000	2.8
Cuba	700	2.8	Hong Kong	10,000	3.5	Brazil	24,000	2.4
Philippines	700	2.7	Venezuela	10,000	3.4	Taiwan	21,000	2.2
Germany	700	2.5	Saudi Arabia	10,000	3.3	Japan	19,000	2.0
Colombia	600	2.2	India	9,000	3.1	Vietnam	19,000	1.9
Iran	600	2.2	Thailand	7,000	2.3	Mexico	17,000	1.7
Other countries	12,100	46.0	Other countries	129,000	45.1	Other countries	288,000	29.5

Πηγή: Open Doors Report on International Educational Exchange ¹⁶⁴

Το ακαδημαϊκό έτος 2014-15, η Κίνα ήταν η κορυφαία χώρα σε διεθνείς φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες, που αντιπροσώπευαν το 31%, ακολουθούμενη από την Ινδία (14%), τη Νότια Κορέα (7%), τη Σαουδική Αραβία (6%) και τον Καναδά (3%). Την ίδια χρονιά, 89.000 περισσότεροι φοιτητές εγγράφηκαν σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, αύξηση που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση του αριθμού των

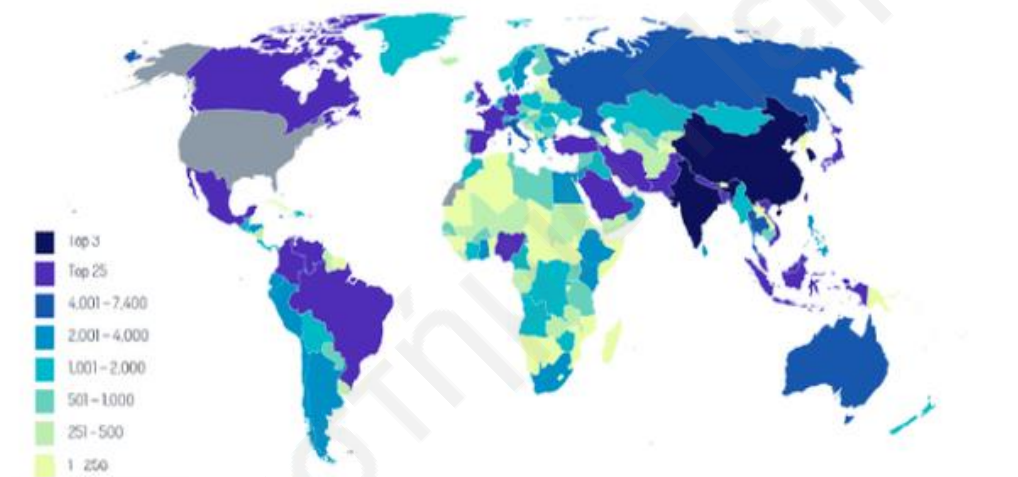
¹⁶³ Ο νόμος περί μετανάστευσης και πολιτογράφησης του 1965, επίσης γνωστός ως νόμος Hart-Celler, κατάργησε ένα παλαιότερο σύστημα ποσοτώσεων που βασίζεται στην εθνική καταγωγή και θέσπισε μια νέα πολιτική μετανάστευσης που βασίζεται στην επανένωση οικογενειών μεταναστών και στην προσέλκυση ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στις Ηνωμένες Πολιτείες. Κατά τις επόμενες τέσσερις δεκαετίες, οι πολιτικές που τέθηκαν σε εφαρμογή το 1965 θα άλλαζαν σε μεγάλο βαθμό τη δημογραφική σύνθεση του αμερικανικού πληθυσμού, καθώς οι μετανάστες που εισήλθαν στις Ηνωμένες Πολιτείες βάσει της νέας νομοθεσίας προέρχονταν όλο και περισσότερο από χώρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, σε αντίθεση με την Ευρώπη. Ο νόμος περί μετανάστευσης και πολιτογράφησης έχει τροποποιηθεί πολλές φορές με τα χρόνια και περιέχει πολλές από τις πιο σημαντικές διατάξεις του νόμου περί μετανάστευσης. U.S. Citizenship and Immigration Services, Department of Homeland Security <https://www.uscis.gov/laws-and-policy/legislation/immigration-and-nationality-act>

¹⁶⁴ Τα στοιχεία για τις ακαδημαϊκές χρονιές 1949-1950 και 1979-1980 είναι από το Institute of International Education (IIE), "All Places of Origin of International Students, Selected Years: 1949/50-1999/00", Open Doors Report on International Educational Exchange (Washington, DC: IIE, 2009). Τα στοιχεία για τα ακαδημαϊκά έτη 2014-2015 είναι από το Institute of International Education (IIE), "International Student Totals by Place of Origin, 2013/14-2014/15", Open Doors Report on International Educational Exchange (Washington DC: IIE, 2015).

φοιτητών από την Ινδία, την Κίνα και τη Βραζιλία. Η Κίνα παρέμεινε η κορυφαία χώρα προέλευσης φοιτητών, αυξάνοντας το ποσοστό της κατά 11% μεταξύ των ακαδημαϊκών ετών 2013/14-2014/15 σε 304.000. Ταυτόχρονα, η Ινδία αύξησε τον αριθμό φοιτητών προς τις ΗΠΑ κατά 29%, δηλαδή 133.000 ξεπερνώντας το ποσοστό αύξησης αυτό της Κίνας. Ο αριθμός των φοιτητών από τη Βραζιλία, το Κουβέιτ και τη Σαουδική Αραβία, επίσης αυξήθηκε σημαντικά ως αποτέλεσμα σημαντικών επενδύσεων από τις κυβερνήσεις των χωρών προέλευσης σε διεθνείς υποτροφίες για τους υπηκόους τους.¹⁶⁵

Το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 η πλειοψηφία των διεθνών φοιτητών που σπούδαζαν στις Ηνωμένες Πολιτείες προέρχονταν κυρίως από την Κίνα και την Ινδία, με 369.548 και 202.014 φοιτητές αντίστοιχα.

Σχήμα 3.2
Χώρα προέλευσης διεθνών φοιτητών

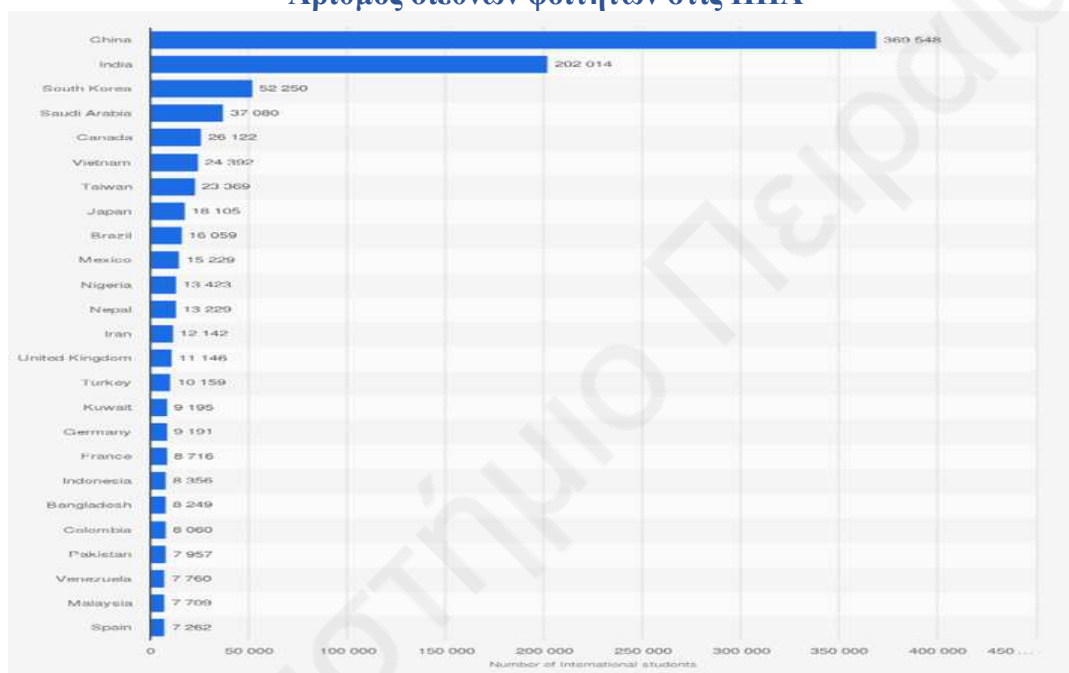
Το 2018-2019 υπήρχαν 377.943 διεθνείς μεταπτυχιακοί φοιτητές, οι οποίοι αντιπροσώπευαν πάνω από το ένα τρίτο των διεθνών φοιτητών στη χώρα. Συνήθως, τα προγράμματα εφαρμοσμένης μηχανικής, μαθηματικών και πληροφορικής ήταν από τα πιο κοινά πεδία σπουδών για αυτούς τους φοιτητές. Στις ΗΠΑ έχουν έδρα τα περισσότερα παγκοσμίου φήμης ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα τα Ivy League Colleges¹⁶⁶, τα οποία λόγω της φήμης τους προσελκύουν τόσο αλλοδαπούς όσο και γηγενείς

¹⁶⁵ Ruiz N.G, (2014). *Global Cities Initiative a joint project of Brookings and jpmorgan chase*. The Geography of Foreign Students in U.S. Higher Education: Origins and Destinations.

¹⁶⁶ Τα πανεπιστήμια Ivy League στις Η.Π.Α. ξεκίνησαν ως μια ένωση οκτώ πολύ ανταγωνιστικών αθλητικών κολλεγίων, δηλαδή: Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ (Μασαχουσέτη), Πανεπιστήμιο Yale (Κονέκτικατ), Πανεπιστήμιο του Πρίνστον (Νιου Τζέρσεϊ), Πανεπιστήμιο Κολούμπια (Νέα Υόρκη), Πανεπιστήμιο Μπράουν (Ρόουντ Άιλαντ), Κολλέγιο Ντάρτμουθ (Νιού Χάμσαϊρ), Πανεπιστήμιο της Πενσυλβανίας (Πενσυλβάνια),

φοιτητές. Οι διεθνείς φοιτητές στις ΗΠΑ πληρώνουν από τα υψηλότερα δίδακτρα με μέσο όρο 24.914 δολάρια ΗΠΑ. Για παράδειγμα οι Αμερικανοί φοιτητές που φοιτούσαν το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 σε κολέγιο στη Νέα Αγγλία πλήρωσαν κατά μέσο όρο 13.400 δολάρια ΗΠΑ μόνο για δίδακτρα, ενώ ο μέσος όρος διδάκτρων που πλήρωσαν οι οικογένειες των γηγενών φοιτητών στις ΗΠΑ έφτασε τα 26.226 δολάρια. Από αυτές το 30% πλήρωσαν τα δίδακτρα μέσω χρημάτων αποταμίευσης, ενώ το 31% πλήρωσε τα δίδακτρα μέσω επιχορηγήσεων και υποτροφιών.

Διάγραμμα 3.3
Αριθμός διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ

Πηγή: Statista 2020, United States, academic year 2018-2019.

3.6 Τομέας Σπουδών

Ενώ οι διεθνείς φοιτητές επιλέγουν να εκπαιδευτούν σε μια ποικιλία επιστημονικών τομέων, υπάρχουν τέσσερις δημοφιλείς τομείς σπουδών: η διοίκηση επιχειρήσεων, η μηχανική, τα μαθηματικά και η επιστήμη των υπολογιστών και οι κοινωνικές επιστήμες που

Πανεπιστήμιο Cornell (Νέα Υόρκη) με απαιτητικά κριτήρια εισαγωγής και απόδοσης των φοιτητών. Ως αποτέλεσμα, από τη δεκαετία του 1960, αυτά τα πανεπιστήμια απέκτησαν ευρεία φήμη για τους αποφοίτους τους οι οποίοι είχαν υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις, κοινωνικό κύρος και πολλά υποσχόμενη καριέρα. Ακόμα και σήμερα, διατηρούν τη φήμη τους και βρίσκονται μεταξύ των κορυφαίων πανεπιστημίων στις ΗΠΑ.

<https://www.mastersportal.com/articles/1958/what-are-ivy-league-universities-and-why-should-i-care.html>

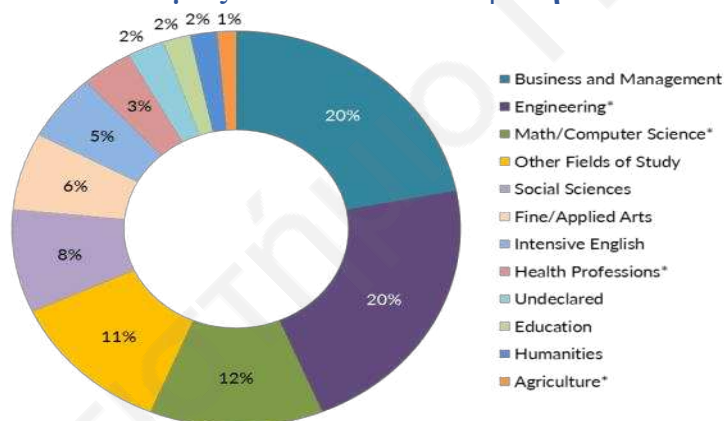
αντιπροσώπευαν περισσότερες από τις μισές στο σύνολο των διεθνών εγγραφών στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ΗΠΑ το ακαδημαϊκό έτος 2014-15.

Διάγραμμα 3.4
Τομείς σπουδών

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

Διάγραμμα 3.5
Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών

Σημείωση: *Κοινωνικές επιστήμες, Τεχνολογία, Μηχανική, Μαθηματικά (STEM)

Πηγή: Open Doors Report on International Educational¹⁶⁷

Συγκεκριμένα, σχεδόν οι μισοί σε ποσοστό 44% διεθνείς φοιτητές σπούδαζαν σε ένα πεδίο STEM (Social Sciences, Technology, Engineering, Mathematics), η πλειονότητα των οποίων ήταν υποψήφιοι για την **Προαιρετική Πρακτική Εκπαίδευση (OPT) 36 μηνών**. Μεταξύ των ακαδημαϊκών ετών 2018-2019, τρεις τομείς σπουδών, η Διοίκηση επιχειρήσεων (20%), η μηχανική (20%), τα μαθηματικά και επιστήμες υπολογιστών (12%), είχαν διψήφιους ρυθμούς

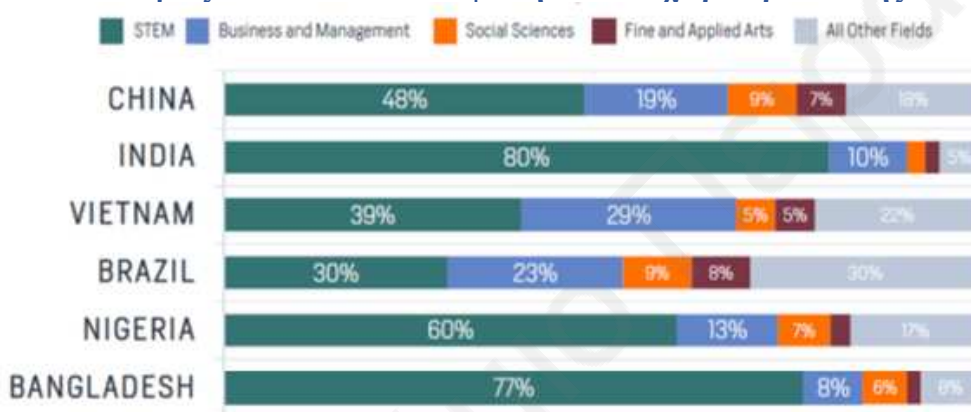
¹⁶⁷ Institute of International Education (IIE), 2015. International Student Enrollment Trends, 1948/49-2014/15, Open Doors Report on International Educational Exchange, Washington.

ανάπτυξης, ενώ το μερίδιο των διεθνών φοιτητών στις ανθρωπιστικές σπουδές (2%) και στη γεωργία (1%) μειώθηκε (Διάγραμμα 3.5).

Οι διεθνείς φοιτητές ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους τείνουν να έχουν διαφορετικές επιλογές στα γνωστικά πεδία σπουδών. Για παράδειγμα, η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών από την Ινδία (80%), το Μπανγκλαντές (77%) και τη Νιγηρία (60%) εγγράφηκαν σε προγράμματα STEM το ακαδημαϊκό έτος 2018-19, ενώ σε όλες τις χώρες π.χ. Κίνα, Ινδία, Βιετνάμ, Βραζιλία, Νιγηρία, Μπανγκλαντές οι κοινωνικές επιστήμες, και οι καλές/εφαρμοσμένες τέχνες είχαν μονοψήφιο ποσοστό επί των εγγραφών.¹⁶⁸

Διάγραμμα 3.6

Τομείς σπουδών διεθνών φοιτητών ανά χώρα προέλευσης

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

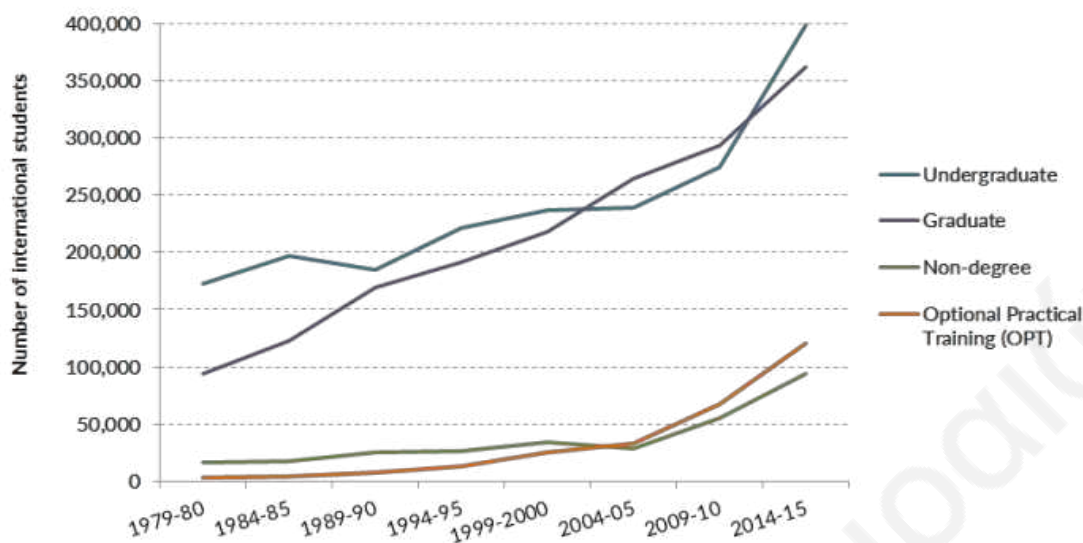
3.7 Ακαδημαϊκό επίπεδο

Οι εγγραφές διεθνών φοιτητών σε όλα τα ακαδημαϊκά επίπεδα και η συμμετοχή στο Optional Practical Training αυξάνονται (Διάγραμμα 3.7) από το ακαδημαϊκό έτος 2014-15, όπου οι προπτυχιακοί διεθνείς φοιτητές ξεπέρασαν τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και οι φοιτητές που εγγράφηκαν σε προπτυχιακά προγράμματα σπουδών ξεπέρασαν σημαντικά τους μη πτυχιούχους φοιτητές και εκείνους που ασχολούνται με το Optional Practical Training.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Batalova, J. Z., Zong, J. (2016, May 11). *International Students in the United States in 2015*. Migrationpolicy.Org. Available on line at: <https://www.migrationpolicy.org/article/international-students-united-states-2015>

¹⁶⁹ Όπως παραπάνω.

Διάγραμμα 3.7
Αριθμός διεθνών φοιτητών σε όλα τα ακαδημαϊκά επίπεδα

Πηγή: Institute of International Education, “International Students by Academic Level 2013/2014-2014/2015”.

Διάγραμμα 3.8
Διεθνείς φοιτητές ανά ακαδημαϊκό επίπεδο

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

Η Neymotin¹⁷⁰ στην έρευνα που έκανε στις πολιτείες του Τέξας και της Καλιφόρνια κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι διεθνείς φοιτητές διαφέρουν από τους γηγενείς στα ποσοστά των ακαδημαϊκών τους επιτευγμάτων και κατ' επέκταση επηρεάζουν και τους γηγενείς φοιτητές στην επιλογή του κολεγίου ή πανεπιστημίου φοίτησης μέσω των αποτελεσμάτων SAT

¹⁷⁰ Neymotin, Fl., (2009) *Immigration and its effect on the college-going outcomes of natives*, article in *Economics of Education Review*, Volume 28(5), pp. 538-550.

και των κριτηρίων εισαγωγής στα πανεπιστήμια και κολέγια καθώς και στις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις. Η επίδραση των διεθνών φοιτητών προς στους γηγενείς φοιτητές και τα πανεπιστήμια είναι θετική τόσο στην επιλογή κορυφαίων πανεπιστημίων όσο και στη βαθμολογία SAT, αντίστοιχα. Η Celleja¹⁷¹ αναφέρει ότι όσοι Αμερικανοί φοιτητές φοιτήσουν σε πανεπιστήμιο στο οποίο έχει εγγραφεί μεγάλο ποσοστό διεθνών φοιτητών είναι σε πλεονεκτική θέση. Αυτό συμβαίνει γιατί οι διεθνείς φοιτητές ενισχύουν την ακαδημαϊκή αριστεία των κολλεγίων και των πανεπιστημίων που φοιτούν επειδή είναι πολύ καλά προετοιμασμένοι ακαδημαϊκά ήδη από τις χώρες προέλευσής τους, καθώς πολλοί διεθνείς φοιτητές έχουν ήδη υψηλή κατάταξη στα σχολεία και πανεπιστήμια των χωρών καταγωγής τους. Ωστόσο, τα πανεπιστήμια των ΗΠΑ θέτουν ορισμένα κριτήρια, ενίοτε αυστηρά, που πρέπει να πληρούν, σε ακαδημαϊκό και γλωσσικό επίπεδο.

Αν και το πρόγραμμα σπουδών είναι αυτό που διαμορφώνει τις επιλογές και την κινητικότητα των διεθνών φοιτητών, πολλά ιδρύματα εφαρμόζουν ακαδημαϊκές πολιτικές που αφορούν τη διδακτέα ύλη, ώστε να διευκολύνουν τη μάθηση σε διεθνείς φοιτητές που έχουν διαφορετικές χώρες καταγωγής. Οι διεθνείς συνεργασίες και δραστηριότητες συγκεντρώνουν αυξημένη προσοχή, δράση και υποστήριξη από πολλά πανεπιστημιακά ιδρύματα. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να υιοθετήσουν περαιτέρω.¹⁷²

Από το 2002 η Biddle¹⁷³ στη μελέτη της «Internationalization: Rhetoric or Reality» εξήγησε με ποιο τρόπο τα αμερικανικά κολέγια και πανεπιστήμια ωφελούνται από τους διεθνείς φοιτητές. Υποστήριξε ότι «τα πανεπιστήμια πρέπει να διεθνοποιηθούν για να εκπαιδεύσουν τους φοιτητές τους για την παγκόσμια ιθαγένεια, να συμβαδίζουν με άλλους συνομηλίκους, για να εξυπηρετούν καλύτερα την εθνική και διεθνή κοινότητα και να παραμείνουν σπουδαία πανεπιστήμια».

Το 2005 στο «Perceptions of European Higher Education: Country Report USA», οι Obst και Forster¹⁷⁴ υποστήριξαν ότι «πολλά ακαδημαϊκά προγράμματα βασίζονται σε [διεθνείς φοιτητές] για τη διεξαγωγή έρευνας και χρησιμεύουν ως βοηθοί διδασκαλίας σε βασικούς τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας».

¹⁷¹ Celleja D., (2000). *The world at your door*, Canadian Business, vol. 73, no. 20, pp. 108.

¹⁷² <https://www.acenet.edu/Documents/Mapping-Internationalization-2017.pdf>

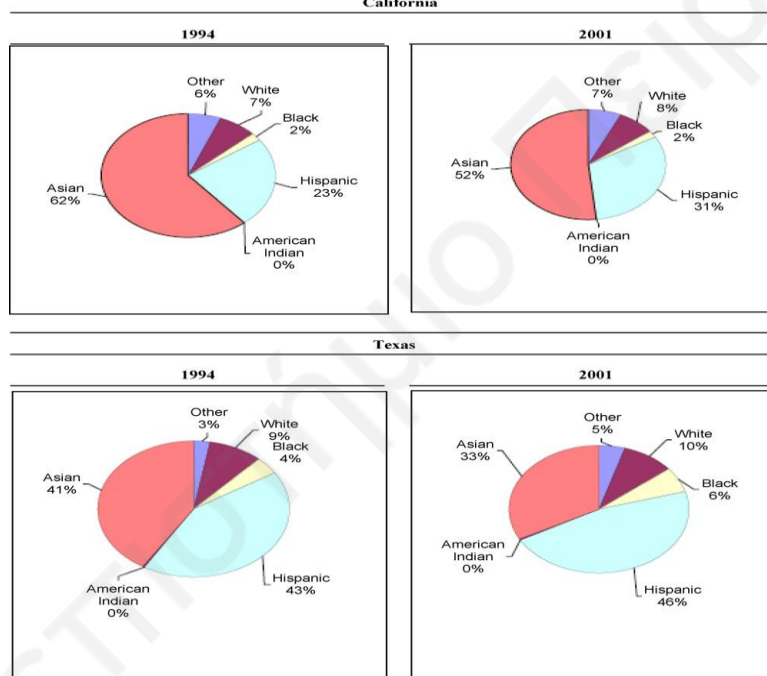
¹⁷³ Biddle Sh., (2002). *Internationalization: Rhetoric or Reality?* American Council of Learned Societies Occasional Paper, No.56.

¹⁷⁴ Obst D., Forster J., (2005). *Perceptions of European higher education country report: USA*. In Academic Cooperation Association Secretariat (Ed.), *Perceptions of European higher education in third countries*.

Το 2007 ο Pandit¹⁷⁵ πρόσθεσε ότι έχει αναγνωριστεί ότι οι διεθνείς φοιτητές έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ερευνητικής ανταγωνιστικότητας της Αμερικής στους κλάδους STEM (επιστήμη, τεχνολογία, μηχανική και μαθηματικά). Για παράδειγμα, το 2009-2010, η εγγραφή διεθνών φοιτητών σε προγράμματα επιστήμης και μηχανικής αντιπροσώπευε ένα σταθερό 44% της συνολικής εγγραφής αλλοδαπών στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τουλάχιστον οι μισοί από αυτούς τους διεθνείς φοιτητές είναι σε προχωρημένα μεταπτυχιακά προγράμματα και συνεργάζονται με τους καθηγητές και τους συναδέλφους τους ως βοηθοί διδασκαλίας ή σχεδιάζουν τα επόμενα προγράμματα αιχμής (Διάγραμμα 3.9).

Διάγραμμα 3.9
Εθνικότητα διεθνών φοιτητών

Οι διεθνείς φοιτητές εκτός της συμβολής τους στην εθνική οικονομία των ΗΠΑ αντιπροσωπεύουν επίσης μια μεγάλη επένδυση στις διεθνείς σχέσεις των αμερικανικών πανεπιστημίων¹⁷⁶ μέσω των δαπανών τους για διδασκαλία και έξοδα διαβίωσης. Ο Borjas εμβαθύνει την έρευνά του στο κατά πόσο οι διεθνείς φοιτητές επηρεάζουν αρνητικά ή θετικά την εισαγωγή των γηγενών φοιτητών στα κολέγια και πανεπιστήμια διαπιστώνοντας ότι το

¹⁷⁵ Pandit, K. (2007). *The Importance of International Students on Our Campuses*. Yearbook of the Association of Pacific Coast Geographers, Retrieved from Academic Search Premier database Vol. 69, pp. 156-159.

¹⁷⁶ Institute of International Education, 2009/10-2010/11. Top 25 places of origin of international students, Open Doors Report on International Educational Exchange, 011.

ποσοστό επιρροής είναι πολύ μικρό, και συγκεκριμένα η επιρροή αφορά περισσότερο λευκούς άντρες¹⁷⁷.

3.8 Οικονομική επίδραση

Οι διεθνείς φοιτητές συνεισέφεραν περισσότερα από 30,5 δισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία των ΗΠΑ το ακαδημαϊκό έτος 2014-15 με το 72% του συνόλου των διεθνών φοιτητών να λαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος χρηματοδότησης των σπουδών του από πηγές εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών, 64% από προσωπικούς και οικογενειακούς πόρους και ένα 8% από ξένες κυβερνήσεις ή πανεπιστήμια.¹⁷⁸

Στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η Hoxby αναλύει τις αλλαγές στην πολιτική διδάκτρων για διεθνείς φοιτητές, για να διαπιστώσει ότι οι πρώτοι ξεπερνούν τους γηγενείς φοιτητές στα κολέγια και πανεπιστήμια μέσης επιλεκτικότητας αλλά όχι στα υψηλής ή χαμηλής επιλεκτικότητας¹⁷⁹. Οι περισσότερες διεθνείς χρηματοδοτήσεις φοιτητών προέρχονται από προσωπικές και οικογενειακές πηγές ή άλλες πηγές εντός και εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών (Διάγραμμα 3.9).

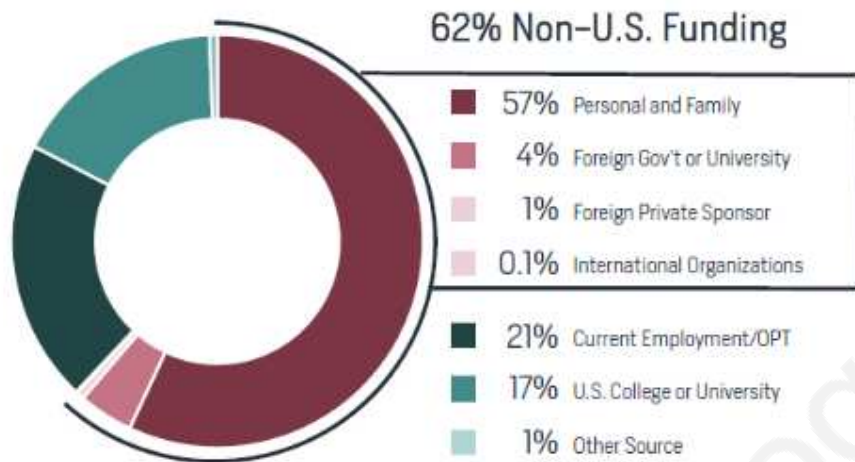
Οι διεθνείς φοιτητές βοηθούν τα πανεπιστήμια να παράγουν υψηλότερα έσοδα από την εκπαίδευση και άλλα τέλη που αφορούν την εκπαίδευση και την καθημερινή διαβίωση. Ως εκ τούτου, από οικονομική άποψη, οι διεθνείς φοιτητές συμβάλλουν σημαντικά στα οικονομικά των αμερικανικών πανεπιστημίων και εάν ικανοποιούνται οι εκπαιδευτικές ανάγκες τους, μπορούν να είναι η καλύτερη γέφυρα για μελλοντικούς διεθνείς φοιτητές που θα συνεχίσουν αυτή τη διαδικασία συνεισφοράς.

¹⁷⁷ Borjas G.J., (2004). *Do foreign students crowd out native students from graduate programs?* NBER Working Paper no.10349, pp. 1–25.

¹⁷⁸ Bista K., (2016). *(Re) Examining the Research on International Students: Where Are We Today?* Journal of International Students, Vol. 6(2), pp. I-X.

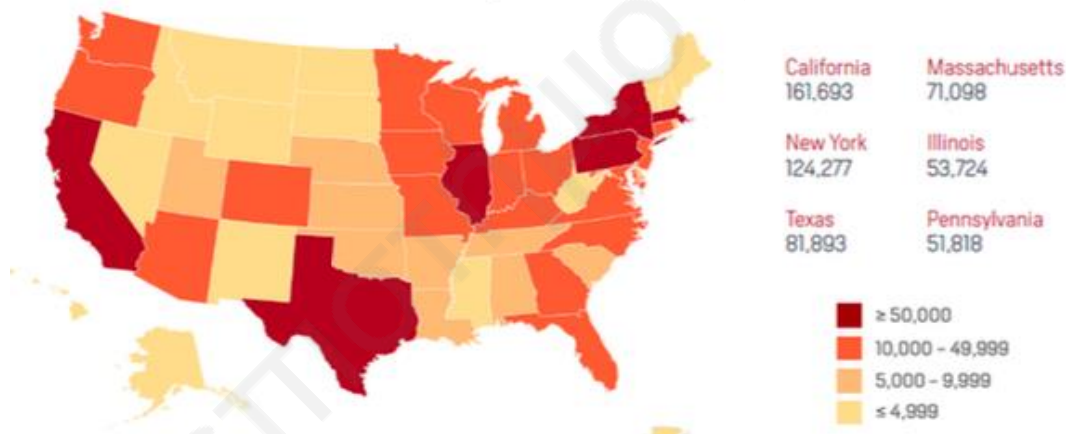
¹⁷⁹ Hoxby C. M., (1998). *Do immigrants crowd disadvantaged American natives out of higher education?* In D. S. Hamermesh & F. D. Bean (Eds.), *Help or hindrance? The economic implications of immigration for African-Americans*, pp. 282–321. New York: Russell Sage Foundation.

Διάγραμμα 3.10
Πηγές χρηματοδότησης διεθνών φοιτητών

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

Σχήμα 3.3
Διεθνείς φοιτητές ανά κράτος

Πηγή: Open Doors 2019, Report on International Educational Exchange.

Εκτός από τις σημαντικές ανακαλύψεις που πραγματοποιούν σε διάφορους ερευνητικούς κλάδους, οι διεθνείς φοιτητές συνεχίζουν να συνεισφέρουν οικονομικά. Στις ετήσιες δηλώσεις οικονομικού αντίκτυπου 2009-2010, η Εθνική Ένωση Εξωτερικών Φοιτητικών Συμβούλων (NAFSA) υπολόγισε ότι οι αλλοδαποί φοιτητές και τα εξαρτώμενα από αυτούς άτομα, συνέβαλαν περίπου 18,2 δισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία των ΗΠΑ (Office of International Education, 2011)¹⁸⁰.

¹⁸⁰ Jourdini M., (2012). *The Impact Of International Students On American Students And Faculty At An Appalachian University*, Dissertation, Eastern Kentucky University.

Ένα σημαντικό ποσοστό ιδρυμάτων όταν πρόκειται για πόρους, για διεθνοποίηση και για διαχείριση δραστηριοτήτων και προγραμμάτων προσλαμβάνουν οργανισμούς (π.χ. τρίτοι πάροχοι προγραμμάτων, χρηματοδότες και διεθνείς εταίροι) για περαιτέρω υποστήριξη και συμπλήρωση των εσωτερικών προσπαθειών τους. Η κινητικότητα των φοιτητών υπήρξε σταθερά στο επίκεντρο των προσπαθειών διεθνοποίησης των πανεπιστημίων. Τα δεδομένα του 2016 δείχνουν μια όλο και πιο έντονη έμφαση σε αυτόν τον τομέα σε σχέση με άλλες πτυχές της διεθνοποίησης. Αυτό αντικατοπτρίζεται στις δηλωμένες προτεραιότητες, στην κατανομή πόρων για εκπαίδευση στο εξωτερικό και στις διεθνείς προσλήψεις φοιτητών, συμπεριλαμβανομένης μιας σημαντικής αύξησης του ποσοστού των ιδρυμάτων που ασχολούνται με την προσέλκυση φοιτητών στο εξωτερικό.¹⁸¹

3.9 Κοινωνική επίδραση

Διεθνείς φοιτητές σπουδάζουν σε χιλιάδες κολέγια και πανεπιστήμια και στις 50 πολιτείες των ΗΠΑ¹⁸². Συμβάλλουν στην ποικιλομορφία και τη διεθνοποίηση των ακαδημαϊκών τμημάτων, των πανεπιστημιούπολεων και των κοινοτήτων τους. Προσθέτουν διαφορετικές προοπτικές στα πανεπιστήμια που φοιτούν και ενισχύουν την αμοιβαία κατανόηση και εκτίμηση των διαφορών που υπάρχουν σε όλο τον κόσμο. Η ενσωμάτωση των διεθνών φοιτητών στις πανεπιστημιούπολεις των ΗΠΑ είναι ζωτικής σημασίας καθώς συνεισφέρουν και επηρεάζουν θετικά τον φοιτητικό πληθυσμό σε διαφορετικούς τομείς, όπως στο ακαδημαϊκό κύρος, στις πολιτιστικές ανταλλαγές και στα οικονομικά έσοδα¹⁸³.

Οι διεθνείς φοιτητές είναι εξαιρετικά σημαντικοί για την τριτοβάθμια εκπαίδευση των ΗΠΑ τόσο για το ακαδημαϊκό κύρος που προσδίδουν στο ίδρυμα φοίτησης, καθώς πολλοί από αυτούς έχουν αριστεύσει στις χώρες καταγωγής τους, όσο και για τα οικονομικά οφέλη¹⁸⁴. Άλλωστε, πολλοί διεθνείς φοιτητές γίνονται δεκτοί στα ιδρύματα των ΗΠΑ, γιατί έχουν αριστεύσει στις χώρες καταγωγής τους¹⁸⁵. Επίσης, οι διεθνείς φοιτητές φέρνουν στις χώρες

¹⁸¹ <https://www.acenet.edu/Documents/Mapping-Internationalization-2017.pdf>

¹⁸² Open Doors Fast Facts, Open Doors 2013: International students in the United States and study abroad by American students are at all-time high, <http://www.iie.org/Who-We-Are/News-and-Events/Press-Center/Press-releases/2013/2013-11-11-Open-Doors-Data>.

¹⁸³ Wu H., Garza E., Guzman N., (2015). *International Student's Challenge and Adjustment to College*, Education Research International, Article Research Article Open Access.

¹⁸⁴ Altbach P. G., Knight J., (2007). *The internationalization of higher education: motivations and realities*, Journal of Studies in International Education, vol. 11, no. 3-4, pp. 290–305.

¹⁸⁵ Celleja D., (2000). *The world at your door*, Canadian Business, vol. 73(20), pp. 108–111.

υποδοχής νέους και διαφορετικούς τρόπους σκέψης και καταλύουν τον ακαδημαϊκό ανταγωνισμό.

Επιπροσθέτως, αποτελούν μια ολόενα και πιο σημαντική πηγή διαφορετικότητας στις πανεπιστημιούπολεις. Εμπλουτίζουν την πολιτιστική ποικιλομορφία των πανεπιστημιούπολεων με τον πολιτισμό, τα ήθη και έθιμα της χώρας καταγωγής τους. Επιπλέον, οι διεθνείς φοιτητές βοηθούν τη σχολή και τους φοιτητές να αναπτύξουν τις πολιτισμικές τους ευαισθησίες και τις δεξιότητές τους στη συνεργασία με άτομα από διαφορετικά υπόβαθρα. Οι διεθνείς φοιτητές παρέχουν την ευκαιρία στην αμερικανική εκπαίδευση, τους φοιτητές και την αμερικανική κοινωνία να βιώσουν διαφορετικές γλώσσες, πολιτισμούς και παραδόσεις. Οι Hammer et al.¹⁸⁶ διαπίστωσαν ότι «καθώς η εμπειρία της πολιτισμικής διαφοράς γίνεται πιο περίπλοκη και εξελιγμένη, αυξάνεται η πιθανή ικανότητα των διαπολιτισμικών σχέσεων». Επιπλέον, καθώς ένα άτομο εκτίθεται σε διαφορετικούς πολιτισμούς, έχει πολλές ευκαιρίες να συγκρίνει και να δημιουργήσει μια πιο διαφορετική κοσμοθεωρία.¹⁸⁷

Ωστόσο, πολλοί διεθνείς φοιτητές αντιμετωπίζουν προκλήσεις κατά τη διαδικασία ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσής τους εκτός των χωρών καταγωγής τους¹⁸⁸. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι στην καθημερινή τους ρουτίνα. Για παράδειγμα, η διαφορετική διατροφή, οι συνθήκες διαβίωσης, τα οικονομικά προβλήματα, η αναζήτηση και διατήρηση εργασίας παράλληλα με τις σπουδές τους, η παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, οι τρόποι εκμάθησης ή τυχόν δυσκολίες που σχετίζονται με τη γλώσσα, ο πολιτισμός και τέλος τα προσωπικά εμπόδια. Τα πανεπιστήμια παρέχουν υπηρεσίες υποστήριξης, μέσω ειδικών γραφείων συμβούλων φοιτητών για να τους προσφέρουν βοήθεια, ώστε να αντιμετωπίσουν τις παραπάνω μεταβατικές δυσκολίες και να ξεπεράσουν τα ζητήματα προσαρμογής που μπορούν να επηρεάσουν την καθημερινή ζωή τους, την ακαδημαϊκή τους απόδοση και τη συνολική εμπειρία τους στις ΗΠΑ¹⁸⁹.

¹⁸⁶ Hammer M. R., Bennett M. J., Wiseman R., (2003). *The intercultural development inventory: a measure of intercultural sensitivity*, International Journal of Intercultural Relations, Vol. 27, pp. 421–443.

¹⁸⁷ Wu H., Garza E., Guzman N., (2015). *International Student's Challenge and Adjustment to College*, Education Research International, Article Research Article Open Access.

¹⁸⁸ Hull W.F., (2009). *Foreign Students in the United States of America: Coping Behavior within the Education Environment*, Praeger, New York. And Ozturgut O., Murphy C., (2009). *Literature vs. practice: challenges for international students in the U.S.*, International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, Vol. 22(3), pp. 374–385.

¹⁸⁹ Constantine M. G., Kindaichi M., Okazaki S., Gainor K.A., Baden A.L., (2005). *A qualitative investigation of the cultural adjustment experiences of Asian international college women*, Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, Vol. 11(2), pp. 162–175. and Yoon E., Portman T.A., (2004). *Critical issues of literature on counseling international students*, Journal of Multicultural Counseling and Development, Vol. 32(1), pp. 33–44.

Τα πανεπιστήμια των ΗΠΑ έχουν εδραιώσει υπηρεσίες υποστήριξης, οι οποίες περιλαμβάνουν φοιτητικούς συλλόγους, κέντρα γραφής, συμβουλευτικά κέντρα, ομάδες ψυχαγωγίας και διάφορες άλλες φοιτητικές οργανώσεις, μαθήματα εκμάθησης της γλώσσας, ώστε να υπάρχει επάρκεια γραπτής και προφορικής κατανόησης. Υπάρχουν, ωστόσο, εξίσου σημαντικές, μη χρηματικές συνεισφορές που συνεισφέρουν οι διεθνείς φοιτητές σε κολέγια και πανεπιστήμια των ΗΠΑ και κατ'επέκταση στην αμερικανική κοινωνία και αφορούν εκπαιδευτικές και πολιτιστικές επιρροές προς τους Αμερικανούς φοιτητές και καθηγητές. Οι μη χρηματικές συνεισφορές περιλαμβάνουν την αύξηση των προτύπων και τη διεύρυνση των οριζόντων των άλλων, μεταξύ των άλλων πλεονεκτημάτων.¹⁹⁰

Οι Peterson, Briggs et al ¹⁹¹ υποστήριξαν ότι οι διεθνείς φοιτητές που είναι ικανοποιημένοι με τις ακαδημαϊκές και γενικές συνθήκες διαβίωσης στις αμερικανικές πανεπιστημιούπολεις πιθανότατα θα «εκπαιδεύσουν τους Αμερικανούς για διαπολιτισμικά ζητήματα», για παράδειγμα μέσω της μουσικής, το χορό, το τραγούδι, το φαγητό, τη γραφή, τις θεατρικές παραστάσεις διεθνών φοιτητών κ.ά..¹⁹² Άλλοι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η απλή παρουσία διεθνών φοιτητών στις αμερικανικές πανεπιστημιούπολεις αυξάνει την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα ποικιλομορφίας. Στην περιγραφή και τον σχολιασμό της για τους διεθνείς φοιτητές, η Marino¹⁹³ έγραψε ότι «είμαστε ευλογημένοι που οι ζωές μας εμπλουτίζονται από άλλους πολιτισμούς και το μυαλό μας διευρύνεται από διορατικούς φοιτητές».

3.10 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιήθηκε μελέτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, η οποία διαχωρίζεται σε τέσσερα επίπεδα πιστοποίησης γνώσης που είναι τα associate degree, πτυχίο Bachelor, μεταπτυχιακό δίπλωμα, καθώς και διδακτορικό πτυχίο, στα οποία η διάρκεια ετών διαφέρει. Έπειτα, αναλύθηκαν οι διάφορες πολιτικές

¹⁹⁰ Jourdini, M., (2012). *The Impact Of International Students On American Students And Faculty At An Appalachian University*, Eastern Kentucky University.

¹⁹¹ Peterson, D.M., Briggs, P., Dreasher, L., Horner, D.D., Nelson, Tr., (1999). *Contributions of International Students and Programs to Campus Diversity*, NEW DIRECTIONS FOR STUDENT SERVICES, no. 86, Summer 1999, Jossey-Bass Publishers, pp. 67-77.

¹⁹² Marino, J. (2007). *Globalization of college campuses-Enriching our lives*. National Consortium for Specialized Secondary Schools of Mathematics, Science and Technology Journal, 13 (1), 20-21. Retrieved from ERIC database.

¹⁹³ Ο.π..

εισόδου που επικρατούν στη χώρα, με σημαντικότερες θεωρήσεις παραμονής για τους φοιτητές να είναι οι θεωρήσεις F-1 για φοιτητές πλήρους φοίτησης, οι βίζες M-1 για φοιτητές πλήρους απασχόλησης, οι θεωρήσεις F-3 και M-3 για υπηκόους του Καναδά και του Μεξικού που μετακινούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες για σπουδές πλήρους ή μερικής απασχόλησης και η βίζα J-1 για συμμετέχοντες στο πρόγραμμα ανταλλαγής.

Κατόπιν, εξετάστηκε ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που εισέρχονται στη χώρα με σκοπό τις σπουδές, ο οποίος έχει αυξηθεί σημαντικά με την πάροδο του χρόνου και βρέθηκε, πως οι ΗΠΑ είναι ο πρώτος πιο δημοφιλής παγκόσμιος προορισμός στους διεθνείς φοιτητές. Οι τέσσερις δημοφιλείς τομείς σπουδών είναι, η διοίκηση επιχειρήσεων, η μηχανική, τα μαθηματικά και η επιστήμη υπολογιστών και οι κοινωνικές επιστήμες. Σημαντική είναι η διαπίστωση ότι οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από την Κίνα ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό διεθνών φοιτητών επιλέγουν να σπουδάσουν, τόσο Διοίκηση Επιχειρήσεων, όσο και Μηχανολογία. Τέλος, από τη μελέτη διαπιστώθηκε ότι είναι πολύ σημαντική η μετανάστευση των φοιτητών για λόγους σπουδών, τόσο σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, όσο και σε ακαδημαϊκό επίπεδο, με τα πλεονεκτήματα να υπερτερούν των μειονεκτημάτων.

Επιπρόσθετα διαπιστώθηκε ότι η μετανάστευση διεθνών φοιτητών στις ΗΠΑ για λόγους σπουδών επηρεάζει την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα εξής:

- Τα πανεπιστήμια είναι αναγκασμένα να υιοθετούν υψηλά πρότυπα ώστε να παρέχουν υψηλή εκπαίδευση και να είναι ανταγωνιστικά.
- Η υψηλή ζήτηση των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ επέφερε την ψήφιση σχετικής νομοθεσίας μετανάστευσης για λόγους εκπαίδευσης.
- Καταβάλλουν υψηλότερα δίδακτρα από τους γηγενείς φοιτητές.
- Οι ακαδημαϊκές επιδόσεις επιδρούν θετικά στο επίπεδο των γηγενών φοιτητών.
- Αυξάνονται οι διεθνείς συνεργασίες και δραστηριότητες μεταξύ των πανεπιστημίων.
- Βοηθούν στη συνέχιση λειτουργίας ακαδημαϊκών προγραμμάτων.
- Προωθούν την ερευνητική ανταγωνιστικότητα στους κλάδους STEM.
- Αποτελούν επένδυση στις διεθνείς σχέσεις των αμερικανικών πανεπιστημίων.
- Συμβάλλουν στην ποικιλομορφία και τη διεθνοποίηση των αμερικανικών πανεπιστημίων.
- Ενισχύουν το “soft power” των ΗΠΑ καθώς επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους όπου μέσω της ακαδημαϊκής τους εμπειρίας δημιουργούν μελλοντικές ερευνητικές, διπλωματικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.1 Εισαγωγή

Λίγα χρόνια μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους το 1830 ιδρύεται το 1837 το πρώτο ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα με την ονομασία Οθώνειον Πανεπιστήμιο και έπειτα μετονομαζόμενο Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκτοτε η Ελλάδα αποτέλεσε σε μικρό βαθμό χώρα υποδοχής φοιτητών. Σύμφωνα με τον Λάππα¹⁹⁴, από τον 19^ο αιώνα οι χώρες αποστολής μεταναστών φοιτητών στην Ελλάδα είναι χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου, της Μεσογείου, της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής.

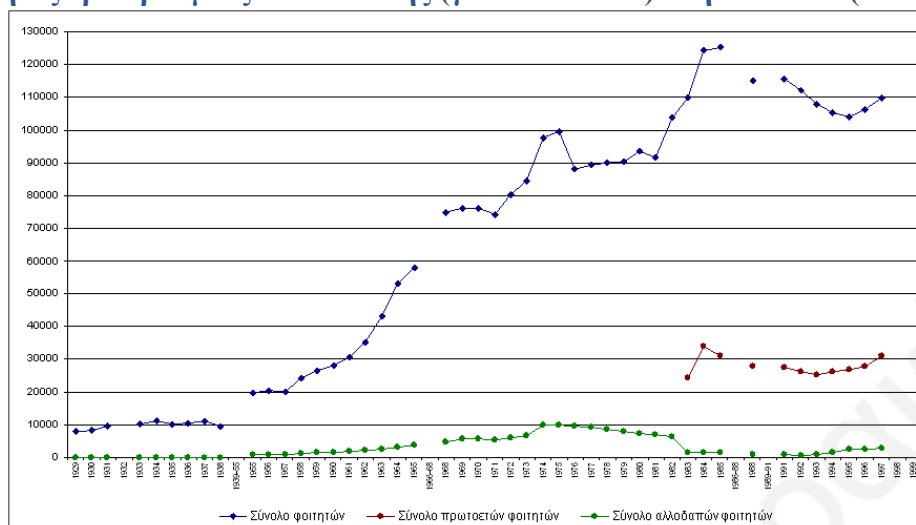
Οι αλλοδαποί φοιτητές από κυρίως όμορες χώρες επιλέγουν την Ελλάδα για την παροχή υψηλού επιπέδου σπουδών αλλά και γιατί διευκολύνεται η παραμονή τους για σπουδές εξαιτίας διακρατικών συμφωνιών και γεωπολιτικών παραγόντων. Η Ελλάδα άλλωστε είναι μια χώρα προσβάσιμη λόγω του δημοκρατικού της πολιτεύματος, της ελεύθερης οικονομίας, της κουλτούρας, αλλά και λόγω της ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση που την καθιστά χώρα-πύλη¹⁹⁵. Στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Τραντάς και Κόκκινος (2006) η εξέλιξη της εισροής αλλοδαπών φοιτητών στην Ελλάδα από το 1929 έως το 1955, όπως προκύπτουν από τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας είναι ελάχιστη. Μια μικρή αύξηση θα παρουσιασθεί αρκετά χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (Διάγραμμα 4.1).

Στο κεφάλαιο αυτό αρχικά θα μελετηθεί η παρουσία των διεθνών φοιτητών στην Ελλάδα. Αφού πρώτα αναλυθεί η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα, θα εξετασθούν οι πολιτικές εισόδου στη χώρα, καθώς και θα προκύψει μελέτη του αριθμού των διεθνών φοιτητών, όπως και των χωρών προέλευσής τους. Έπειτα, θα εξεταστεί ο τομέας των σπουδών που επιλέγουν οι διεθνείς φοιτητές, όταν εισέρχονται στην Ελλάδα, καθώς και η ακαδημαϊκή, οικονομική, αλλά και κοινωνική επίδραση που έχει η είσοδος διεθνών φοιτητών σε όλη τη χώρα.

¹⁹⁴ Πανεπιστήμιο και φοιτητές στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα, σελ.313, ΙΑΕΝ/ΚΝΕ/ΕΙΕ, Αθήνα 2004.

¹⁹⁵ http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trantas_kokkinos.htm

Διάγραμμα 4.1
Φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (γενικά σύνολα) στην Ελλάδα (1929-2000)

Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

4.2 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα

Το άρθρο 16 του Ελληνικού Συντάγματος (1975) εξασφαλίζει την ελευθερία διδασκαλίας και έρευνας στα ελληνικά πανεπιστήμια τα οποία έχουν δημόσιο χαρακτήρα και αυτοδιαχειρίζονται. Η ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πραγματοποιήθηκε λίγα χρόνια αργότερα με την ψήφιση του νόμου 1268/1982 όπου στο πρώτο άρθρο του τονίζεται η αποστολή των πανεπιστημίων να διαμορφώσουν υπεύθυνα «ανθρώπινα όντα» με επιστημονική, κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική συνειδητοποίηση, οι οποίοι θα λάβουν μια ολοκληρωμένη εκπαίδευση κατάλληλη για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία.¹⁹⁶ Ακολούθησαν και άλλοι νόμοι, μερικοί από τους οποίους ήταν:

- ο Ν. 2083/1992 με τον οποίο ιδρύθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ),
- ο Ν. 3404/2005 με τον οποίο ανωτατοποιήθηκαν τα ΤΕΙ,
- ο Ν. 3374/2005 με τον οποίο θεσπίστηκε το σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων και ιδρύθηκε το Διεθνές Πανεπιστήμιο,
- ο Ν. 3549/2007 με τον οποίο μεταρρυθμίστηκε το θεσμικό πλαίσιο δομής και λειτουργίας των ΑΕΙ,

¹⁹⁶ Zmas A., (2012). *Financial crisis and higher education policies in Greece: between intra- and supranational pressures*, Higher Education, Springer.

- ο Ν. 4009/2011 με τον οποίο θεσπίστηκαν αλλαγές που αφορούσαν κυρίως στη διοίκηση και τη λειτουργία των ΑΕΙ, στη διάρθρωση των σπουδών καθώς και στην ίδρυση προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στην αγγλική γλώσσα,
- ο Ν. 4485/2017 με τον οποίο ενοποιήθηκε το κανονιστικό πλαίσιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και επικαιροποιήθηκε η δυνατότητα ίδρυσης αγγλόφωνων προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών με δίδακτρα για την προσέλκυση ξένων φοιτητών.
- Ν.4692/2020 «Αναβάθμιση του Σχολείου και άλλες διατάξεις» με τον οποίο επικαιροποιήθηκε η διαδικασία ίδρυσης ξενόγλωσσων προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών με δίδακτρα και ρυθμίζονται θέματα όπως η ασφαλιστική κάλυψη αλλοδαπών φοιτητών, η ταχεία διαδικασία χορήγησης αδειών διαμονής τους για λόγους σπουδών και δημιουργείται μονάδα υποστήριξης αλλοδαπών φοιτητών στα ΑΕΙ.

Στην Ελλάδα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι δημόσια και παρέχεται δωρεάν, από τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), με βάση το Σύνταγμα. Μέχρι σήμερα υπάρχουν 25 δημόσια Πανεπιστήμια, ύστερα από τη συγχώνευση τους με τα 14 ΑΤΕΙ. Ακόμη, το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) με έδρα του την Πάτρα θεσμοθετήθηκε από το ακαδημαϊκό έτος 1997–98 και τα προγράμματα που υλοποιεί πραγματοποιούνται εξ' αποστάσεως, ενώ από το 2005 και έπειτα λειτουργεί με έδρα τη Θεσσαλονίκη, το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας. Η πρόσβαση στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στο Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδας δεν πραγματοποιείται μέσω πανελλαδικών εξετάσεων ενώ η φοίτηση περιλαμβάνει δίδακτρα. Στα πανεπιστήμια η φοίτηση έχει διάρκεια τεσσάρων ακαδημαϊκών ετών, εκτός από κάποια προγράμματα σπουδών (π.χ. στα Πολυτεχνεία), στα οποία η φοίτηση έχει διάρκεια πέντε, ή και έξι έτη (π.χ. στις ιατρικές σχολές).

Οι σπουδές χωρίζονται σε τρεις κύκλους:¹⁹⁷

- Ο πρώτος κύκλος σπουδών περιλαμβάνει παρακολούθηση ενός προγράμματος σπουδών, με μαθήματα τα οποία αντιστοιχούν το ελάχιστο σε 240 μονάδες ECTS που οδηγούν στην απονομή τίτλου σπουδών.
- Ο δεύτερος κύκλος σπουδών αφορά παρακολούθηση μεταπτυχιακού προγράμματος, με μαθήματα τα οποία αντιστοιχούν το ελάχιστο σε 75 μονάδες ECTS, με αποτέλεσμα την απονομή μεταπτυχιακού πτυχίου, πάντα όμως σύμφωνα με τις διατάξεις του ιδρύματος.

¹⁹⁷ <https://www.euroeducation.net/prof/greeco.htm>

- Ο τρίτος κύκλος σπουδών σχετίζεται με την παρακολούθηση προγράμματος διδακτορικών σπουδών. Ορισμένα ακαδημαϊκά τμήματα εκτός από την προετοιμασία της διδακτορικής διατριβής εντός ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, προβλέπουν την παρακολούθηση διδακτορικών μαθημάτων που αντιστοιχούν το ελάχιστο σε 40 μονάδες ECTS. Ο τρίτος κύκλος έχει σαν αποτέλεσμα την απονομή διδακτορικού διπλώματος, πάντα όμως σύμφωνα με τις διατάξεις του εκάστοτε ιδρύματος.¹⁹⁸

Σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του Ελληνικού Συντάγματος, τα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, που παρέχουν μεταλυκειακές σπουδές με δίδακτρα, δεν μπορούν να έχουν τη δυνατότητα λειτουργίας ως Πανεπιστήμια. Παρόλα αυτά, όταν συνεργάζονται με Πανεπιστήμια του εξωτερικού, κυρίως της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών, δίνεται η δυνατότητα σπουδών, προπτυχιακού η μεταπτυχιακού επιπέδου, που προσφέρουν την ευκαιρία πραγματοποίησης των σπουδών στην Ελλάδα, λαμβάνοντας ταυτόχρονα τίτλους σπουδών που προέρχονται από τα διάφορα συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια της αλλοδαπής. Επιπρόσθετα, ύστερα από την ενσωμάτωση στην Ελληνική νομοθεσία των Ευρωπαϊκών οδηγιών, οι κάτοχοι τίτλων σπουδών προερχόμενοι από Κολλέγια, έχουν επίσης αναγνωρισμένα επαγγελματικά δικαιώματα¹⁹⁹.

4.3 Πολιτική εισόδου

Τα βασικά νομοθετήματα που ρυθμίζουν στην Ελλάδα τη νομική κατάσταση των αλλοδαπών φοιτητών στα ελληνικά ΑΕΙ είναι ο νόμος 3386/2005, το Προεδρικό Διάταγμα 101/2008 και ο νόμος 4415/2016, στα οποία ορίζεται η διαδικασία χορήγησης άδειας διαμονής για προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές.

Προκειμένου να χορηγηθεί στους διεθνείς φοιτητές άδεια εισόδου στη χώρα για σπουδές, θα πρέπει να γίνουν πρώτα από όλα δεκτοί σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Ελλάδας και να έχουν τη δυνατότητα εξασφάλισης των εξόδων για τις σπουδές τους και της γενικότερης διαβίωσής τους στη χώρα. Η θεώρηση εισόδου αποτελεί τη βασική προϋπόθεση χορήγησης

¹⁹⁸ Άρθρο 88, ν. 4485/2017

¹⁹⁹

<https://el.studyingreece.edu.gr/%CE%A3%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%AD%CF%82/%CE%95%CF%80%CE%AF%CF%80%CE%B5%CE%B4%CE%BF-%CE%A3%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%B4%CF%8E%CE%BD/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%80%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C>

άδειας διαμονής. Όποιος φοιτητής, υπήκοος τρίτης χώρας, ο οποίος δεν έχει εφοδιαστεί με την απαραίτητη ειδική σπουδαστική θεώρηση δεν δύναται να του χορηγηθεί άδεια διαμονής για σπουδές. Σύμφωνα με την ψήφιση του νόμου 4415/2016 δίνεται η δυνατότητα, στους φοιτητές, οι οποίοι προέρχονται από χώρες εντός και εκτός της ΕΕ να εισαχθούν σε ελληνικό πανεπιστήμιο, εφόσον πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις²⁰⁰:

1. Τουλάχιστον ο ένας από τους δύο γονείς των υποψηφίων να μην έχει καταγωγή ελληνική, ενώ οι ίδιοι θα πρέπει να είναι υπήκοοι της χώρας που έχουν αποφοιτήσει.
2. Να έχουν παρακολουθήσει τις δύο τελευταίες τάξεις του Λυκείου, είτε αντίστοιχου σχολείου της χώρας καταγωγής τους με πλήρη φοίτηση.

Ετησίως, στα μέσα Ιουλίου πραγματοποιείται η ανακοίνωση της δυνατότητας ηλεκτρονικής υποβολής του μηχανογραφικού δελτίου, κατά την οποία οι υποψήφιοι έχουν τη δυνατότητα να συμπληρώνουν το μηχανογραφικό αυτό δελτίο από τις χώρες του εξωτερικού, χωρίς απαραίτητα να απαιτείται η μετακίνησή τους στην Ελλάδα για αυτό το σκοπό.²⁰¹

4.4 Αριθμός διεθνών φοιτητών στην Ελλάδα

Ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που επιλέγουν χώρες της ΕΕ για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια, σύμφωνα με έρευνα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (EMN). Ωστόσο, η Ελλάδα, δεν παρέχει ισχυρά κίνητρα για να προσελκύσει διεθνείς φοιτητές, πέραν αυτών που έχει όμορα σύνορα, δηλαδή την Κύπρο και Βαλκανικές χώρες παρ' όλο που η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην ευρύτερη προσπάθεια οικονομικής ανάκαμψης της χώρας και σε άλλους τομείς της χώρας, όπως στην αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και στην αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών. Σημαντικοί παράγοντες προσέλκυσης των λιγοστών διεθνών φοιτητών αποτελούν η γλώσσα, το κόστος διαβίωσης και η δωρεάν εκπαίδευση.²⁰²

Οι προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπίσει η Ελλάδα προκειμένου να προσελκύσει διεθνείς φοιτητές είναι η περιορισμένη διαθεσιμότητα μαθημάτων σε ξένες γλώσσες και κυρίως στα

²⁰⁰ <https://g2red.org/el/prerequisites-for-entry-to-greek-universities-for-foreigners-who/>

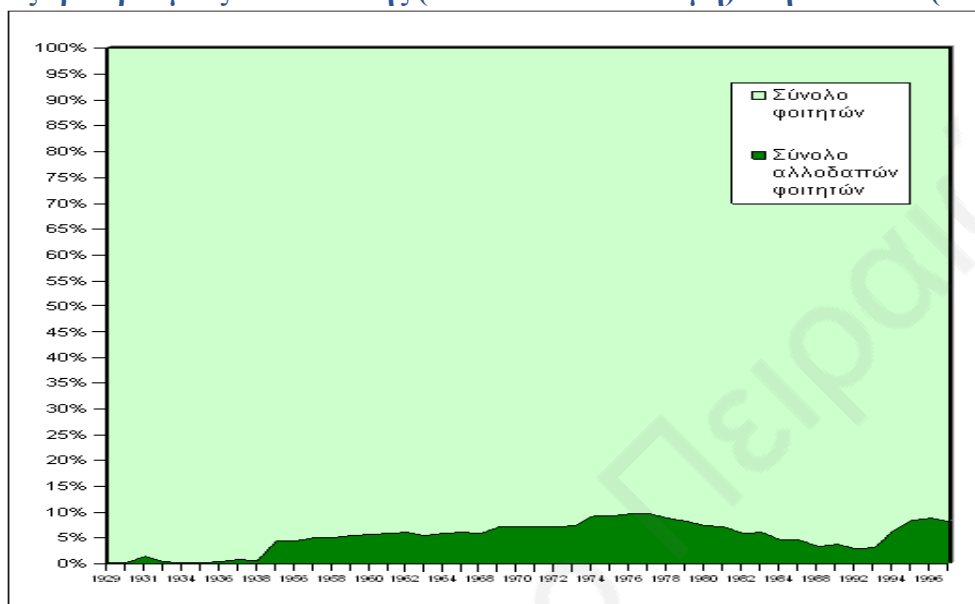
²⁰¹ <https://www.minedu.gov.gr/exetaseis-2/allogeneis-m/anakoinwseis-allodapoi/45767-13-7-20-ypovoli-ilektronikis-aitisis-mixanografikoy-deltiou-gia-tin-eisagogi-allodapon-allogenon-stin-tritovathmia-ekpaidefsi-etous-2021>

²⁰² Attracting and retaining international students in the EU, 2019. EMN Synthesis Report for the EMN Study 2018.

αγγλικά, οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες για τη χορήγηση βίζας και αδειών παραμονής, οι ανεπαρκείς ευκαιρίες υποτροφιών και οι ελλείψεις σε παροχές φοιτητικής στέγασης²⁰³.

Διάγραμμα 4.2

Φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα (1929-1998)

Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007, φοιτούσαν συνολικά 398.000 φοιτητές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο στην Ελλάδα, εκ των οποίων οι 16.900 ήταν υπήκοοι από τρίτες χώρες και οι 378.000 ήταν τόσο Έλληνες υπήκοοι όσο και υπήκοοι κρατών μελών της ΕΕ. Για το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008 ίσχυαν τα ίδια αποτελέσματα. Από το σύνολο των 385.200 φοιτητών, οι 364.500 ήταν Έλληνες, οι 16.540 ήταν πολίτες τρίτων χωρών, ενώ οι υπόλοιποι ήταν πολίτες κρατών της ΕΕ²⁰⁴ (Διάγραμμα 4.2).

4.5 Χώρες προέλευσης

Οι αλλοδαποί φοιτητές που επιλέγουν την Ελλάδα για την παροχή τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σύμφωνα με μελέτη των Τραντάς και Κόκκινος (2006) οφείλεται σε διακρατικές συμφωνίες και γεωπολιτικούς παράγοντες. Αυτό αποδεικνύεται από το διάγραμμα 4.3 όπου η Κύπρος την

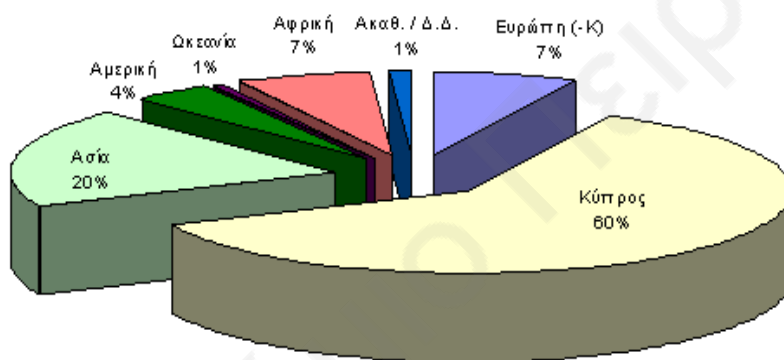
²⁰³ <http://www.oecd.org/greece/48407731.pdf>

²⁰⁴ Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, 2012. Μετανάστευση στην ΕΕ φοιτητών από τρίτες χώρες. Βασική μελέτη.

περίοδο 1968-1998 εμφανίζεται ως κύρια τροφοδότρια αλλοδαπών φοιτητών έως το 1998. Το υψηλό ποσοστό Κύπριων φοιτητών οφείλεται κυρίως στην εθνολογική ταυτότητα των δυο χωρών όπως επίσης στις διμερείς μορφωτικές και εκπαιδευτικές συμφωνίες αφού εκείνη την περίοδο δεν υπήρχαν ακαδημαϊκοί θεσμοί στην Κύπρο και η χώρα δεν αποτελούσε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη σχετική ιεραρχική κλίμακα, ύστερα από τους Κυπρίους, ακολουθούν οι Ασιάτες (20%), που προέρχονται κυρίως από τη Μέση Ανατολή και την Τουρκία, μετά σειρά έχουν οι Αφρικανοί και οι Ευρωπαίοι φοιτητές, με ποσοστό 7%, ενώ λιγότεροι είναι οι φοιτητές, οι οποίοι προέρχονται από την αμερικανική ήπειρο (4%), καθώς και την Ωκεανία (1%) ²⁰⁵ (Διάγραμμα 4.3).

Διάγραμμα 4.3

Προέλευση αλλοδαπών φοιτητών (γεωγραφική κατανομή) στην Ελλάδα (1968-1998)

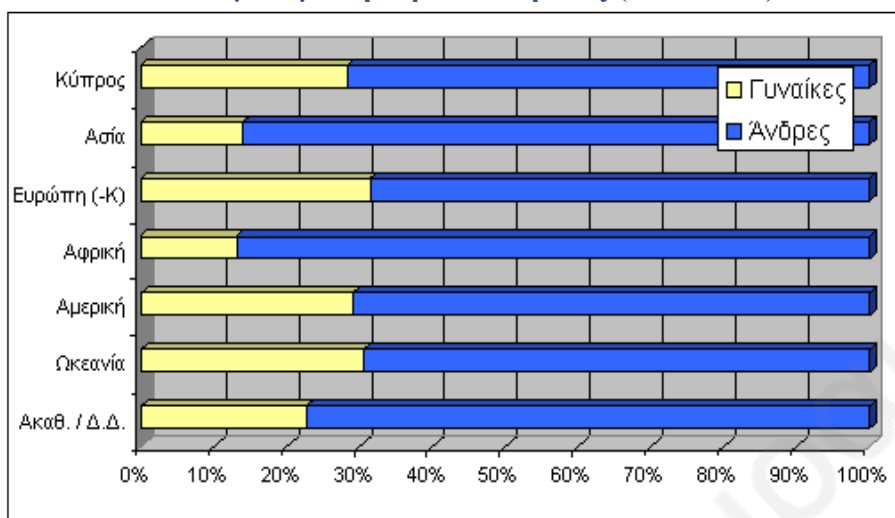
Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

Αυτή η ποσοστιαία αναλογία συνεχίζει να ισχύει και την τελευταία δεκαετία του 20ού αιώνα. Από την άλλη, θα πρέπει να επισημανθεί η μικρή αλλά αυξανόμενη παρουσία φοιτητών από χώρες της Ε.Ε. στην Ελλάδα, κάτι το οποίο παραπέμπει κυρίως στις διαδικασίες ενοποίησης, καθώς και στην πολιτική αναδιάρθρωση κρατών του ανατολικού τμήματος της Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα, παραπέμπει κυρίως στην εφαρμογή των προγραμμάτων φοιτητικής κινητικότητας (σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο), στη μετανάστευση από την κατάρρευση καθεστώτων του σοσιαλισμού στην Ανατολική Ευρώπη, καθώς και στην αλβανική μετανάστευση.

²⁰⁵ http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trantas_kokkinos.htm

Διάγραμμα 4.4

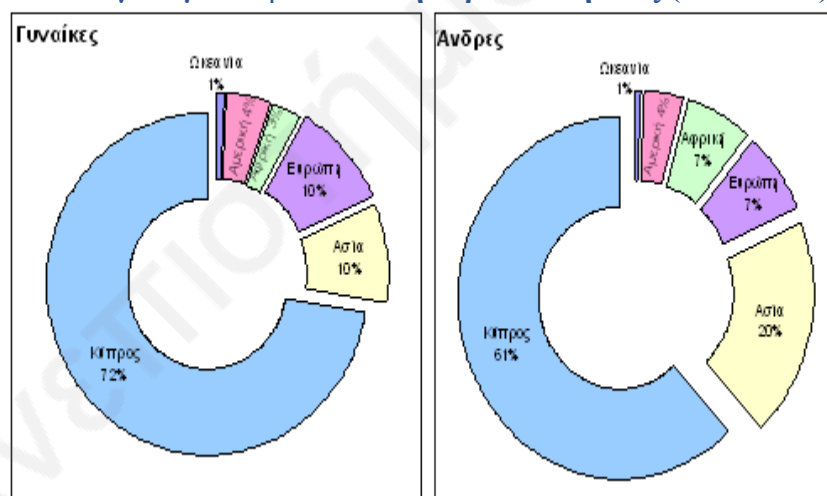
Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με την προέλευσή τους (1968-1998)

Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

Διάγραμμα 4.5

Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με το φύλο και την προέλευσή τους (1968-1998)

Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

Σύμφωνα με μελέτη της Εθνικής Τράπεζας²⁰⁶ τα ελληνικά πανεπιστήμια φιλοξενούν μικρό ποσοστό διεθνών φοιτητών παγκοσμίως μόλις το 0,7%, δηλαδή περίπου 30.000 φοιτητές. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ξένων φοιτητών στην Ελλάδα είναι εγγεγραμμένοι στα

²⁰⁶ <https://www.nbg.gr/greek/the-group/press-office/e-spot/reports/Documents/Education.pdf>

προπτυχιακά προγράμματα επειδή είναι χωρίς δίδακτρα είτε μέσω διμερών συμφωνιών χωρών (κυρίως με την Κύπρο) είτε είναι παιδιά μεταναστών (κυρίως από την Αλβανία) και Έλληνες νέοι της διασποράς (κυρίως από τη Γερμανία). Αυτό το γεγονός αντικατοπτρίζει τη χαμηλή ελκυστικότητα των ελληνικών πανεπιστημίων, η οποία επιβεβαιώνεται περαιτέρω από την παγκόσμια κατάταξη πανεπιστημίων όπου η Ελλάδα έχει κατά μέσο όρο κατάταξη στη θέση 590 το 2016, σε σύνολο 900 πανεπιστημίων παγκοσμίως (με έξι ελληνικά πανεπιστήμια που συμμετέχουν στις λίστες QS και μόνο δύο στα κορυφαία 500).

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα (καλύπτει 0,15 ανά τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού), έχει σημαντική συμβολή στη διεθνή κινητικότητα των φοιτητών (0,8% της παγκόσμιας αγοράς το 2004-2015). Η εξωστρέφεια των Ελλήνων φοιτητών αντικατοπτρίζεται στο υψηλό ποσοστό κινητικότητας που ανέρχεται σε 10% το 2015 έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου 3,5%. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι τα τελευταία 15 χρόνια, ο αριθμός των Ελλήνων φοιτητών (είτε στο προπτυχιακό, είτε στο μεταπτυχιακό επίπεδο) που επέλεξαν να συνεχίσουν τις τριτοβάθμιες σπουδές τους στο εξωτερικό μειώθηκε κατά το ήμισυ (σε 35.000 φοιτητές ετησίως το 2015 από 60.000 το 2000), με τις προπτυχιακές ετήσιες εγγραφές να αυξάνονται σε 47.000 το 2015 από 40.000 το 2000, ενώ συνολικά οι μεταπτυχιακές εγγραφές αυξήθηκαν σε 66.000 το 2015 από 13.000 το 2000. Έτσι, το μερίδιο αγοράς της Ελλάδας στην παγκόσμια αγορά έχει συρρικνωθεί σημαντικά (σε 0,8% το 2015 από περίπου 3% το 2000).

Με βάση στοιχεία της UNESCO 2017, στην Ελλάδα σπουδάζουν περίπου 17.000 φοιτητές από τους οποίους 2.500 η χώρα προέλευσης είναι εκτός της ΕΕ (Πίνακας 4.1).

Πίνακας 4.1

10 χώρες με το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών που σπουδάζουν στην Ελλάδα

α/α	Χώρα	Αριθμός φοιτητών
1	Κύπρος	12.259
2	Γερμανία	1.555
3	Αλβανία	1.206
4	Ρωσία	438
5	Ουκρανία	290
6	Γεωργία	146
7	Συρία	236

8	Ρουμανία	214
9	Αίγυπτος	185
10	Νιγηρία	158

Πηγή: UNESCO 2017

Πίνακας 4.2

10 χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό Ελλήνων φοιτητών

α/α	Χώρα	Αριθμός φοιτητών
1	Ηνωμένο Βασίλειο	10.025
2	Βουλγαρία	3.588
3	Κύπρος	3.537
4	Γερμανία	2.929
5	Ολλανδία	2.517
6	Γαλλία	2.307
7	Τουρκία	2.285
8	Ηνωμένες Πολιτείες	2.162
9	Ιταλία	1.890
10	Ρουμανία	959

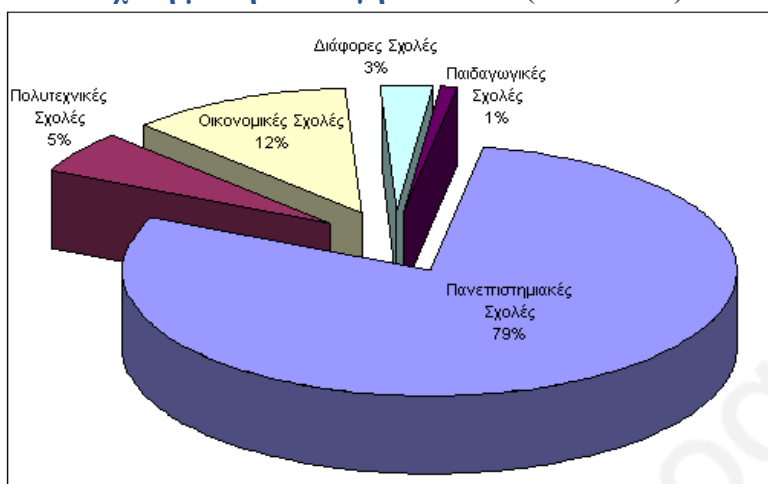
Πηγή: UNESCO 2017

4.6 Τομέας σπουδών

Στη μελέτη των Τραντά και Κόκκινου (2006) που αφορά την εικοσαετία 1968-1986, αναλύεται στην Ελλάδα η κατανομή της φοιτητικής μετανάστευσης σε σύγκριση με την επιλογή πεδίου σπουδών.

Διάγραμμα 4.6

Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, σε σχέση με την επιλογή σπουδών (1968-1986)

Πηγή: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

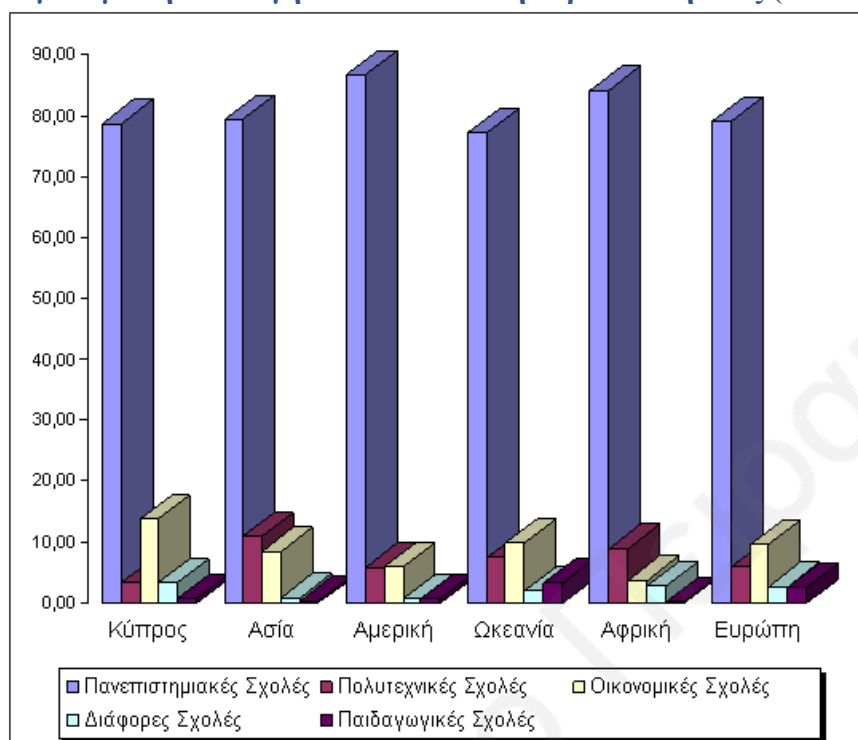
Το Διάγραμμα 4.6 απεικονίζει τις κοινωνικο-οικονομικές προσδοκίες που έχουν οι αλλοδαποί φοιτητές. Ειδικότερα, μόλις το 5% των αλλοδαπών φοιτητών εγγράφεται σε πολυτεχνικές σχολές, το 12% εγγράφεται σε οικονομικές σχολές (ΑΣΟΕΕ, Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά και Ανωτάτη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης), το 3%, σε διάφορες σχολές (Γεωπονική Σχολή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Σχολή Καλών Τεχνών και Ακαδημίες Σωματικής Αγωγής), το 1% σε παιδαγωγικές σχολές (Παιδαγωγικές Ακαδημίες και Σχολές Νηπιαγωγών), οι οποίες ανωτατοποιούνται το 1983, ενώ ποσοστό 79% εγγράφεται στη γενική κατηγορία Α.Ε.Ι..

Ανεξάρτητα από την προέλευση των μεταναστών φοιτητών, ως πρώτη επιλογή εμφανίζονται τα πανεπιστημιακά τμήματα. Στις προτιμήσεις όσων προέρχονται από Κύπρο και τον ευρωπαϊκό χώρο γενικότερα ως δεύτερη επιλογή είναι τα οικονομικά πανεπιστήμια, ενώ όσων φοιτητών προέρχονται από την Αφρική και την Ασία επιλογή τους είναι οι πολυτεχνικές σχολές με ποσοστά αντίστοιχα 11% και 9% (Διάγραμμα 4.7).²⁰⁷

²⁰⁷http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trantas_kokkinos.htm

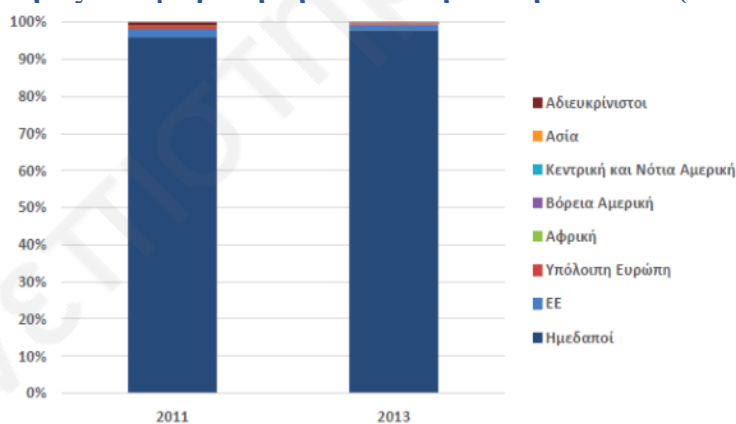
Διάγραμμα 4.7

Αλλοδαποί φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ποσοστιαία κατανομή) στην Ελλάδα, αναλογικά με την επιλογή σπουδών και την προέλευσή τους (1968-1986)

Διάγραμμα 4.8

Ερευνητές ΑΕΙ με βάση την εθνικότητα στην Ελλάδα (2011-2013)

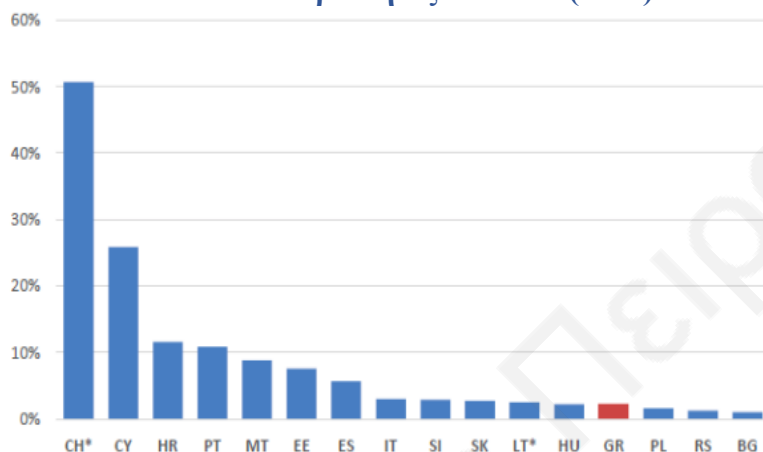

Πηγή: Eurostat Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Η παρουσία των αλλοδαπών ερευνητών στα ελληνικά ΑΕΙ είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Ειδικότερα, το ποσοστό των αλλοδαπών ερευνητών στα ελληνικά ΑΕΙ έφτασε το 2013 μόλις το 2,2%, από το 4,1% που ήταν το 2011. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών ερευνητών, προέρχονται από άλλα κράτη μέλη εντός της ΕΕ (το 1,5% των ερευνητών), όπως και από άλλες χώρες της

Ευρώπης (το 0,3%) (Διάγραμμα 4.8). Η Ελλάδα καταλαμβάνει τη 13η θέση, όσον αφορά το ποσοστό των αλλοδαπών ερευνητών, σε δείγμα 16 χωρών που αφορούν την εθνικότητα των συμμετεχόντων στα ΑΕΙ. Κάτω από την Ελλάδα βρίσκονται η Πολωνία (1,6%), η Σερβία (1,2%), καθώς και η Βουλγαρία (1%), ενώ το υψηλότερο ποσοστό αλλοδαπών ερευνητών βρίσκεται στην Ελβετία (50,7%), όπως και στην Κύπρο (25,9%) (Διάγραμμα 4.9).

Διάγραμμα 4.9
Αλλοδαποί ερευνητές στα ΑΕΙ (2013)

Πηγή: Eurostat Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Το χαμηλό ποσοστό της Ελλάδας σε αυτό τον δείκτη αποτελεί μια επιπλέον ένδειξη του χαμηλού βαθμού διεθνοποίησης των ελληνικών ΑΕΙ. Πιθανότατα υφίστανται δομικά εμπόδια, τα οποία και δυσκολεύουν την προσέλκυση αλλοδαπών ερευνητών. Σημαντικό γεγονός αποτελεί πως, η προσέλκυση αλλοδαπών ερευνητών αποτελεί έναν πολύ σημαντικό παράγοντα που αφορά την προώθηση του ποιοτικού ερευνητικού έργου σε χώρες, όπως είναι η Ελβετία και οι ΗΠΑ.

4.7 Ακαδημαϊκό επίπεδο

Αν θεωρηθεί δεδομένη η δυσκολία της ελληνικής γλώσσας, που αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς παράγοντες που δυσκολεύει την πρόσβαση στα ελληνικά πανεπιστήμια, κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα υπάρχουν και παράγοντες που ευνοούν τους αλλοδαπούς προπτυχιακούς φοιτητές να φοιτήσουν στην Ελλάδα, μερικοί από τους οποίους είναι:

- η έλλειψη της «πολιτισμικής απόστασης» μεταξύ της χώρας υποδοχής και των χωρών αποστολής,

- η θέσπιση συγκεκριμένου ποσοστού εισαγωγής αλλοδαπών φοιτητών, που προκύπτει από την πολιτική της προσέλκυσης αλλοδαπών φοιτητών από το ελληνικό κράτος στο πλαίσιο γεωπολιτικών συμμαχιών και διακρατικών συμφωνιών,
- η εύκολη εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση,
- η ελαστικότητα στη φοίτηση, όπως και η παροχή ευκαιριών ως προς την κατοχύρωση μαθημάτων και,
- η θέσπιση χαμηλών εξετάστρων και διδάκτρων, όπως και η δωρεάν φοίτηση.

Επομένως, η μετανάστευση με σκοπό τις ανώτατες σπουδές στην Ελλάδα προκύπτει από παράγοντες, οι οποίοι οδηγούν σε οικονομικές σκοπιμότητες, στη λειτουργική σύνδεση πολιτικών επιλογών και πολιτισμικών συγκλίσεων. Αποτελεί λοιπόν ένα τρόπο ανταπόκρισης στη φυγή των φοιτητών μεταναστών από τις χώρες αποστολής, εξαιτίας της ανυπαρξίας ακαδημαϊκών θεσμών, της πολιτικής καταπίεσης, της οικονομικής εξαθλίωσης, του υποβαθμισμένου επιπέδου της εκπαίδευσης που παρέχεται, της εμπλοκής σε πολεμικές συρράξεις, της δημογραφικής πίεσης, όπως και της ετοιμότητας του ίδιου του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, το οποίο δίχως να έχει τις απαραίτητες υποδομές κατόρθωνε δίχως σημαντικά προβλήματα να εντάσσει στα ελληνικά εκπαιδευτικά ιδρύματα τους μετανάστες φοιτητές. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι ενώ υπάρχει στην Ελλάδα η βούληση προσέλκυσης μεταναστών φοιτητών, αυτή δεν είναι συγκροτημένη καθώς δεν βασίζεται σε βασικά θεσμικά πλαίσια για την παροχή των απαιτούμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών.²⁰⁸

Το θεσμικό πλαίσιο της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει ενσωματώσει τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανώτατη τριτοβάθμια εκπαίδευση ψηφίζοντας μια σειρά νόμων. Ενδεικτικά μερικοί από τους πιο σημαντικούς νόμους είναι ο ν.3374/2005, ν.3549/2007 και ν.4009/2011. Ειδικότερα, ο νόμος 3374/2005 είχε σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, καθόρισε τους μηχανισμούς εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης των πανεπιστημίων και των τμημάτων τους, τη χρήση δεικτών αξιολόγησης και τη δημιουργία πιστωτικών μονάδων ECTS. Ιδρύθηκε ένας ανεξάρτητος οργανισμός η Αρχή Διασφάλισης Ποιότητας (ΑΔΠ), ο οποίος εγγυάται τη διαφάνεια των διαδικασιών αξιολόγησης, με αποστολή του να υποστηρίζει τα πανεπιστήμια στις προσπάθειές τους να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών τους. Η υιοθέτηση των προτεινόμενων αλλαγών σε ευρωπαϊκό επίπεδο σύμφωνα με τη διαδικασία της Μπολόνια

²⁰⁸ http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktikal/trantas_kokkinos.htm

υιοθετήθηκαν με την ψήφιση του νόμου 3549/2007 με στόχο τη δημιουργία προπτυχιακών προγραμμάτων σε ξένη γλώσσα.

Σε αυτό το πλαίσιο προωθήθηκαν αλλαγές που είναι ευνοϊκές και διευκολύνουν την επερχόμενη διεθνοποίηση των ΑΕΙ με την αναγνώριση των σπουδών και την κινητικότητα των φοιτητών, όπως είναι:

- η έκδοση ενός Ευρωπαϊκού Παραρτήματος Διπλώματος,
- η ανάπτυξη και η θεσμοθέτηση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Μεταφοράς των Πιστωτικών Μονάδων,
- η δυνατότητα των ελληνικών ΑΕΙ σε συνεργασία με ιδρύματα στο εξωτερικό να οργανώνουν κοινά πτυχία (joint degrees),
- η θεσμοθέτηση ειδικών διαδικασιών εσωτερικής καθώς και εξωτερικής αξιολόγησης των ΑΕΙ, με στόχο τη διασφάλιση ποιότητας της παρεχόμενης ανώτατης εκπαίδευσης με κριτήρια και διαδικασίες, τα οποία είναι κοινά για τον Ευρωπαϊκό Χώρο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Ο νόμος 4009/2011, ο οποίος ψηφίστηκε όταν η Ελλάδα βρισκόταν ήδη στον μηχανισμό οικονομικής υποστήριξης, προχώρησε περαιτέρω το προηγούμενο θεσμικό πλαίσιο δίνοντας στα ιδρύματα τη δυνατότητα οργάνωσης και προσφοράς προγραμμάτων σπουδών, σαν αποτέλεσμα της συνεργασίας των σχολών τους, είτε σε συνεργασία με διαφορετικά ιδρύματα ημεδαπής ή αλλοδαπής και σε ξένη γλώσσα.²⁰⁹

Η διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα έχει καθυστερήσει, ειδικά όταν άλλες χώρες της Ευρώπης έχουν ξεκινήσει από τη δεκαετία του 1970. Επιπρόσθετα, ακόμη δεν έχουν πλήρως εφαρμοστεί οι αλλαγές, οι οποίες έχουν συμφωνηθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης όπως και της Διακήρυξης της Bologna και αφορούν κυρίως τη διάρκεια και τη διάρθρωση των κύκλων σπουδών, όπως επίσης διευρύνουν τις επιλογές των φοιτητών στην οικοδόμηση των προγραμμάτων σπουδών, διευκολύνουν την κινητικότητα τους και ενισχύουν την ελκυστικότητα καθώς και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών συστημάτων ανώτατης εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, παραμένει περιορισμένος ο βαθμός της διεθνοποίησης των ελληνικών ΑΕΙ. Από την άλλη πλευρά, ενώ παραμένουν αναξιοποίητες οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες της παγκοσμιοποίησης της ανώτατης εκπαίδευσης, οι επιπτώσεις της γίνονται

²⁰⁹ Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2012). *Μετανάστευση στην ΕΕ φοιτητών από τρίτες χώρες*.

ιδιαίτερα εμφανείς, εξαιτίας της διαρροής επιστημόνων, αφού τα ελληνικά ΑΕΙ χάνουν όλο και περισσότερο τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα, ιδιαίτερα όσον αφορά τους μισθούς και τις περιβαλλοντικές συνθήκες (ευκαιρίες χρηματοδότησης, γραφειοκρατία, υποδομές, κ.λπ.).²¹⁰

Σύμφωνα με τον Zmas (2012), τρεις βασικοί παράγοντες οδήγησαν στην έλλειψη ανταγωνισμού των ελληνικών τριτοβάθμιων ιδρυμάτων:

- οι επιφυλάξεις της ακαδημαϊκής κοινότητας για την ανάληψη οποιασδήποτε επιχειρηματικής δραστηριότητας,
- ο εφησυχασμός να μην αναζητείται χρηματοδότηση λόγω του κρατικού προστατευτισμού, και
- του περιοριστικού αυτόνομου χαρακτήρα των ελληνικών πανεπιστημίων²¹¹.

Η εκπαιδευτική πολιτική της Ελλάδας αποσκοπεί στη διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των ελληνικών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων μέσω συνεργασιών με ξένα πανεπιστημιακά ιδρύματα, σύμφωνα με το νέο νομικό πλαίσιο για ξενόγλωσσα προπτυχιακά προγράμματα, την ανάδειξη της Ελλάδας ως διεθνή πόλο έλξης αλλοδαπών πολιτών, οι οποίοι επιθυμούν να σπουδάσουν στη χώρα και στην ενίσχυση του διεθνούς χαρακτήρα των ΑΕΙ. Αυτή η διεθνοποίηση έχει ως στόχους:

- την εκπόνηση κοινών προγραμμάτων σπουδών,
- τη συμμετοχή σε ξενόγλωσσα και θερινά προγράμματα της χώρας εκ μέρους των αλλοδαπών φοιτητών,
- την ανταλλαγή φοιτητών, τεχνογνωσίας, ερευνητών και ακαδημαϊκών, καθώς και
- άλλες μορφές συνεργασίας τις οποίες θα αποφασίσουν τα ίδια τα ιδρύματα.

Αυτά τα προγράμματα απευθύνονται αποκλειστικά σε αλλοδαπούς φοιτητές από χώρες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι απόφοιτοι λυκείων είτε αντιστοίχων σχολείων τουλάχιστον και εδρεύουν στην αλλοδαπή, με βασική προϋπόθεση να έχουν παρακολουθήσει τις τελευταίες δυο τάξεις του λυκείου ή του αντίστοιχου σχολείου σε χώρα της αλλοδαπής με πλήρη φοίτηση.²¹²

²¹⁰ Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2017). *Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις*.

²¹¹ Zmas A., (2012). *Financial crisis and higher education policies in Greece: between intra- and supranational pressures*, Higher Education, Springer.

²¹² <https://www.esos.gr/arthra/68029/diadykyaki-synantisi-k-mitsotaki-me-ekprosopoyis-amerikanikon-panepistimion>

Ήδη το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) με τα ΦΕΚ 2464/τ.Β'/21-6-2019 και 2979/τ.Β'/19-7-2019 ίδρυσε το πρώτο πρόγραμμα σπουδών πρώτου κύκλου στην αγγλική γλώσσα αποκλειστικά για πολίτες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Φιλοσοφική Σχολή του Καποδιστριακού με το Διεθνές Πανεπιστήμιο της Ελλάδος (ΔΙ.ΠΑ.Ε.), με τίτλο «BA Program in the Archaeology, History and Literature of Ancient Greece». Η ισχυρή παράδοση και πολιτιστική κληρονομιά προσφέρουν στην Ελλάδα μοναδικά πλεονεκτήματα στη δημιουργία προγραμμάτων σπουδών, ειδικά όταν πρόκειται για θέματα όπως η Κλασική Φιλολογία, η Γλωσσολογία, η Φιλοσοφία και τα Μαθηματικά.²¹³ Η ίδρυση προπτυχιακού προγράμματος σπουδών πρώτου κύκλου στην αγγλική γλώσσα διέπεται από :

- την παρ.1, άρθρο 44 του Ν.4009/2011,
- της παρ.14, άρθρο 83 του Ν.4485/2017,
- την παρ.2, άρθρο 13 του Ν.4485/2017,
- την παρ.4, άρθρο 70 του Ν.4610/2019.

Η δημιουργία προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στην αγγλική γλώσσα από τα ελληνικά ανώτατα ιδρύματα εκπαίδευσης είναι πραγματικότητα. Ωστόσο, ο αλλοδαπός φοιτητής και ιδιαίτερα ο φοιτητής που προέρχεται από χώρα εκτός ΕΕ, που θα έρθει να σπουδάσει στην Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίσει ένα μεγάλο όγκο πρακτικών προβλημάτων που η πολιτική ηγεσία δεν έχει προβλέψει την εύκολη αντιμετώπισή τους. Για παράδειγμα μια σειρά θεμάτων που αφορούν την εγκατάσταση και καθημερινή ζωή ενός αλλοδαπού φοιτητή για παράδειγμα η έκδοση ΑΦΜ, η οποία είναι απαραίτητη για μια σειρά δράσεις, όπως απόκτηση σύνδεσης κινητής τηλεφωνίας, υπογραφή συμβολαίου ενοικίασης ακινήτου, έκδοση λογαριασμού σε ελληνική τράπεζα, κ.ά.. Επίσης η πλατφόρμα academicid.minedu.gov.gr όπου καταχωρούνται όλοι οι Έλληνες φοιτητές είναι εξ ολοκλήρου στην ελληνική γλώσσα, το οποίο καθιστά αδύνατο για έναν αλλοδαπό φοιτητή να μπορέσει να κάνει την εγγραφή του στο σύστημα. Μια σειρά οικονομικών ελαφρύνσεων που απολαμβάνουν οι Έλληνες φοιτητές δεν προβλέπονται για τους αλλοδαπούς φοιτητές που φοιτούν στην Ελλάδα. Ένα επιπλέον πρόβλημα είναι η αναγνώριση εκ μέρους του Διεπιστημονικού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφόρησης (ΔΟΑΤΑΠ) των τίτλων σπουδών από τρίτες χώρες.²¹⁴

²¹³ <https://www.qs.com/impact-of-the-financial-crisis-on-greek-higher-education/>

²¹⁴ <https://www.kathimerini.gr/1059733/gallery/epikairothta/ellada/pws-8a-anoi3ei-o-dromos-gia-toys-3enoys-foithtes>

4.8 Οικονομική επίδραση

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι δωρεάν για προπτυχιακά και διδακτορικά προγράμματα σπουδών, σε σύγκριση με τη μέση χρέωση σε χώρες του ΟΟΣΑ με δίδακτρα κατά μέσο όρο \$2.700 για προγράμματα bachelor και \$2.200 για διδακτορικά προγράμματα. Η εισαγωγή σε τριτοβάθμια προγράμματα πρώτου βαθμού δεν είναι ανοιχτή: ο αριθμός εισαγομένων φοιτητών στα ιδρύματα ορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας. Η μέση αμοιβή για προγράμματα μάστερ είναι περίπου \$4.100 στην Ελλάδα, υψηλότερο από το μέσο όρο για χώρες με διαθέσιμα δεδομένα (περίπου \$3.400 στις χώρες του ΟΟΣΑ).

Οι διεθνείς φοιτητές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν πληρώνουν δίδακτρα, όπως και οι Έλληνες φοιτητές. Παρά τον υψηλό αριθμό αιτήσεων από διεθνείς φοιτητές, μόνο το 3% των συμμετεχόντων για πρώτη φορά σε προπτυχιακά προγράμματα και το 1% των συμμετεχόντων σε διδακτορικά προγράμματα είναι διεθνή - σε αντίθεση με τον ΟΟΣΑ κατά μέσο όρο 8% σε επίπεδο πτυχίου και 25% σε επίπεδο διδακτορικού - επειδή υπάρχουν διαδικασίες επιλογής και ο αριθμός των θέσεων που διατίθενται σε αυτές καθορίζεται από το νόμο. Όταν το 2010 η Ελλάδα αντιμετώπισε την οικονομική κρίση με εξωτερική βοήθεια η πίεση για μείωση του οικονομικού ελλείμματος όσο και η ανάγκη για επαναδιατύπωση του κράτους οδήγησαν στην υιοθέτηση αυστηρών δημοσιονομικών πολιτικών οι οποίες περιλάμβαναν και την αναδιάρθρωση της εκπαίδευσης²¹⁵.

4.9 Κοινωνική επίδραση

Στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα έντονες οι εξελίξεις που αφορούν την μετανάστευση. Η μεγάλη εισροή μεταναστών στη χώρα έχει προκαλέσει θεσμικές και άτυπες μεταβολές που είναι δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές, αλλά και πολιτικές. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με την ύφεση που είναι όλο και πιο έντονη, τη γενικότερη δεινή κατάσταση της ελληνικής οικονομίας και της κοινωνίας, καθώς και τις έντονες πιέσεις που επωμίζεται η κοινωνία και ειδικότερα τα μεσαία στρώματα, έχουν προκαλέσει έξαρση ισχυρών φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας.

²¹⁵ Zmas A., (2012). *Financial crisis and higher education policies in Greece: between intra- and supranational pressures*, Higher Education, Springer.

Σύμφωνα με μελέτη που διεξήγαγε το 2006, το δίκτυο για την Προώθηση των Πολυπολιτισμικών Μέσων Ενημέρωσης, «Μελέτη – Διερεύνηση Στάσεων και Απόψεων της Κοινής Γνώμης για την Λειτουργία των Community Media»²¹⁶, διαπιστώθηκε ότι οι σημαντικές θετικές στάσεις του δείγματος ως προς τους επαναπατρισθέντες, καθώς και τους αλλοδαπούς φοιτητές, ήταν μικρές και αδιάφορες προς τους οικονομικούς μετανάστες, αλλά και τους πρόσφυγες, θετικότερες όμως σε σύγκριση με το παρελθόν. Σε μια μικρή έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη για τους αλλοδαπούς φοιτητές, το 42% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι θεωρούν ρατσιστική και ξενόφοβη την ελληνική κοινωνία²¹⁷.

4.10 Επίλογος

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιήθηκε μελέτη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ελλάδας, η οποία διαχωρίζεται σε τρία επίπεδα πιστοποίησης γνώσης, που είναι ο πρώτος κύκλος σπουδών που αφορά προπτυχιακό επίπεδο, ο δεύτερος κύκλος σπουδών που αφορά μεταπτυχιακά προγράμματα και ο τρίτος κύκλος σπουδών που περιλαμβάνει την παρακολούθηση προγραμμάτων διδακτορικών σπουδών. Έπειτα, αναλύθηκαν οι διάφορες πολιτικές εισόδου που επικρατούν στη χώρα και είναι ιδιαίτερες σημαντικές για τη λειτουργία της, τόσο πριν, κατά τη διάρκεια όσο και μετά την οικονομική κρίση.

Στη συνέχεια εξετάστηκε ο αριθμός των διεθνών φοιτητών που εισέρχονται στη χώρα με σκοπό τις σπουδές και βρέθηκε, πως παρόλο που τα τελευταία χρόνια ο αριθμός των διεθνών φοιτητών, που επιλέγουν χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται σταθερά, η Ελλάδα δεν παρέχει ισχυρά κίνητρα για να προσελκύσει διεθνείς φοιτητές, πέραν αυτών που συνορεύει, δηλαδή την Κύπρο και τις Βαλκανικές χώρες. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση παρόλα αυτά θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην προσπάθεια οικονομικής ανάκαμψης της χώρας και σε άλλους τομείς της χώρας, όπως στην αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και στην αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών. Επιπρόσθετα διαπιστώθηκε ότι η μετανάστευση διεθνών φοιτητών στην Ελλάδα για λόγους σπουδών θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά την τριτοβάθμια εκπαίδευση στα εξής:

²¹⁶ www.diversity.commedia.net.gr/.../commedia_meleti.pdf

²¹⁷ https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/immigration-students/11b_greece_national_report_immigration_of_international_students_final_nov2012_gr_version_en.pdf

- θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας και κατ'επέκταση στην αύξηση της χρηματοδότησης των πανεπιστημίων,
- στην αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου δυναμικού ΑΕΙ,
- στη διεθνοποίηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα διπλωματική εργασία μελετήθηκαν οι θεωρίες της μετανάστευσης που έχουν δοθεί μέχρι και σήμερα, την εποχή δηλαδή που η μετανάστευση είναι πολύ πιο έντονη σε σύγκριση με παλιότερα. Οι περίοδοι μετανάστευσης στην Ευρώπη διαχωρίστηκαν σε τέσσερις περιόδους:

- μεταξύ των ετών 1945 και 1955,
- μεταξύ των ετών 1955 και 1973,
- μεταξύ των ετών 1973 και 1988,
- από το 1988 και έπειτα.

Επιπλέον, αναφορικά με τη μετανάστευση αναλύθηκαν τα είδη στα οποία διακρίνεται, τα πιο βασικά από τα οποία είναι η νόμιμη ή παράνομη μετανάστευση, η αναγκαστική ή εκούσια, η προσωρινή ή μόνιμη, καθώς και πολλά άλλα. Στην παρούσα μελέτη κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικά και τα αίτια που προκαλούν τη μετανάστευση, τα οποία μπορούν να επικεντρωθούν κυρίως σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο, αλλά και σε ατομικούς ή οικογενειακούς λόγους.

Δόθηκαν διάφοροι ορισμοί για τους διεθνείς φοιτητές, οι οποίοι είναι οι φοιτητές, που μετακομίζουν σε μια άλλη χώρα (την χώρα υποδοχής), με σκοπό τη φοίτηση σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, αναλύθηκαν διεξοδικά τα τρία κύματα μετανάστευσης φοιτητών τα οποία είναι:

- το πρώτο ανάμεσα στα έτη 1999 έως 2006,
- το δεύτερο από το 2006 έως το 2013 και
- το τελευταίο μεταξύ των ετών 2013 και 2020.

Επιπρόσθετα, στην έρευνα αυτή μελετήθηκαν οι χώρες υποδοχής που επιλέγουν συχνότερα να μεταναστεύσουν οι φοιτητές, η επιλογή των οποίων εξαρτάται κυρίως από τη γεωγραφική εγγύτητα και την πολιτιστική και ιστορική σχέση μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού, όπως επίσης και από άλλους παράγοντες που αναλύθηκαν διεξοδικά. Έπειτα, στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε εκτεταμένη έρευνα που αφορά στην παρουσία διεθνών φοιτητών, τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, όσο και στο Ηνωμένο Βασίλειο που κατέχουν αντίστοιχα τις δύο πρώτες θέσεις παγκοσμίως, ως χώρες προσέλκυσης διεθνών

φοιτητών. Φυσικά, από τη μελέτη δεν θα μπορούσε να παραληφθεί και η ανάλυση της Ελλάδας, ως χώρα υποδοχής ξένων φοιτητών.

Όσον αφορά τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αποτελούν τον πρώτο παγκόσμιο προορισμό για τους διεθνείς φοιτητές. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα διαχωρίζεται σε τέσσερα επίπεδα πιστοποίησης γνώσης:

- το associate degree,
- το πτυχίο Bachelor,
- το μεταπτυχιακό δίπλωμα και
- το διδακτορικό πτυχίο, η διάρκεια ετών στα οποία διαφέρει.

Υπάρχουν διάφορες πολιτικές εισόδου διεθνών φοιτητών που επικρατούν στη χώρα, με σημαντικότερες θεωρήσεις παραμονής για τους φοιτητές να είναι:

- οι θεωρήσεις F-1 για φοιτητές πλήρους φοίτησης,
- οι βίζες M-1 για φοιτητές πλήρους απασχόλησης,
- οι θεωρήσεις F-3 και M-3 για υπηκόους του Καναδά και του Μεξικού που μετακινούνται στις Ηνωμένες Πολιτείες για σπουδές πλήρους ή μερικής απασχόλησης και
- η βίζα J-1 για συμμετέχοντες στο πρόγραμμα ανταλλαγής.

Το τελευταίο χρονικό διάστημα οι υπεύθυνοι χάραξης της εκπαιδευτικής πολιτικής στις Ηνωμένες Πολιτείες προσπαθούν έντονα να βελτιώσουν το σύστημα μετανάστευσης για τους διεθνείς φοιτητές, εισάγοντας για τον σκοπό αυτό νομοσχέδια προς συζήτηση στο Κογκρέσο, που έχουν σαν στόχο τη διατήρηση όλο και περισσότερων διεθνών φοιτητών στην αγορά εργασίας της Αμερικής, ύστερα από την αποφοίτησή τους²¹⁸. Σε ορισμένες περιπτώσεις πολλά ακαδημαϊκά προγράμματα βασίζονται στην προτίμηση των διεθνών φοιτητών. Επίσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην έρευνα στο πεδίο των σπουδών STEM, προωθώντας την ερευνητική ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ. Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να έχουν αγγλικά προγράμματα για τους διεθνείς φοιτητές, ώστε να υποστηρίξουν τη γλωσσική τους ικανότητα. Οι γλωσσικοί φραγμοί θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ακαδημαϊκή επιλογή των φοιτητών, όπως επίσης και τη συμμετοχή τους σε διαφορετικές εκδηλώσεις, αλλά και την κατανόηση του πολιτισμού.

Τα πανεπιστήμια μπορούν να φιλοξενήσουν εργαστήρια, στα οποία οι διεθνείς φοιτητές θα εξοικειωθούν με τη χρήση της αγγλικής γλώσσας, και ειδικότερα στην καθημερινή χρήση της,

²¹⁸ Neil G. Ruiz, (2013), *America's Foreign Students and Immigration Reform*, *UpFront*. Available at www.brookings.edu/blogs/up-front/posts/2013/04/09-foreignstudents-ruiz.

καθώς και με τα κοινωνικά και πολιτιστικά ήθη της αμερικανικής κοινωνίας, προκειμένου να επικοινωνούν αποτελεσματικά, τόσο σε ακαδημαϊκό, όσο και σε μη ακαδημαϊκό περιβάλλον. Οι φοιτητές και καθηγητές των πανεπιστημίων πρέπει να γνωρίζουν την αξία της ενσωμάτωσης των διεθνών φοιτητών και να εκτιμήσουν την διαφορετικότητα μεταξύ τους. Το πρόγραμμα σπουδών θα πρέπει να είναι κατανοητό και να παρέχει πρόσβαση και ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους τους φοιτητές. Οι Αμερικανοί φοιτητές και το προσωπικό του ιδρύματος θα πρέπει να αναπτύξουν διαπολιτισμική ικανότητα, αλληλοεπιδρώντας με τους διεθνείς φοιτητές. Είναι επίσης σημαντικό να παρέχεται συμβουλευτική διδασκαλία προς τους διεθνείς φοιτητές, ώστε να πετύχουν στην ακαδημαϊκή τους πορεία.

Ο μεγαλύτερος αριθμός των φοιτητών που εισέρχονται στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με σκοπό τις σπουδές προέρχονται από την Κίνα και συνήθως οι περισσότεροι εξ αυτών επιλέγουν να σπουδάσουν, Διοίκηση Επιχειρήσεων και Μηχανολογία. Επιπλέον πολλοί είναι οι διεθνείς φοιτητές που επιλέγουν τις ΗΠΑ για μεταπτυχιακές σπουδές, που παρόλο που έχει διαπιστωθεί από έρευνες πως οι διεθνείς μεταπτυχιακοί φοιτητές στην εκπαίδευση είχαν μια πολύπλοκη εμπειρία σε ακαδημαϊκό και μη επίπεδο, είχαν μια σαφή αίσθηση του τι πρέπει να κάνουν ως μεταπτυχιακοί φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες. Αντιλαμβάνονταν αμέσως πως η φοιτητική τους ζωή επιβάλλει να είναι ανεξάρτητοι και να επικεντρωθούν στην ανάπτυξη της επαγγελματικής τους ικανότητας.

Ακόμη, από τη μελέτη διαπιστώθηκε ότι είναι πολύ σημαντική η μετανάστευση των φοιτητών για τη χώρα υποδοχής για λόγους σπουδών, τόσο σε οικονομικό και ακαδημαϊκό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, με τα πλεονεκτήματα να υπερτερούν των μειονεκτημάτων. Οι οικονομίες των αμερικανικών μητροπόλεων επωφελούνται από τους διεθνείς φοιτητές, οι οποίοι επενδύουν χρήματα στη διαβίωση και στην εκπαίδευση τους στο πανεπιστήμιο, σε όλη τη διάρκεια των σπουδών τους. Οι ξένοι φοιτητές αποτελούν σημαντικό πλεονέκτημα στις τοπικές αγορές, καλύπτοντας κενές θέσεις που απαιτούν ειδικές δεξιότητες και συμμετέχοντας στην ανάπτυξη και προώθηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Πολιτειών.

Οι διεθνείς φοιτητές στις Ηνωμένες Πολιτείες επιφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα, τόσο για τις μητροπόλεις των ΗΠΑ, όσο και για τις χώρες καταγωγής τους. Το πρόγραμμα θεώρησης F-1 επιτρέπει στους διεθνείς φοιτητές, που προέρχονται κυρίως από τις νεοεμφανιζόμενες οικονομίες, να αποκτήσουν πρόσβαση στην αμερικανική τριτοβάθμια εκπαίδευση, αποκτώντας δεξιότητες και γνώσεις που συχνά δεν είναι διαθέσιμες στις χώρες καταγωγής

τους. Οι διεθνείς φοιτητές σχηματίζουν διασυνοριακά δίκτυα που χρησιμεύσουν ως γέφυρες μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και των παγκόσμιων μητροπολιτικών περιοχών, καθώς τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ΗΠΑ εκπαιδεύουν μελλοντικούς επιστημονικούς, επιχειρηματικούς και πολιτικούς ηγέτες από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες του κόσμου.

Στη συνέχεια, η παρούσα μελέτη επικεντρώθηκε στην ανάλυση του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο αποτελεί το δεύτερο πιο δημοφιλή παγκόσμιο προορισμό για τους διεθνείς φοιτητές μετά τις ΗΠΑ. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα χωρίζεται σε τρία επίπεδα πιστοποίησης γνώσης:

- το Bachelor's degree with honors/non honors,
- το Master's degree και
- το Doctoral degree, η διάρκεια ετών στα οποία διαφέρει.

Οι πολιτικές εισόδου των διεθνών φοιτητών που επικρατούν στη χώρα είναι πολύ σημαντικές για τη χάραξη πολιτικής, τόσο στην κεντρική, όσο και στην τοπική εκπαιδευτική διοίκηση του Ηνωμένου Βασιλείου πριν, αλλά και μετά το Brexit. Οι πιο σημαντικές θεωρήσεις παραμονής των διεθνών φοιτητών είναι:

- η Short-term study visa,
- η Tier 4 (General) student visa και
- η Tier 4 sponsor institutions.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών που φτάνουν στο ΗΒ προέρχονται από την Κίνα, αναφορικά με τις χώρες εκτός ΕΕ, ενώ από τις χώρες εντός της ΕΕ, οι περισσότεροι φοιτητές προέρχονται από τη Γερμανία και συνήθως οι περισσότεροι επιλέγουν να σπουδάσουν Διοίκηση Επιχειρήσεων. Η κυβέρνηση του ΗΒ επιδιώκει την περαιτέρω προσέλκυση υψηλής ειδίκευσης διεθνών φοιτητών μέσω διεθνών εκπαιδευτικών συμφωνιών αν και την τελευταία δεκαετία οι αυστηρότεροι κανονισμοί μετανάστευσης έχουν επηρεάσει και τον τομέα της εκπαίδευσης θέτοντας αυστηρότερα κριτήρια εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, παροχής άδειας παραμονής, άδειας εργασίας παράλληλα με τη φοίτηση και καταργώντας ορισμένους τύπους αδειών παραμονής. Το ΗΒ είναι από τα πρώτα μέλη υπογραφής της Διακήρυξης της Μπολόνια (1999) και συμμετέχει στο πρόγραμμα Erasmus, όμως από 31/12/2020 λόγω της αποχώρησης του ΗΒ από την ΕΕ δεν θα συμμετέχει στο πρόγραμμα ανταλλαγής φοιτητών. Για αυτό το λόγο η κυβέρνηση εξετάζει το ενδεχόμενο ανεύρεσης άλλης διαδικασίας. Από τη μελέτη που έχει προηγηθεί διαπιστώθηκε ότι είναι πολύ σημαντική η

μετανάστευση των φοιτητών για λόγους σπουδών, τόσο σε ακαδημαϊκό, όσο και σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο.

Κατόπιν, μελετήθηκε η περίπτωση της Ελλάδας σαν χώρα προσέλκυσης διεθνών φοιτητών. Όσον αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα, διαχωρίζεται σε τρία βασικά επίπεδα πιστοποίησης γνώσης, που είναι:

- το προπτυχιακό επίπεδο,
- τα μεταπτυχιακά προγράμματα και
- τα προγράμματα διδακτορικών σπουδών.

Υπάρχουν διάφορες πολιτικές εισόδου διεθνών φοιτητών που επικρατούν στη χώρα, αλλά πρώτα από όλα θα πρέπει οι διεθνείς φοιτητές να γίνουν δεκτοί σε κάποιο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Ελλάδας και να έχουν τη δυνατότητα εξασφάλισης των εξόδων που απαιτούνται, τόσο για τις σπουδές τους, όσο και για τη γενικότερη διαβίωση στη χώρα. Κάθε χρόνο, οι διεθνείς φοιτητές έχουν τη δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής του μηχανογραφικού δελτίου, σύμφωνα με την οποία μπορούν να συμπληρώνουν το μηχανογραφικό αυτό δελτίο εξ αποστάσεως. Η θεώρηση εισόδου αποτελεί τη βασική προϋπόθεση χορήγησης της άδειας διαμονής. Επομένως, οι διεθνείς φοιτητές, που προέρχονται από χώρες εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να εισαχθούν σε ελληνικό πανεπιστήμιο, αν πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις²¹⁹:

- τουλάχιστον ο ένας από τους δύο γονείς τους να μην έχει ελληνική καταγωγή, ενώ οι ίδιοι θα πρέπει να είναι υπήκοοι της χώρας που έχουν αποφοιτήσει και
- να έχουν παρακολουθήσει με πλήρη φοίτηση τις δύο τελευταίες τάξεις του Λυκείου, είτε αντίστοιχου σχολείου της χώρας καταγωγής τους.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των φοιτητών που φτάνουν στην Ελλάδα για σπουδές προέρχονται κυρίως από την Κύπρο και ένας μικρότερος αριθμός από τις Βαλκανικές χώρες (καθώς έχει κοινά σύνορα) και συνήθως επιλέγουν να σπουδάσουν στη γενική κατηγορία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι.). Το τελευταίο χρονικό διάστημα, παρόλο που ο αριθμός των διεθνών φοιτητών, οι οποίοι επιλέγουν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξάνεται σταθερά, η Ελλάδα δεν προσελκύει σημαντικό αριθμό διεθνών φοιτητών, λόγω του ότι δεν παρέχει ισχυρά κίνητρα για τη φοίτηση και διαμονή διεθνών φοιτητών.

²¹⁹ <https://g2red.org/el/prerequisites-for-entry-to-greek-universities-for-foreigners-who/>

Ειδικότερα, η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας και σε άλλους τομείς, όπως είναι η αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και η αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών.

Επίσης, έγινε αναφορά στη Διακήρυξη της Μπολόνια η οποία καταδεικνύει πόσο αναγκαία και σημαντική είναι η δημιουργία συγκρίσιμων και συνεκτικών συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την προώθηση της κινητικότητας των φοιτητών, με στόχο έναν ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο ανώτατης εκπαίδευσης, καθιστώντας παράλληλα την ευρωπαϊκή τριτοβάθμια εκπαίδευση πιο «προσιτή και χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και πιο ελκυστική και ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο»²²⁰.

Επιπλέον, στην παρούσα μελέτη αναλύθηκαν και οι πρόσφατες επιπτώσεις που έχει η πανδημία Covid-19 στη μετανάστευση διεθνών φοιτητών. Αρχικά, η εξέλιξη της πανδημίας απαιτεί από τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να κάνουν ευέλικτες και έγκαιρες αλλαγές στις οδηγίες και τις υπηρεσίες που προσφέρουν, τόσο σε εγχώριους, όσο και σε διεθνείς φοιτητές. Τα ιδρύματα αντιμετωπίζουν νέες ευκαιρίες και προκλήσεις στους τρόπους διδασκαλίας τους, καθώς και στην παροχή υπηρεσιών. Ενώ οι προσεγγίσεις στη διδασκαλία ενδέχεται να επεκτείνονταν, ώστε να περιλαμβάνουν εικονικές και υβριδικές λειτουργίες. Η πανδημία Covid-19 έχει ωθήσει την πλειονότητα των ιδρυμάτων να συμπεριλάβουν σε μεγάλο ποσοστό την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Για το 92% των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, η προσέγγισή τους στη διδασκαλία το φθινόπωρο θα είναι σε αντίθεση με οποιοδήποτε άλλο εξάμηνο στο παρελθόν, παρέχοντας την ευκαιρία να επεκτείνουν τις μεθόδους διδασκαλίας τους στο μέλλον και να μάθουν νέες πρακτικές διδασκαλίας.

Ο εξελισσόμενος χαρακτήρας του Covid-19 θα απαιτήσει επίσης από τα ιδρύματα να συνεχίσουν να είναι ευέλικτα καθώς εξελίσσεται η πανδημία. Η ανθεκτικότητα των σπουδών στο εξωτερικό δείχνει ότι ενώ τα προγράμματα ακυρώνονται επί του παρόντος, τα ιδρύματα δίνουν προτεραιότητα στην προώθηση προγραμμάτων σπουδών στο εξωτερικό σε μελλοντικά εξάμηνα.

²²⁰ https://ec.europa.eu/education/policies/higher-education/bologna-process-and-european-higher-education-area_el

Ανακεφαλαιώνοντας στην παρούσα εργασία είδαμε ότι η μετανάστευση διεθνών φοιτητών για λόγους σπουδών στις χώρες που αναφέρθηκαν επηρεάζει θετικά την τριτοβάθμια εκπαίδευση για τους ακόλουθους λόγους:

- Τα πανεπιστήμια οφείλουν να υιοθετούν ένα ευρύ φάσμα προτύπων αναφοράς ώστε να παρέχουν υψηλή εκπαίδευση και να είναι ανταγωνιστικά.
- Η υψηλή ζήτηση των πανεπιστημίων στις ΗΠΑ και ΗΒ επέφερε την θεσμοθέτηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και της μεταναστευτικής πολιτικής για λόγους εκπαίδευσης καθώς και τη συνεχή επικαιροποίησή τους, π.χ. το ΗΒ από το 2019 έθεσε σε εφαρμογή τη *Διεθνή Εκπαιδευτική Στρατηγική* προκειμένου να αυξήσει τους διεθνείς φοιτητές κατά 600.000 έως το 2030. Στην Ελλάδα ψηφίστηκαν νόμοι ώστε να εναρμονιστεί με τις οδηγίες της Διαδικασίας της Μπολόνια σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Τα πανεπιστήμια για να προσελκύσουν διεθνείς φοιτητές δημιουργούν αγγλικά προγράμματα σπουδών π.χ. η δημιουργία αγγλόφωνων προπτυχιακών προγραμμάτων στην Ελλάδα. Οι αγγλόφωνες χώρες διεξάγουν σεμινάρια εκμάθησης αγγλικής γλώσσας ώστε να βοηθήσουν τους διεθνείς φοιτητές να παρακολουθήσουν τα προγράμματα σπουδών.
- Σε ορισμένες περιπτώσεις οι διεθνείς φοιτητές υπαγορεύουν τη δημιουργία νέων ακαδημαϊκών προγραμμάτων ή/και βοηθούν στη συνέχιση της λειτουργίας προγραμμάτων σπουδών.
- Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην έρευνα στο πεδίο σπουδών STEM.
- Προωθούν την ερευνητική ανταγωνιστικότητα στις χώρες που σπουδάζουν .
- Αποτελούν σημαντικό χρηματοοικονομικό εργαλείο τόσο για τα πανεπιστήμια όσο και για τις τοπικές κοινωνίες.
- Μέσω των διδασκτρων που καταβάλλουν (σε ορισμένες περιπτώσεις υψηλότερα από τους γηγενείς φοιτητές) συμβάλλουν στην ανάπτυξη των πανεπιστημίων.
- Μεγάλο ποσοστό διεθνών φοιτητών έχουν άριστες ακαδημαϊκές επιδόσεις και επιδρούν θετικά στο επίπεδο των γηγενών φοιτητών.
- Αυξάνονται οι διεθνείς συνεργασίες και δραστηριότητες μεταξύ των πανεπιστημίων.
- Οι διεθνείς φοιτητές αλληλοεπιδρούν με την ακαδημαϊκή κοινότητα και αυξάνουν την πολιτιστική ποικιλομορφία και τη διεθνοποίηση των πανεπιστημίων και βοηθούν στη δημιουργία ενός διεθνούς μαθησιακού περιβάλλοντος.
- Ενισχύουν το “soft power” των χωρών που έχουν σπουδάσει.

- Αποτελούν κοινωνικό και οικονομικό όφελος και για τη χώρα τους και για τη χώρα υποδοχής.
- Εάν παραμείνουν στη χώρα υποδοχής για να εργαστούν συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της έλλειψης εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού.
- Οι ΗΠΑ και το ΗΒ προσελκύουν νέες γενιές ξένων ηγετών και αξιωματούχων, με αυτό τον τρόπο διατηρείται η διεθνής φήμη τους και μακροπρόθεσμα δημιουργούνται κοινωνικά, πολιτικά και εμπορικά οφέλη με άλλες χώρες.

Η προσέλκυση διεθνών φοιτητών από τις ΗΠΑ, το ΗΒ και πρόσφατα στην Ελλάδα αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής τους, για τη διεθνοποίηση της εκπαίδευσης. Ως αποτέλεσμα η μετανάστευση των διεθνών φοιτητών προκάλεσε μεταρρυθμίσεις στην εθνική τριτοβάθμια εκπαιδευτική πολιτική των χωρών που αναφέρθηκαν στην παρούσα εργασία. Ιδιαίτερα οι ΗΠΑ και το ΗΒ θεσμοθέτησαν διαδικασίες οι οποίες συγκερνούν τις διαφορές των εθνικών προελεύσεων των φοιτητών καθώς ενισχύουν την ακαδημαϊκή αριστεία και την πολιτιστική ποικιλομορφία των πανεπιστημίων που φοιτούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη βιβλιογραφία

- Akanwa E., (2015). *International Students in Western Developed Countries: History, Challenges, and Prospects*, Journal of International Students, Vol. 5, pp. 271-284.
- Altbach P.G., Knight J., (2007). *The internationalization of higher education: Motivations and realities*. Journal of Studies in International Education, Vol. 11 (3-4), pp. 290-305.
- Andrade M. S., Evans N. W., Hartshorn K. J., (2014). *Linguistic Support for Non-native English Speakers: Higher Education Practices in the United States*. Journal of Student Affairs Research and Practice, Vol 51 (2), pp. 207–21.
- Archer, W. (2015). *International Undergraduate students-The UK's competitive advantage* Executive summary. Available on line at:
https://www.timeshighereducation.com/sites/default/files/breaking_news_files/international_undergraduate_students_-_the_uk's_competitive_advantage_report_v3.pdf
- Australian Education International, (2010). *Export income to Australia from education services in 2009*. Research Snapshot. NAFSA.
- Batalova, J. Z., Zong, J. (2016, May 11). *International Students in the United States in 2015*. Migrationpolicy.Org. Available on line at:
<https://www.migrationpolicy.org/article/international-students-united-states-2015>
- Benzie H. J., (2010). *Graduating as a 'Native Speaker': International Students and English Language Proficiency in Higher Education*. Higher Education Research & Development, Vol 29 (4), pp. 447–59.
- Bergerhoff J., Borghans L., Seegers P.K., van Veen T., (2013). *International education and economic growth*. IZA Journal of European Labor Studies, Vol. 2 (3).
- Berry, J. W., (2005). *Acculturation: Living successfully in two cultures*. International Journal of Intercultural Relations, Vol. 29, pp. 697-712.
- Biddle Sh., (2002). *Internationalization: Rhetoric or Reality?* American Council of Learned Societies Occasional Paper, No.56.
- Bista K., (2016). *(Re) Examining the Research on International Students: Where Are We Today?* Journal of International Students, Vol. 6(2), pp. I-X.
- Bista K., Foster C., (2016). *Campus Support Services, Programs, and Policies for International Students*. Hershey, PA: IGI Global.

- Bohning R.W., (1984). *Studies in international labour migration*. London: Macmillan.
- Borjas, G.J., (1990). *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S. Economy*. Basic Books, New York.
- Borjas G.J., (2004). *Do foreign students crowd out native students from graduate programs?* NBER Working Paper no.10349, pp. 1–25.
- Beauchamp, R. (2020). *Cooperative Education (Professional Work Experience + Degree) Finding an internship in the USA*. Www.Studyusa.Com. Available online at: <https://www.studyusa.com/en/a/57/cooperative-education-professional-work-experience-degree-finding-an-internship-in-the-usa>
- Brooks, R. (2015). *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*, University and College Union, London, Available online at: http://www.ucu.org.uk/media/pdf/1/8/Impact_of_UK_immigration_policies_on_students_and_staff_in_further_and_higher_education.pdf
- Burrows, B. (2020). *What is the Difference Between OPT and CPT?* Www.Studyusa.Com. Available online at: <https://www.studyusa.com/en/a/1238/what-is-the-difference-between-opt-and-cpt>
- Castells M., (1989). *The informational city: information technology, economic restructuring and the urban-regional process*. Oxford: Basil Blackwell.
- Celleja D., (2000). *The world at your door*. Canadian Business, vol. 73, no. 20, pp. 108.
- Choudaha R., (2012). *The Rise of 'Glocal' Students and Transnational Education*. The Guardian.
- Choudaha, R., Li C., (2012). *Trends in International Student Mobility*. World Education News & Reviews. New York: World Education Services.
- Choudaha R., (2017). *Three waves of international student mobility (1999–2020)*. Studies in Higher Education, Vol. 42:5, pp. 825-832.
- Choudaha, R., de Wit. H., (2014). *Challenges and Opportunities for Global Student Mobility in the Future: A Comparative and Critical Analysis*. Internationalization of Higher Education and Global Mobility, edited by B. Streitwieser, pp. 19–33. Oxford: Symposium Books Ltd.
- Choudaha, R., Hu D., (2016). *With Poor Job Prospects for Chinese Students, Is It Still Worth Investing in a US Education?* South China Morning Post.

- Clark, N., (2014). *The Bologna process as a model for regional integration*. In World education news & review.
- Constantine M. G., Kindaichi M., Okazaki S., Gainor K.A., Baden A.L., (2005). *A qualitative investigation of the cultural adjustment experiences of Asian international college women*. Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology, vol. 11, no. 2, pp. 162–175.
- Department of Business, Innovation and Skills, (2013). *The Wider Benefits of International Higher Education in the UK* (Research Paper Number 128) London, BIS. Available online at: <https://www.gov.uk/government/publications/international-higher-education-in-the-uk-wider-benefits>
- Dustmann C., Weiss Y., (2007). *Return migration: theory and empirical evidence from the UK*. British Journal of Industrial Relations, Vol. 45(2), pp. 236-256.
- Eggin H., West P., (2010). *The Global Impact of the Financial Crisis: Main Trends in Developed and Developing Countries*. Higher Education Management and Policy Vol.22(3), pp. 1–16.
- European Commission, (2016). *Proposal for a Directive of the European Parliament and the Council on the Conditions of Entry and Residence of Third-country Nationals for the Purposes of Highly Skilled Employment*.
- Gardner W., (eds). *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, New York: Pergamon Press, pp. 186-225.
- Glytsos N., (1988). *Remittances in temporary migration: a theoretical model and it's tasting with the Greek-German experience*. Review of Words Economics, Vol. 3, pp. 124.
- Gov. UK, (2019). *UK announces 2-year post-study work visa for international studies*.
- Gurak, D.T., Caces F., (1992). *Migration Networks and the Shaping of Migration Systems*. International Migration Systems: A Global Approach by Kritz et al. Oxford, Clarendon Press.
- Hammer M. R., Bennett M. J., Wiseman R., (2003). *The intercultural development inventory: a measure of intercultural sensitivity*, International Journal of Intercultural Relations, Vol. 27, pp. 421–443.
- Harris, J.R., Todaro, M.P., (1970). *Migration, Unemployment and Development, a Two-sector Analysis*. American Economic Review, 60.

- Hatziprokopiou P., (2005). *Migration and changing urban geographies in the European South: Evidence from the case of Immigrants in Thessaloniki*. Migration and Ethnic themes (Migraciske etnicke teme 1/2/2006), Vol. 22, pp. 113-121.
- Hawthorne L., (2010). *Demography, Migration and Demand for International Students*. In *Globalization and Tertiary Education in the Asia-Pacific – The Changing Nature of a Dynamic Market*, edited by C. Findlay and W. Tierney, pp. 91–120. Singapore: World Scientific Press.
- Higher Education Policy Institute (HEPI), (2015). *What do prospective students think about international students?* Report 74.
- Higher Education Policy Institute (HEPI), (2017). *The determinants of international demand for UK higher education*, pp.9.
- Hoxby C. M., (1998). *Do immigrants crowd disadvantaged American natives out of higher education?* D. S. Hamermesh & F. D. Bean (Eds.), *Help or hindrance? The economic implications of immigration for African-Americans*, pp. 282–321. New York: Russell Sage Foundation.
- Hubble S., Bolton P., (2020). *International and EU students in higher education in the UK*. Briefing Paper Number CBP 7976, House of Commons.
- Hugo G.J., (1981). *Village-community ties, village norms, and ethnic and social networks: a review of evidence from the Third World*, In: Gordon F. DeJong and Robert W. Gardner (eds), *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, New York: Pergamon Press, pp. 186-225.
- Hull W.F., (2009). *Foreign Students in the United States of America: Coping Behavior within the Education Environment*, Praeger, New York.
- Institute for Public Policy Research, (2013). *Britain Wants You! Why the UK should commit to increasing international student numbers*. London, IPPR.
- Institute of International Education (IIE), (2015). *International Student Enrollment Trends, 1948/49-2014/15*, Open Doors Report on International Educational Exchange, Washington.
- Institute of International Education, 2009/10-2010/11. *Top 25 places of origin of international students*, Open Doors Report on International Educational Exchange, 011.
- IPPR, 2016. *Destination Education Reforming Migration Policy in International Students to Grow the UK's Vital Education Exports*, pp.8.
- Japan Student Services Organization, 2010. *International Students in Japan 2010*.

- Johnson, K. A. C. (2018). *9/11 and International Student Visa Issuance*. Journal of Studies in International Education, Vol. 22 (5), pp.393–413.
- Jourdini M., (2012) *The Impact of International Students on American Students and Faculty at an Appalachian University*, Eastern Kentucky University, Retrieved from Encompass.
- Kuptsch, C., Pang E. F., (2006). *Competing for Global Talent*. Geneva: International Labour Organization.
- Lawson C., (2014). *International Higher Education Student Satisfaction with Opportunities for Work Experience and Employment in Australia*. Department of Education.
- Lewis W. A., (1954). *Economic development with unlimited supplies of labor*. The Manchester School of Economic and Social Studies, Vol. 22, pp. 139-191.
- Marino, J. (2007). *Globalization of college campuses-Enriching our lives*. National Consortium for Specialized Secondary Schools of Mathematics, Science and Technology Journal, 13 (1), 20-21. Retrieved from ERIC database.
- Massey D.S., Espana F.G., (1987). *The social process of international migration*. Science 237, pp. 733-738.
- Massey D.S., (1990). *The social and economic origins of immigration*. Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 510, pp. 60-72.
- Massey D.S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A., Taylor J.E., (1993). *Theories of international migration: a review and appraisal*, Population and Development Review, Vol. 19(3).
- Matthews D., (2016). *Chinese Student Market: Can the West Weather a Perfect Storm?* Times Higher Education, May 26.
- Mayhew K., (2017). *UK higher education and Brexit*, Author Notes, Oxford Review of Economic Policy, Vol. 33, Issue suppl_1, pp. S155-S161.
- Migration advisory committee, (2018). *Impact of international students in the UK*.
- Mngo Z.Y., (2019). *Probing the progress of the external dimension of the Bologna process*. PSU Research Review Journal, Vol. 3 (3), pp. 2398-4007.
- Morawska E., (1990). *The sociology and historiography of immigration*. In Virginia yans-McLaughlin (ed.), *Immigration Reconsidered: History, Sociology and Politics*, New York: Oxford University Press, pp. 187-240.

- Morris M., Murray Chr., Murphy St., (2016). *Destination Education, Reforming Migration Policy on international Students to Grow the UK's Vital Education Exports*. Report, Institute for Public Policy Research (IPPR).
- Najar, N., Saul N., (2016). *'Is It Safe?' Foreign Students Consider College in Donald Trump's U.S.*. The New York Times.
- National Research Council, (2005). *Policy Implications of International Graduate Students and Postdoctoral Scholars in the United States*. Washington, DC: National Academies Press.
- News, T. (2020). *Universities consider chartering planes for international students*. Thepienews.com. Retrieved from <https://thepienews.com/news/unis-consider-charter-flights-for-international-students/> .
- Neymotin, Fl., (2009) *Immigration and its effect on the college-going outcomes of natives*, article in *Economics of Education Review*, Volume 28(5), pp. 538-550.
- Obst D., Forster J., (2005). *Perceptions of European higher education country report: USA*. In Academic Cooperation Association Secretariat (Ed.), *Perceptions of European higher education in third countries*.
- OECD, (2001). *International Mobility of the Highly Skilled*. Paris: OECD Publishing.
- OECD, (2005). *Education at a Glance 2005: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- OECD, (2010). *Education at a Glance 2010: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- OECD, (2015). *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.
- Office for international statistics, (2017). *An update on our progress towards developing a better understanding on student migration to and from the UK since the April 2017 update*. International student migration research update.
- Ozturgut O., Murphy C., (2009). *Literature vs. practice: challenges for international students in the U.S.*. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, vol. 22, no. 3, pp. 374–385.
- Pandit, K., (2007). *The Importance of International Students on Our Campuses*. *Yearbook of the Association of Pacific Coast Geographers*, Retrieved from Academic Search Premier database Vol. 69, pp. 156-159.
- Peterson, D.M., Briggs, P., Dreasher, L., Horner, D.D., Nelson. Tr., (1999). *Contributions of International Students and Programs to Campus Diversity*, *NEW DIRECTIONS FOR STUDENT SERVICES*, no. 86, Summer 1999, Jossey-Bass Publishers, pp. 67-77.

- Petras E.M., (1981). *The global labor market in the modern world-economy*. In Mary M. Kritz, Charles B. Keely and Silvano M. Tomasi (eds.), *Global Trends in Migration: Theory and Research on international Population Movements*, Staten Island, NY: Center for Migration Studies, pp. 44-63.
- Pickert S., (2001). *Changing views about international activities in American teacher education programs*. Retrieved from Eric database.
- Population Briefing, International student migration, (2016). *What do the statistics tell us?* Office for National Statistics.
- Portes A., Walton J., (1981). *Labor, Class and the International System*. New York: Academic Press.
- Rachel A., Smith, Nigar G., Khawaja (2011). *A review of the acculturation experiences of international students*. *International Journal of Intercultural Relations*, Vol35(6), pp.699-713.
- Ranis G., Fei J.C.H., (1961). *A theory of economic development*. *American Economic Review*, Vol. 51, pp. 533-565.
- Redden E., (2013). *Conditional Admission and Pathway Programs Proliferate*. *Inside Higher Ed*, January 3.
- Richardson S., (2015). *Enhancing Cross-Border Higher Education Institution Mobility in the APEC Region*. Singapore: APEC Secretariat.
- Ruiz N.G., (2014). *Global Cities Initiative a joint project of Brookings and jpmorgan chase*. *The Geography of Foreign Students in U.S. Higher Education: Origins and Destinations*.
- Sassen S., (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. Princeton: Princeton University Press.
- Schulte S., Choudaha R., (2014). *Improving the Experiences of International Students*. *Change: The Magazine of Higher Learning*, Vol. 46 (6), pp. 52–58.
- Sjaastad L.A., (1962). *The costs and returns of human migration*. *Journal of Political Economy*, Vol. 70(5), pp. 80-93.
- Tapinos G., Delaunay D., (2000). *Can one really talk of the globalization of migration flows?* In *Q Globalisation, Migration and Development*, OECD, Paris Weiner.
- Taylor J.E., (1986). *Differential migration, networks, information and risk*, In: Oded Stark (ed.), *Research in Human Capital and Investment, Migration, Human Capital and Development*, Greenwich, Conn: JAI Press, Vol. 4, pp. 147-171.

- Teichler U., (2003). *The future of higher education and the future of higher education research* in Journal of Studies, article in International Education, Vol. 7(4), pp. 312-341.
- Teichler U., (2012). *International Student Mobility in Europe in the Context of the Bologna Process*. Research in Comparative and International Education, Vol.7(1), pp.3-39.
- Tiebout Ch. M, (1956). *A Pure Theory of Local Expenditures*. Journal of Political Economy, Vol. 64, No. 5, pp. 416-424.
- Todaro M.P., Maruszo L., (1987). *Illegal migration and US immigration reform: a conceptual framework*. Population and Development Review, Vol. 13, pp. 101-114.
- Todaro M.P., (1989). *Economic Development in the Third World*. New York: Longman.
- UNESCO Science Report: towards 2030.
- Universities UK, (2014). *International Students in Higher Education: the UK and its Competition*. London, UK.
- University and College Union, (2015). *The impact of UK immigration policies on students and staff in further and higher education*.
- Varghese N.V., (2012). *Higher Education Reforms and Revitalization of the Sector*. Higher Education Forum, Hiroshima University, Vol. 9, pp. 52-53.
- Varghese N.V., (2013). *A study of selected countries in Africa By, Policy Forum on governance reforms in higher education in Africa Nairobi Safari Lodge, Kenya*. UNESCO.
- Wallerstein I., (1974). *The modern world systems, capitalist agriculture and the origins of the European World Economy in the Sixteenth Century*. New York: Academic Press.
- Weiner W., (1987). *Educational inequality among White and Mexican-origin adolescents in the American Southwest: 1990*. Sociology of Education, Vol. 69, pp. 142-158.
- Witte, J., Wende M., & Huisman J., (2008) *Blurring boundaries: how the Bologna process changes the relationship between university and non-university higher education in Germany, the Netherlands and France*, Studies in Higher Education, Vol.33(3), pp.217-231.
- Wu H., Garza E., Guzman N., (2015). *International Student's Challenge and Adjustment to College*. Education Research International, Article Research Article Open Access.
- Yoon E., Portman T.A, (2004). *Critical issues of literature on counseling international students*. Journal of Multicultural Counseling and Development, vol. 32, no. 1, pp. 33-44.
- Zmas A., (2012). *Financial crisis and higher education policies in Greece: between intra- and supranational pressures*. Higher Education, Springer.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, (2017). Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις.
- Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, (2012). Μετανάστευση στην ΕΕ φοιτητών από τρίτες χώρες.
- Καρασαββόγλου Α.Γ., (2002). Μετανάστες και Μετανάστευση, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
- Λαμπριανίδης Λ., (2002). Έρευνα αγοράς εργασίας της Αλβανίας, Επιχορήγηση ΟΑΕΔ.
- Μοσχονάς Α., (2006). Η Εκπαιδευτική Πολιτική της Ε.Ε. και η Ελλάδα, Τάσεις και προοπτική ιδιαίτερα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στο Μαραβέγιας Ν. -Σακελλαρόπουλος Θ. Επιμ., Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελλάδα,, Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτικές, Εκδόσεις Διόνικος, Αθήνα.
- Μπάγκαβος Χ., Παπαδοπούλου Δ., (2006). Μετανάστευση και Ένταξη των Μεταναστών στην Ελληνική Κοινωνία, Τυπωθήτω-Γ., Δαρδανός, Αθήνα.
- Ναζάκης Χ., Χλέτσος Μ., (2002). Μετανάστες και Μετανάστευση, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.

Νομοθεσία

- Ν. 1268/1982 «Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.»
- Ν. 2083/1992 «Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης.»
- Ν. 3404/2005 «Ρύθμιση θεμάτων του Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις.»
- Ν. 3374/2005 «Διασφάλιση της ποιότητας στην ανώτατη εκπαίδευση. Σύστημα μεταφοράς και συσσώρευσης πιστωτικών μονάδων-Παράρτημα διπλώματος.»
- Ν. 3549/2007 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.»
- Ν. 4009/2011 «Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.»
- Ν. 4485/2017 «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις.»

Διαδικτυακοί τόποι

<http://www.bologna-bergen2005.no/>

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/>

<http://www.oecd.org>

<https://commonslibrary.parliament.uk/>

<https://covid19.mit.edu/>

<https://ec.europa.eu/>

<https://el.studyingreece.edu.gr/>

<https://g2red.org/>

<https://journals.sagepub.com/>

<https://thepienews.com/>

<https://www.acenet.edu/>

<https://www.consultancy.uk/>

<https://www.esos.gr/>

<https://www.euroeducation.net/>

<https://www.fas.harvard.edu/>

<https://www.gov.uk/>

<https://www.hepi.ac.uk/>

<https://www.hesa.ac.uk/>

<https://www.iie.org/>

<https://www.kathimerini.gr>

<https://www.migrationpolicy.org/>

<https://www.minedu.gov.gr>

<https://www.nbg.gr/greek>

<https://www.qs.com/>

<https://www.studyusa.com/>

<https://www.timeshighereducation.com/>

<https://www.ucu.org.uk/>

<https://www.universitiesuk/>

<https://www.uscis.gov/>

<https://www.washingtonpost.com/>

www.diversity.commedia.net.gr/.../commedia_meleti.pdf